Riksdagens protokoll 1990/91:120

Tisdagen den 28 maj

Kl. 10.00–19.08

Protokoll 1990/91:120

Parentation

Anf. 1 TALMANNEN:

Rosa-Lill Wåhlstedt har hastigt lämnat oss. Hon rycktes bort mitt uppe i sin politiska gärning, endast 45 år gammal. Hon valdes till Sveriges riksdag i förra valet, och hon tillhörde social- och konstitutionsutskotten.

Hela sitt vuxna liv var Rosa-Lill Wåhlstedt starkt engagerad i den fackliga och politiska arbetarrörelsen. Hon hade uppdrag i Handelsanställdas förbund, ett flertal styrelseuppdrag i det socialdemokratiska partiet, och i flera år arbetade hon inom ABF.

Rosa-Lill Wåhlstedt gjorde betydande insatser i sin hemkommun Karlskoga, där hon åtnjöt ett stort och grundmurat förtroende. Hon tillhörde kommunfullmäktige, hon hade varit ordförande i flera nämnder och styrelser. I nio år innehade hon den viktiga och arbetskrävande posten som kommunalråd.

Rosa-Lill Wåhlstedt var en ambitiös och duktig ledamot av riksdagen, en mycket uppskattad kollega och arbetskamrat, en positiv människa. Hennes glada och medryckande sätt gjorde att hon fick många vänner som kommer att minnas henne med glädje och tacksamhet. Vi lyser frid över Rosa-Lill Wåhlstedts minne.

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 22 maj.

2 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Skatteutskottets betänkanden 1990/91:SkU28 och SkU33
Justitieutskottets betänkanden 1990/91:JuU31, JuU32, JuU35 och JuU36
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1990/91:SfU17
Trafikutskottets betänkanden 1990/91:TU25, TU26 och TU32
Näringsutskottets betänkanden 1990/91:NU31, NU35, NU38 och NU47
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1990/91:AU25

3 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 23 och 27 maj

Företogs till avgörande justitieutskottets betänkanden 1990/91:JuU29, JuU30, JuU33 och JuU38, arbetsmarknadsutskottets betänkande 1990/91:AU22, socialförsäkringsutskottets betänkande 1990/91:SfU16 samt arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1990/91:AU20, AU21, AU24, AU23 och AU26 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 117 och 119).

Justitieutskottets betänkande JuU29

Mom. 1 (avslag på propositionen)

Först biträddes reservation 1 av Berith Eriksson med 22 röster mot 20 för reservation 2 av Krister Skånberg. 259 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 286 röster mot 19 för reservation 1 av Berith Eriksson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2–21

Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande JuU30

Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande JuU33

Mom. 1 (avslag på proposition 1990/91:130)

Utskottets hemställan bifölls med 207 röster mot 96 för reservation 1 av Jerry Martinger m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (ammunitionstillstånd m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 227 röster mot 41 för reservation 5 av Ingbritt Irhammar och Anders Svärd. 39 ledamöter avstod från att rösta.

Jerry Martinger (m) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande JuU38

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU22

Mom. 1 (inriktningen av arbetsmiljöarbetet)

Först biträddes reservation 3 av Karl-Erik Persson med 25 röster mot 19 för reservation 4 av Anna Horn af Rantzien. 263 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträddes reservation 2 av Charlotte Branting med 43 röster mot 17 för reservation 3 av Karl-Erik Persson. 243 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 55 röster mot 42 för reservation 2 av Charlotte Branting. 209 ledamöter avstod från att rösta.

Roland Larsson (c) anmälde att han i huvudvoteringen avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 3 (arbetsmiljöns beskaffenhet)

Utskottets hemställan bifölls med 268 röster mot 18 för reservation 5 av Karl-Erik Persson. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 13 (kartläggning av nya hälsoproblem)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 20 för reservation 12 av Anna Horn af Rantzien.

Mom. 23 (vidgad stoppningsrätt för skyddsombud m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 18 för reservation 19 av Karl-Erik Persson.

Mom. 28 (arbetsmiljöbrott)

Utskottets hemställan bifölls med 267 röster mot 38 för reservation 20 av Charlotte Branting.

Mom. 37 (elöverkänslighet)

Utskottets hemställan bifölls med 250 röster mot 55 för reservation 24 av Börje Hörnlund och Kersti Johansson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 39 (analys av ensamarbetet)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 29 för reservation 26 av Anna Horn af Rantzien.

Mom. 45 (grundläggande villkor för statsbidrag till företagshälsovården)

Utskottets hemställan bifölls med 250 röster mot 56 för reservation 33 av Mona Saint Cyr m.fl.

Mom. 46 (patientavgift inom företagshälsovården)

Utskottets hemställan bifölls med 175 röster mot 131 för reservation 34 av Börje Hörnlund m.fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU16

Mom. 1 (försäkringskassans övergripande ansvar)

Utskottets hemställan bifölls med 267 röster mot 36 för reservation 1 av Karin Israelsson och Marianne Jönsson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (arbetsgivarens ansvar)

Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 149 för reservation 2 av Gullan Lindblad m.fl.

Mom. 3 (den enskildes integritet)
Utskottets hemställan bifölls med 157 röster mot 150 för reservation 3 av Gullan Lindblad m.fl.

Mom. 8 (kvinnornas situation)
Utskottets hemställan bifölls med 249 röster mot 56 för reservation 5 av Karin Israelsson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 9 (kroniskt sjuka och handikappade)
Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 36 för reservation 6 av Margó Ingvardsson och Ragnhild Pohanka.

Mom. 12 (allmänt om rehabiliteringsverksamhet)
Utskottets hemställan bifölls med 206 röster mot 93 för reservation 8 av Sigge Godin och Barbro Sandberg. 6 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 25 (förtidspensionering av ungdomar)
Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 145 för reservation 14 av Gullan Lindblad m.fl.

Mom. 28 (förlängd samordningstid inom arbetsskadeförsäkringen)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Gullan Lindblad m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 29 (differentierade arbetsgivaravgifter)
Utskottets hemställan bifölls med 175 röster mot 131 för reservation 17 av Börje Nilsson m.fl.

Mom. 32 (arbetsskadebegreppet)
Utskottets hemställan bifölls med 174 röster mot 132 för reservation 20 av Gullan Lindblad m.fl.

Mom. 34 (fosterskador)
Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 19 för reservation 21 av Ragnhild Pohanka.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU20
Återförvisningsyrkandet
Kammaren avslog med 289 röster mot 18 det av Anna Horn af Rantzien under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning.

Mom. 1 (avslag på propositionen m.m.)
Förste vice talmannen meddelade att propositioner först skulle ställas beträffande avslag på regeringens proposition 1990/91:124 och därefter i fråga om utskottets hemställan i övrigt under detta moment.

Avslag på propositionen

Yrkanden hade framställts *dels* av Sten Östlund om bifall till utskottets hemställan, vilket innefattade avslag på motionsyrkanden om avslag på propositionen, *dels* av Erik Holmkvist, Elver Jonsson, Göran Engström och Karl-Erik Persson om avslag på propositionen. Sistnämnda yrkande innebar yrkanden om bifall till hemställan i reservationerna 1 och 2 i motsvarande delar.

Propositioner ställdes därför dels å ena sidan på bifall till utskottets hemställan och dels å den andra på bifall till hemställan i reservationerna 1 och 2, allt såvitt gällde avslag på regeringens proposition 124.

Utskottets hemställan i motsvarande del bifölls med 155 röster mot 151 för hemställan i reservationerna 1 av Elver Jonsson m.fl. och 2 av Karl-Erik Persson i motsvarande delar.

Mom. 1 i övrigt

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 131 för reservation 1 av Elver Jonsson m.fl. i motsvarande del. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (fackligt samtycke)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 20 för reservation 7 av Karl-Erik Persson. 8 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU21

Mom. 1 (ändring i medbestämmandelagen m.m.)

Först biträddes reservation 2 av Elver Jonsson m.fl. – som ställdes mot reservation 1 av Anders G Högmark m.fl. – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 175 röster mot 126 för reservation 2 av Elver Jonsson m.fl. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU24

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU23

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU26

Utskottets hemställan bifölls.

Beträffande arbetsmarknadsutskottets betänkande AU22 mom. 1

Mot bakgrund av röstsiffrorna vid huvudvoteringen angående hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande AU22 mom. 1 begärde förste vice talmannen att följande skulle antecknas till protokollet.

Enligt den av kammaren godkända voteringspropositionen skulle de som stödde utskottets hemställan rösta ja och de som stödde reservation 2 skulle rösta nej. När efter fullgjort uppresningsförfarande begärd rösträkning påbörjades förklarade dock förste vice talmannen "ja för reservation 1 och nej för reservation 2".

Felsägningen konstaterades i efterhand genom avlyssning av bandupptagningen från voteringen (jfr anf. 53).

Meddelande om dagens föredragningslista

Anf. 2 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Av förbiseende har fråga 675 fallit bort på dagens föredragningslista. Det gäller Lars-Ove Hagbergs fråga till arbetsmarknadsministern om sysselsättningen i Avesta m.fl. bruksorter. Frågan kommer att besvaras efter punkt 68 på dagens föredragningslista, dvs. efter fråga 643 och före fråga 582.

4 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1990/91:TU34 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Tilläggsbudget II inom finansdepartementets område

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1990/91:FiU31 Tilläggsbudget II inom finansdepartementets område (prop. 1990/91:125 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Tilläggsbudget II inom civildepartementets område

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1990/91:FiU32 Tilläggsbudget II inom civildepartementets område (prop. 1990/91:125 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut
Utskottets hemställan bifölls.

7 § Oförutsedda utgifter för budgetåret 1991/92

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1990/91:FiU33 Oförutsedda utgifter för budgetåret 1991/92 (prop. 1990/91:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut
Utskottets hemställan bifölls.

Beslut om samlad votering

Beträffande de på föredragningslistan återstående ärendena, skatteutskottets betänkanden SkU34, SkU30 och SkU31 samt socialutskottets betänkande SoU20, beslöt kammaren på förslag av förste vice talmannen att de fick företas till avgörande i ett sammanhang sedan debatten i dessa ärenden avslutats.

8 § Beskattning av inkomst av tjänst från Sverige m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1990/91:SkU34 Beskattning av inkomst av tjänst från Sverige m.m. (prop. 1990/91:107).

Anf. 3 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag skall försöka bidra till en förhållandevis snabb debatt. Detta betänkande innehåller i och för sig frågeställningar som är mycket viktiga för dem som berörs.

Den första frågeställningen rör hur utomlands bosatta skall beskattas. Vi är i utskottet överens om att man, inte minst för att göra beskattningen en-

kel, skall ta ut en definitiv källskatt. Vi är inte överens om hur stort skatteuttaget skall vara. För den som bor i Sverige och har inkomst i Sverige är skatten upp till den brytpunkt som gör att statlig inkomstskatt skall tas ut i storleksordningen 30–31 %. Olika former av avdrag för inkomstens förvärvande och andra avdrag medges. I vissa fall är kommunalskatten lägre, vilket medför att skatteuttaget kan röra sig om 27–28 %. Att i ett sådant läge sätta en skattesats på 25 % för den som får inkomst av tjänst från Sverige men är bosatt utomlands samtidigt som avdragsrätten helt tas bort leder till en alltför hög beskattning. För att garantera att man uppnår en rimlig skattenivå måste skattesatsen enligt moderat mening sättas till 20 % och inte till 25 %. Det är ett alltför högt skatteuttag.

I reservation nr 2 i betänkandet föreslår vi tillsammans med så gott som alla andra partier i utskottet att man bör utreda utlandssvenskarnas situation rent allmänt från många olika utgångspunkter för att kunna få ett samlat grepp. Socialdemokraterna som aldrig vill ta itu med frågan säger nej till en utredning, och det gör uppenbarligen också vänsterpartiet, även om jag inte förstår varför. Jag tror att alla inser att det är nödvändigt att göra en sådan utredning. Jag yrkar bifall till denna reservation liksom till reservation nr 1.

Jag kan inte underlåta att kommentera att miljöpartiet av någon underlig anledning vill försvåra biståndsarbetet genom att skattebelägga inkomster för biståndsarbetare. Att biståndsarbetare skall ha goda sociala förmåner är självklart, men att som miljöpartiet föreslår höja skatten för biståndsarbetare har vi mycket liten förståelse för. Vi kommer från moderat sida inte att ställa upp på detta.

Anf. 4 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Fru talman! När det gäller utlandssvenskarnas situation yrkar jag också på en översyn. Jag vill inte säga så mycket mera eftersom jag kan bli beskylld för att tala i egen sak såsom framtida utlandssvensk. Miljöpartiet ställer således upp på reservation nr 2.

När det gäller reservation nr 3, som jag också yrkar bifall till, måste jag påpeka att Bo Lundgren har fått detta litet om bakfoten. Vi vill verkligen stödja biståndsarbetet som sådant. Det är bara det att biståndsarbetare ofta kommer i kläm. Det är billigt att anställa dem utan att skatter och avgifter betalas. De får då inte heller det sociala skyddsnätet. Det är detta som är det viktiga. Det viktigaste är inte de utgifter som fordras för att det sociala skyddsnätet skall finnas. Dessa idealister går miste om skyddsnätet genom att de vill hjälpa folk i tredje världen. Det här måste ordnas upp på något vettigt sätt. Det här har ordnats upp inom statliga organ. Men det finns en hel rad andra biståndsverksamheter som vi inte vill motverka, men som vi vill skall utgå från en rimlig basis.

Anf. 5 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Man åstadkommer inte rimliga förmåner för biståndsarbetare genom att de, som det sägs i miljöpartiets reservation, skall betala skatt för gemensamt kommunalt ändamål, dvs. källskatt. Det leder bara till att de får betala skatt, inte till att de får någon förmån.

Anf. 6 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Fru talman! Avsikten är att de skall behandlas som andra utlandssvenskar i dessa sammanhang.

Anf. 7 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande 34 tas frågorna om en särskild inkomstskatt för utomlands bosatta personer, en samlad översyn av utlandssvenskarnas situation, skatteregler vid biståndsarbete och utdelning på aktier i utländskt dotterbolag upp.

I syfte att ytterligare förenkla beskattningen av utomlands bosatta för inkomst av tjänst från Sverige föreslås att en statlig definitiv källskatt på 25 % – särskild inkomstskatt – införs fr.o.m. 1992. Detta förslag innebär att deklarationsskyldigheten för inkomst av tjänst upphör för den som är bosatt utomlands och att taxering av sådan inkomst inte längre skall ske.

I denna fråga har en reservation bifogats betänkandet från moderata samlingspartiet. Enligt reservationen accepterar man förslaget om en definitiv statlig källskatt, men som vanligt vill man från moderat håll ha en lägre skattesats, dvs. 20 % i stället för 25 % som utskottsmajoriteten föreslår.

Utskottsmajoriteten anser att 25 % är en lagom avvägd skattesats, och samtliga remissinstanser har tillstyrkt denna. Vidare är denna skattesats noga avvägd mot övriga nordiska länder och ett genomsnittligt kommunalt skatteuttag.

Under den allmänna motionstiden i år väcktes motionen Sk372 där det framförs att det bör göras en samlad översyn av utlandssvenskarnas situation i vad gäller skatter, pensioner, sjukvård, utbildning m.m.

Jag kommer att kommentera skattefrågorna i denna motion.

I motionen anges att frågan om retroaktivitet av beskattning blir aktuell vid tecknandet av nya dubbelbeskattningsavtal. Bestäffande detta kan jag konstatera att liksom för annan lagstiftning gäller här ett förbud mot retroaktiv lagstiftning. Dubbelbeskattningsavtal kan med andra ord endast ges retroaktiv effekt när detta är till fördel för de skattskyldiga.

Vidare anges att det nya skattebegreppet "väsentlig lagstiftning" vållar tolkningssvårigheter. Begreppet infördes i skattelagarna 1966 men fick ändrad innebörd genom lagstiftning 1985. Genom praxis torde begreppet numera vara tämligen preciserat.

Svenskar bosatta i annat land kan riskera en större skattebörda än bosatta i Sverige på grund av olika regler i vad gäller rätten till allmänna avdrag, skriver motionärerna som framhåller att behandlingen av svenska skattebetalare bör vara densamma oavsett bosättningsort.

Det sistnämnda borde inte motionärerna mena, eftersom detta skulle innebära att vi skulle beskatta alla inkomster oavsett bosättningsort. Gällande regler innebär att en svensk som är bosatt i utlandet endast beskattas här för vissa inkomster som har särskild anknytning till Sverige.

Eftersom utomlands bosatta personer inte beskattas här annat än för vissa inkomster medges de inte heller allmänna avdrag.

Slutligen anges att bosättningsbegreppet bör ses över så att ett enhetligt begrepp skapas för sociallagstiftning och skattelagstiftning. Detta skall ske i syfte att skapa överensstämmelse mellan skyldigheter och rättigheter. Reso-

nemanget vilar på en felaktig uppfattning om de principer som ligger till grund för sociallagstiftningen resp. skattelagstiftningen. Medan sociallagstiftningen baseras på en behovsprincip, dvs. att sociala förmåner i princip bör utgå till alla här bosatta som behöver samhällets stöd, baseras skattelagstiftningen på principen om att skatt skall utgå efter den enskildes förmåga att bidra till det allmännas kostnader.

Allmänt kan sägas att sexmånadersregeln och ettårsregeln som fritar här bosatta från skattskyldighet vid arbete utomlands, varit föremål för översyn och omarbetning i samband med skattereformen och att det skatterättsliga bosättningsbegreppet behandlades av kommissionen mot ekonomisk brottslighet samt att vissa ändringar i detta som tidigare sagts vidtogs 1985.

Slutligen vill jag säga att riksdagen så sent som i december 1990 lade fast de materiella reglerna om beskattning för utomlands bosatta personer som uppbär inkomst av tjänst från Sverige.

I motion Sk627 yrkande 10 anges att vissa biståndsarbetare erhåller förmåner av tveeggad karaktär. Frånvaron av skatt och arbetsgivareavgifter gör det möjligt att anställa biståndsarbetare för en lägre summa än som annars skulle vara fallet.

Motionärerna hemställer att sådana biståndsarbetare vilkas tjänstesituation inte regleras av internationella avtal skall jämställas med andra utlandssvenskar i vad gäller skatter och sociala förmåner.

Här i landet bosatta biståndsarbetare är skattskyldiga och berättigade till sociala förmåner som gäller för andra yrkesgrupper. Det speciella med biståndsarbetare är att dessa i högre grad än vad som gäller för andra är befriade från skatt i mottagarlandet, antingen på grund av intern lagstiftning där eller på grund av s.k. proceduravtal som ingåtts mellan biståndsorganet och mottagarlandet. Detta leder till total skattefrihet i det fall biståndsarbetaren uppfyller de övriga krav som uppställs i den s.k. ettårsregeln, dvs. vistelse i en och samma utländska stat i minst ett år. Sexmånadersregeln/ettårsregeln förskriver skattefrihet om vistelsekravet är uppfyllt och inkomsten beskattas om detta beror på lagstiftningen, administrativ praxis eller på avtal som landet ingått.

Beträffande biståndsarbetare har det ansetts oskäligt om Sverige skulle beskatta dem när mottagarlandet har avstått från att göra det.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 8 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Fru talman! Jag har inget att invända mot den sakliga redovisningen av biståndsarbetarnas situation som Lisbeth Staaf-Igelström har gjort. Den är korrekt. Men inställningen hos socialdemokraterna är densamma som hos moderaterna, nämligen att man lämnar dessa människor ute i det kalla. De blir inte beskattade i det land där de arbetar, och de får inte heller några sociala förmåner. De är ofta sjuka eftersom de förhållanden som de arbetar under inte är särskilt bra.

Det vore mycket illa om Sverige inte skulle kunna ställa upp med de förmåner som ges till andra i liknande situationer. Att det nödvändigtvis måste följa en skattskyldighet med vissa avgifter är en naturlig rättvisekonsekvens.

Detta är dock inte huvudpunkten i vår motion. Huvudpunkten är att man skall behandla dessa människor så att de inte faller igenom det sociala skyddsnätet. Jag är ledsen över att socialdemokraterna inte har insett poängen med vårt yrkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

9 § Företagsskattefrågor

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1990/91:SkU30 Företagsskattefrågor (prop. 1990/91:167).

Anf. 9 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag skall, i likhet med den moderate företrädaren i föregående ärende, fatta mig relativt kort.

Jag vill ändå påpeka, att om man nu skall rationalisera här i riksdagen, tycker jag att man skall börja med dessa orimliga voterings- och omröstningsförfaranden, som vi har. Där finns mycken tid att vinna. Tiden som tas i anspråk för votering o.d. skall inte i första hand gå ut över våra väl genomtänkta anföranden, som föregående talare visade prov på.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 1 som gäller krav på börsnotering, reservation nr 3 som gäller dubbelbeskattningen av aktieutdelningar och reservation nr 4 som gäller särskild redovisningsmetod. Därefter kommer ytterligare ett antal reservationer, men där är konstellationerna när de gäller personerna som står för reservationerna inte annorlunda än i något av de tre nämnda fallen.

Några ord får jag väl ändå säga beträffande denna proposition, som vi här behandlar. Vi är mycket besvikna över att man inte vill acceptera att snabbt genomföra en särskild redovisningsmetod för egenföretagare. Utskottet förutsätter att arbetet bedrivs skyndsamt och fram till dess gör man ingenting. Man kan undra om utskottet verkligen har tagit reda på om det är rimligt att ha denna förutsättning.

Här förutsätter man, här avvaktar man, här finner man sannolikt och här finner man möjligt, osv. i olika kommentarer till avslagsyrkanden på våra väl genomtänkta motioner. Motiveringarna till avslagsyrkandena är tyvärr ibland bristfälliga. Utskottet säger t.ex. att en ytterligare avsättningsmöjlighet sannolikt skulle ha en begränsad ekonomisk betydelse för företagen med hänsyn till de allmänna förbättringar som den nya företagsbeskattningen innebär. Men det är faktiskt av betydelse och det kan slå mycket olika för enskilda företag.

Vad gäller skadeförsäkringsföretagen har vi moderater begärt att man skall låta de ömsesidiga skadeförsäkringsföretagen utan avskattning få överföra hälften av de obeskattade reserverna till beskattat eget kapital, som jag skrev i min motion Sk384. Jag skrev den inte helt själv förstås. Utskottsmajoriteten förutsätter att regeringen noga skall följa utvecklingen. Utskottet för-

utsätter också att om ytterligare överväganden kommer att behövas så kommer de att tillkännagivas. Vidare förutsätter utskottet att beredningen av frågan kan ske skyndsamt. Det är klart att den kan ske skyndsamt, men jag tycker det vore intressant om utskottets ordförande kunde tala om att den kommer att ske skyndsamt. Beredningen kan ske långsamt också som bekant. Han har bara nämnt ett alternativ.

En sak som jag faktiskt blir litet upprörd över är avdragsfrågorna. Det gäller inte mina egna. Många drabbas utav inbrott, bankrån och andra rån. Min familj har själv råkat ut för fem villainbrott – kontanterna hade vi på banken så det hade inte samma aktualitet.

När butiker och även banker blir bestulna på skattemedel så är man fortfarande skattskyldig. Det finns en bank som har fått ett förhandsmeddelande från riksskatteverket om att det skall få vara avdragsgillt. Många enskilda butiksägare råkar också ut för rån och butiksstölder. Även om utskottet skriver att man inte är främmande för att det nuvarande kapitalförlustbegreppet skulle kunna behöva omprövas så skriver man: "I avvaktan på närmare erfarenheter – – –."

Jag frågade ordföranden om det betyder att man vill ha fler butiksrån för att kunna se hur det fungerar i realiteten och för att se vilka belopp det rör sig om, innan man kan komma till ett positivt beslut. Man skriver: "Utskottet utgår ifrån att regeringen uppmärksammar de uppkommande skatteproblemen och, om det behövs, i lämpligt sammanhang återkommer till riksdagen i frågan."

Fru talman! Det är klart som korvspad, tycker jag, att det behövs. På den här punkten verkar man för en gång skull vara ovanligt obegåvad i utskottet.

Fru talman! Vi har begärt förslag till förbättringar när det gäller ränteförändringar, vilket utskottet avstyrker. Det är rätt intressant att studera hur utskottet motiverar sina avslag. Utskottet skriver att det inte är uteslutet att reglerna kan medföra svårigheter för de skattskyldiga och skattemyndigheterna. Därför förutsatte utskottet som vanligt – man har gott om förutsättningar, majoriteten i vårt utskott – att regeringen skulle följa utvecklingen. Utskottet säger att regeringen ibland har aviserat vissa justeringar och därför finner man inga skäl till att förorda en särskild översyn eller ytterligare ändringar i reglerna. Jag tycker att utskottsmajoriteten är alldeles för passiv.

Beträffande spärregler i fåmansföretag har vi avvikande mening på några punkter. Utskottet pekar på att spärreglerna kom till för att hindra att arbetsinkomster i fåmansföretag omsätts till lägre beskattad utdelning eller reavinst. Det är betecknande för utskottsmajoriteten att den utgår från att företagare i alla sammanhang tillgriper de undanflykter som finns. Befintliga stoppregler behöver faktiskt kompletteras, därför att majoriteten av alla företagare är ärliga.

Anf. 10 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Med tanke på den knappa tiden vi har till förfogande har jag ingen större lust att starta något meningsutbyte med Hugo Hegeland. Jag erinrar mig dock att Ingemar Mundebo en gång berättade för mig att det pågick 40 utredningar på skatteområdet under hans tid som finansminister. Dessa utredningar ledde knappast fram till någonting, så det är väl inget att

förvåna sig över att en eller annan fråga i den väldigt genomgripande reformering, som vi har gjort av skattesystemet, har blivit utestående. Jag förutsätter att de kommer att lösas.

Fru talman! I det här betänkandet behandlas regeringens prop. 1990/91:167. Regeringen föreslår i denna proposition att aktiebolag i vissa fall skall kunna dela ut aktier i ett dotterbolag, utan att utdelningen blir föremål för beskattning.

Från folkpartiet liberalernas sida delar vi denna bedömning. Men vi menar också att det finns skäl att medge samma skattefrihet för icke börsnoterade företag, vilket inte regeringen vill. Det är aktiemarknadsaspekter som har styrt regeringens resonemang. Vi menar att det även finns andra fördelar som kan uppnås, t.ex. ökning av bolagens kreditmöjligheter.

Vi i folkpartiet liberalerna har därför i en motion föreslagit att så skall ske. Till detta yrkande har under utskottsbehandlingen moderata samlingspartiet och centerpartiet anslutit sig.

Jag yrkar därför, fru talman, bifall till reservation 1.

I betänkandet behandlas också ett antal motioner på företagsbeskattningens område som har väckts under allmänna motionstiden. Jag skall kortfattat kommentera några av dem. Men låt mig först ägna några ord åt den reformering som skedde av företagsbeskattningen när skattereformen genomfördes.

Vi har från folkpartiets sida genom åren riktat en mycket kraftig kritik mot den gamla företagsbeskattningen. Den präglades av en strävan från socialdemokraternas sida att försöka beskatta företagen någorlunda humant, medan det motsatta skulle gälla företagarna. Denna ambition tog sig uttryck i att företagen relativt frikostigt medgavs reserveringar som kom att medföra betydande snedvridningar i kapitalanvändningen. Den socialdemokratiska regleringsivern innebar att kapital låstes in i gamla verksamheter samtidigt som en förnyelse av svenskt näringsliv förhindrades. Trots de alldeles uppenbara skadeverkningarna på svenskt näringsliv vägrade socialdemokraterna att gå oss till mötes genom en reformering av företags- och företagarbeskattningen.

Först när situationen blev fullständigt ohållbar, när det stod fullständigt klart att konsekvenserna skulle bli ödesdigra om vi inte gjorde något här i Sverige, ändrade man sig på socialdemokratiskt håll. De skador som åsamkats Sverige som industrination genom denna försumlighet är ytterligt betydande.

Skattereformen har vänt upp och ned på det tidigare systemet, eller rättare sagt, skattereformen har vänt saker och ting rätt när det gäller bolagsbeskattningen. Tyvärr förlorades mycket tid då det gällde att finna fram till en vettig beskattning av egenföretagarna. Jag skall återkomma något till detta. Låt mig bara säga att om vi hade haft ytterligare ett par månader på oss att arbeta igenom denna problematik, är det min övertygelse att det skulle ha kunnat leda fram till en lösning som varit betydligt närmare en mer permanent och hållbar egenföretagarbeskattning än den som vi nu har kunnat uppnå.

När det gäller bolagsbeskattning kom vi emellertid en bra bit på väg. Det gamla systemet närmast tvingade fram en inlåsning av kapital i företagen.

50 à 60 % av årsresultatet kunde på detta sätt låsas in genom reserveringar, reserveringar som inte kunde disponeras efter företagsekonomiska eller affärsmässiga bedömningar utan oftast styrdes av politiska beslut och tillståndsgivningar. Utdelningskapitalet efter bolagsskatt utgjorde vanligen en bråkdel av årsvinsten, i bästa fall kanske en femtedel av resultatet. En brutal inkomstskatt såg till att denna utdelning krympte till närmast ingenting.

I det nya systemet är förhållandet närmast det omvända. SURV-en låser inte in kapital på samma sätt. Och i den mån den uppmuntrar till reserveringar handlar det om en betydligt mindre del av vinsten. Normalt kan 50 à 60 % göras tillgängligt för utdelning efter skatt. Systemet tillåter därför – med kapitalbeskattning av utdelningen – en förnyelse av svenskt näringsliv. Kloka och affärsmässiga bedömningar kan styra satsningarna, inte som tidigare ett inkrökt skattetänkande.

Från folkpartiet liberalernas sida har vi ingen anledning att känna oss annat än nöjda med det resultat som vi har uppnått när det gäller bolagsbeskattningen.

Fru talman! Jag nämnde tidigare egenföretagarnas beskattning. Vi nådde som jag konstaterade inte fram till en tillfredsställande och hållbar lösning. Regeringen skulle enligt den uppgörelse som vi träffade fortsätta beredningen av detta avsnitt och lägga fram förslag. Från folkpartiet liberalernas sida förutsätter vi att utredningsarbetet bedrivs skyndsamt.

Mot bakgrund av den skälva som tycks ha spritt sig inom socialdemokratin är väl inte mina förhoppningar särskilt stora att regeringen skall lyckas ta sig samman och presentera ett acceptabelt förslag. Misstroendet mot landets småföretagarkår har alltid lyst igenom i det socialdemokratiska agerandet. Att hoppas på en ändring i detta sammanhang är väl att sträcka förhoppningarna för långt. Fru talman, det är nog mer realistiskt att hoppas på en ny regering.

I det här betänkandet behandlas också dubbebeskattningen av aktieutdelningar, dvs. den fråga som statsministern, när den stora skälvan spred sig inom socialdemokratin, tog till intäkt för att påstå att vi i folkpartiet liberalerna hade spräckt skattereformen. Självfallet kan jag, fru talman, inte bara slinka förbi denna fråga.

Folkpartiet har under de nio år som jag har suttit i riksdagen med fullständig kristallklarhet kritiserat dubbelbeskattningen av aktieutdelningar. Redan vid mitt första riksmöte 1982/83 krävde vi att utredningen om ett avskaffande av dubbelbeskattningen på aktieutdelningar skulle återupptas, den utredning som socialdemokraterna lagt ned. Det här är inget nytt. Vi tycker att privatpersoner skall kunna äga aktier på samma villkor som institutionella placerare. Det har vi liberaler alltid tyckt. Ni socialdemokrater tycker inte det. Ni har alltid favoriserat kollektivismen. Att påstå att vi skulle ha anslutit oss till denna uppfattning, er uppfattning, och övergett en liberal grunduppfattning i skatteöverenskommelsen är, som jag ser det, närmast löjeväckande. Förhandlingsresultatet innebar att vi kom överens om att inte lägga fram förslag i denna fråga i samband med reformen. Däremot lindrades dubbelbeskattningen faktiskt under resans gång på grund av att Anell-avdraget behölls. Vad står det då i skriften Ny start för Sverige, som har upprört statsministern så mycket? Jag skall be att få citera:

"Den pågående institutionaliseringen av aktieägandet i Sverige är oroande. Den måste motverkas genom att diskrimineringen av privatpersoners aktiesparande upphör. Det förutsätter att dubbelbeskattningen av utdelningsinkomster avvecklas."

Vore det inte för allvaret i denna fråga skulle jag litet ironiskt kunna anmärka att ni socialdemokrater faktiskt är hemskt snarstuckna. Nej, vi har inte skrapat på livsnerven i den liberala ideologin, en grundideologi som bygger på marknadsekonomi, näringsfrihet och enskilt ägande. Vi har inte heller krävt att ni skall skrapa på livsnerven i den socialistiska ideologin som bygger på kollektivt ägande, regleringar och fondägande. Därför fick den här frågan den lösning som den nu fick i överenskommelsen. Lika uppenbar som den här grundläggande ideologiska skillnaden mellan våra partier har varit har också under hela den tid som jag har suttit i riksdagen den totala samstämmigheten varit då det gällt matmomsen. Detta är ju inte speciellt märkvärdigt. Den som kan läsa innantill har ju inte särskilt lätt att finna några argument för lägre matmoms i det mastodontutredningsarbete som gjorts i denna fråga.

Nu tänker ni socialdemokrater lägga fram ett förslag som är nästan identiskt med det förslag som KIS lät Sören Wibe se på. Och ni gör det tvärtemot allt förnuft och bättre vetande.

Låt mig, fru talman, sluta med att citera vad Sören Wibe skrev i sammanfattningen beträffande ett precis likadant förslag i KIS. Citatet gäller den totala bilden av folkhushållet.

"Beaktande de osäkerheter som finns kan resultatet sammanfattas med följande ord. För konsumenterna som helhet uppkommer en mindre förlust på 0,5–1 miljard kronor, huvudsakligen beroende på skatteomläggningens snedvridande effekt. Konsumenterna vinner ca 10 miljarder kronor på de sänkta livsmedelspriserna, men får betala igen samma summa med råge på de höjda varupriserna i övrigt. De stora vinnarna är livsmedelsproducenterna. Vinsten för deras del uppgår till ca 10 miljarder kronor. De stora förlorarna är gruppen övriga producenter. De förlorar ungefär motsvarande summa. Sammantaget över alla grupper uppkommer en samhällsekonomisk förlust i storleksordningen 0,5–1 miljard kronor."

Fru talman! Låter jag litet mera bitter än vanligt beror det på att jag är bitter över att socialdemokraterna har velat spräcka skattereformen bara för att ådra landet en samhällsekonomisk förlust på mellan 0,5 och 1 miljard kronor.

Anf. 11 HUGO HEGELAND (m) replik:

Fru talman! Kjell Johansson hänvisade till de olika utredningar som pågår och menade att detta var en god förklaring till att utskottet var handlingsförlamat i en rad frågor, där vi hade reservationer och andra yrkanden. Han nämnde att det under Ingemar Mundebos tid som finansminister pågick ett fyrtiotal utredningar på skatteområdet. Detta kan ha varit en bidragande orsak – utredningar är ju kostnadskrävande – till att han lyckades åstadkomma det största budgetunderskottet under ett år. Jag vill minnas att det uppgick till 36 miljarder kronor. För att bl.a. hålla nere kostnaden, då det ju finns utredningar och föreligger förslag som från laglig synpunkt är helt godtag-

bara, kunde ju utskottet mycket väl ha fattat ett beslut. Hade vi bara haft en majoritet i utskottet, hade vi fått igenom de yrkanden där vi hänvisar till att frågan är tillräckligt utredd. Det rör sig bara om den obotfärdiges förhinder, när man hänvisar till pågående utredning och vill avvakta förslaget, osv.

Anf. 12 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Om man säger *de* obotfärdigas förhinder, blir det kanske lättare att förstå.

Anf. 13 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Effekterna av den genomförda skatteomläggningen gör sig nu påminda på en lång rad områden. Den mödosamma och för partierna bakom skatteuppgörelsen uppenbarligen prestigefyllda perioden för nödvändiga justeringar i skatteomläggningen är nu inne. Sakligt sett ligger det inget uppseendeväckande i detta. Det är snarare en alldeles naturlig företeelse att det i en så kraftig förändringsprocess som den som skatteomläggningen innebär och inneburit begås ett och annat misstag som behöver rättas till.

Det som däremot väcker förvåning är att det framför allt i de partier som står bakom skatteuppgörelsen vållar sådan uppståndelse så snart krav reses på välmotiverade förändringar. Det mest uppmärksammade i bl.a. media är den omsvängning i matmomsfrågan som socialdemokraterna har gjort under senare tid, en anpassning till verkligheten som i och för sig har förutsetts av bl.a. centerpartiet och som borde ha kunnat förutses även av andra partier. Den här omsvängningen har också kommit att uppmärksammas i denna debatt, även om saken strängt taget inte hör till dagens ärende. I det betänkande som vi här och nu har att behandla görs också ett angeläget tillkännagivande till regeringen om behovet av justeringar i skatteomläggningen. Beslutet om detta tillkännagivande har uppenbarligen föregåtts av betydande vånda inom framför allt regeringspartiet. Jag anser det angeläget att till såväl folkpartister som socialdemokrater rikta uppmaningen att se betydligt mindre dramatiskt och prestigefyllt på de behov av förändringar som kommer att visa sig önskvärda och nödvändiga i vårt skattesystem framöver. Den nu genomförda omläggningen är naturligtvis inte i alla sina beståndsdelar något för all framtid givet. Också era insatser kommer att behövas för att skapa de justeringar och förbättringar som kontinuerligt vunna erfarenheter motiverar.

När det gäller skadeförsäkringsföretagens skattesituation har nu i realiteten kunnat påvisas att de ömsesidiga bolagens skatteeffekter tvingar dessa bolag att överväga annan associationsform för att bibehålla sin konkurrenskraft, vilket allvarligt skulle minska flerfalden i branschen. Frågan uppmärksammades av centerpartiet redan före ikraftträdandet. Det är därför för oss glädjande att denna uppfattning nu delas av hela utskottet. Mycket arbete återstår emellertid, innan frågan är slutligt och tillfredsställande löst. Jag utgår ifrån att regeringen behandlar frågan med stor skyndsamhet, så att de berörda företagen kan planera efter stabila förutsättningar i detta hänseende.

Jag utgår vidare ifrån, även om det inte omnämns i betänkandet, att regeringen vid den överarbetning som riksdagen nu beställer också åtgärdar de

konkurrenssnedvridningar som skatteomläggningen medför för övriga federativt uppbyggda företagsformer vid sidan av de ömsesidiga skadeförsäkringsföretagen. Jag tänker då i första hand på förändringar inom mervärdeskatteområdet. Jag vill också deklarera min mycket bestämda uppfattning att regeringskansliet i sin bedömning i hithörande frågor behöver tillföras kompetens om dessa företagsformers specifika villkor och arbetsförutsättningar. Det är uppenbart att kansliet i dag saknar tillräcklig kompetens för att göra dessa bedömningar. Skatteomläggningen präglas i alltför stor utsträckning av aktiebolagens förutsättningar och tänkesätt. Mångfalden i det svenska näringslivet är en styrka som inte får försvagas till följd av förändringar i skattesystemet.

Det ensidiga betraktelsesättet att ha aktiebolagslagstiftningen som rättesnöre för företagsbeskattningen har också medfört att småföretag som drivs i företagsformen enskild firma har kommit i en skattemässig strykklass. *En* sådan principiell orättvisa är att egenföretagaren betalar sociala avgifter på såväl arbetsersättning som avkastning av i företaget satsat kapital. Detta beror på att vi i dag inte har en utvecklad teknik för att särskilja dessa storheter i den uppkomna vinsten. En särskild redovisningsmetod skulle lösa detta och en del andra problem. Vi har från centerpartiets sida alltsedan utredningsstadiet varit tillskyndare till en sådan metod. Jag har viss förståelse för att det är en tekniskt komplicerad sak och att det därför krävs tid för att framlägga ett utarbetat förslag. Men jag kan inte dölja att ju längre tid som förflyter, desto mer förefaller det vara ointresse från partierna bakom skatteuppgörelsen att komma till rätta med de här problemen. Jag skulle vilja fråga Lars Hedfors, med de kontakter som han har med regeringskansliet, om han har någon information om arbetsläget i departementet när det gäller den här frågan.

Jag har i tidigare skattedebatter funnit anledning att påpeka att det, för att det skall bli ordentlig fart i agerandet för behövliga justeringar i den gjorda skatteomläggningen, krävs en ny regering, och då en regering med centerpartiet som en stark part. Det finns skäl att upprepa detta påstående nu när vi i ett historiskt perspektiv betraktar handläggningen. Det återstår alltså att behandla frågan om en särskild redovisningsmetod för egenföretagare.

Fru talman! I övrigt behandlas i detta betänkande ett flertal frågor som har stor betydelse för egenföretagens skattesituation och utvecklingsmöjligheter. Det gäller t.ex. införandet av en särskild s.k. mini-SURV. Det gäller också en ändring av förvärvskällereglerna för egenföretagare och ändrade regler för räntefördelning samt i fråga om reavinst vid avyttring av näringsfastighet. Men det handlar också om en del andra angelägna förändringar.

I dessa frågor har utskottsmajoriteten – så är det i varje fall för närvarande – avvisat framställda förslag. Jag är dock övertygad om att verkligheten, om utgångspunkten är att de små företagen i allmänhet och egenföretagen i synnerhet skall få gynnsamma och i varje fall med aktiebolagen jämförliga villkor, kommer att tvinga fram förändringar också i dessa avseenden.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1, 5 och 23.

Anf. 14 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Rolf Kenneryd tycker inte att frågan om matmomsen hör hemma i den här debatten. Men det var faktiskt han själv som tog upp den frågan.

Jag nämnde Sören Wibes utredning, vilken visar att effektivitetsförlusterna i producentledet uppgår till ca 1 miljard. Vissa producenter av livsmedel tjänar 10 miljarder på andra producenters bekostnad. Detta kommer att föranleda bl.a. omställningar. Enligt min mening hör alltså frågan om matmomsen hemma i debatten om företagsbeskattningen i Sverige.

Anf. 15 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Den här debatten är kanske en av de sista debatterna om inkomstbeskattningen här i kammaren under denna mandatperiod. Den här debatten har inte förhandsannonserats av vare sig kammarkansliet eller någon annan instans som en av vårens större och viktigare debatter. Men jag menar att denna debatt och detta betänkande är viktiga. De är viktiga av två skäl. För det första inrymmer betänkandet en reservation från oss i vänsterpartiet, där vi redovisar en inriktning beträffande företagsbeskattningen. Ännu så länge är vi dock ensamma om denna uppfattning. Men jag menar att den av oss föreslagna inriktningen har framtiden för sig. För det andra är betänkandet viktigt därför att där finns reservationer som visar vilken väg den nyliberala alliansen – dvs. folkpartiet och moderaterna – vill gå i svensk skattepolitik.

Jag skall kommentera dessa båda aspekter, och jag börjar då, naturligtvis, med vänsterpartiets alternativ. Detta redovisas främst i reservation 2, som jag härmed yrkar bifall till. Jag yrkar också bifall till reservation 14.

Vad är det för linje som redovisas i reservation 2? Ja, egentligen gäller det en politik som är så enkel att det enda anmärkningsvärda med den är att den ännu inte omfattas av fler partier än vänsterpartiet. Svenska företag har ju länge haft en förmånlig beskattning, och skattereformen har inte inneburit någon ändring i det avseendet. Men skatteomläggningen borde ha lett till en kraftigare inkomstbeskattning, främst när det gäller de stora företagen, för att finansiera sänkt skatt på arbetsinkomster. Så har man gjort t.ex. i Reagans USA. Men den svenska skatteomläggningen har i stället lett till att vi nu troligen har Västeuropas lägsta företagsskatt. Det gäller såväl nominellt som i fråga om en effektiv skattebelastning av kvarhållna vinstmedel. Skattesatsen har sänkts, från 50 till 30 %. Om reserveringsmöjligheten samtidigt helt hade slopats, skulle detta ha kunnat resultera i ökade skatteinkomster – trots en lägre skattesats. Det är en lösning som är lika elegant som den är tilltalande.

En sådan reform håller man för övrigt på att genomföra i vårt grannland Norge. Men så blir det inte i Sverige. Här har man i stället infört en ny reserveringsmöjlighet – skatteutjämningsreserven, nämligen SURV-en. SURV har inte bidragit till att vi har fått ett förenklat skattesystem. SURV-systemet gynnar storföretagen. Det leder emellertid till besvärliga problem för många småföretag. Men framför allt bidrar det till snedvridningar och inlåsningar i fråga om kapitalanvändningen och på investeringssidan. Skattesystemet, inte produktionens villkor, tillåts alltjämt styra.

Varför infördes då denna SURV? Det verkar obegripligt mot bakgrund av att man säger sig eftersträva enkelhet och dynamik. Men det kan finnas två skäl.

Först och främst kunde man genom denna SURV hålla kvar ett skatteuttag om i genomsnitt ca 20 %. Samtidigt kunde socialdemokrater och folkpartister sprida myten att Sverige skulle få ett skattesystem med 30 % skatt på alla inkomster, såväl för storföretag som för löntagare. Min fråga till socialdemokrater och till folkpartiet liberalerna är: Vill ni förneka att det i verkligheten blev drygt 30 % för jobbaren och ca 20 % för företagen? Det går bra att ge ett svar här i kammaren. Men det går också bra att svara annorstädes, om ni behöver mer betänketid.

Det har också funnits ett internationellt skäl. Det handlar då om t.ex. kravet på att visavi EG försöka framställa det hela så, att Sverige skulle få 30 % företagsskatt. Redan vid 30 % i nominell skatt skulle Sverige avvika dramatiskt neråt från övriga länders företagsbeskattning. Om vi i Sverige då skulle lägga oss på en nivå om 20 % skulle det finnas en risk för att EG kom med synpunkter.

I svensk debatt försöker en del debattörer, främst på högerkanten men t.o.m. också på vänstersidan, framställa det hela så, att EG skulle rikta formella krav på skattesänkningar hos sina medlemsstater. Det är felaktigt, och det vet alla som har följt skattedebatten i EG.

Vad EG kräver, i den mån man kräver något på skatteområdet, är i stället motsatsen. Jag tänker då på detta med minimiskattesatser, dvs. skattehöjningar. En avvikande låg företagsbeskattning kan med rätta uppfattas så, att något land skulle försöka dra åt sig investeringar genom skattekonkurrens, dvs. en form av produktionsstöd via skattesubventioner.

Jag tror att vi har att vänta problem för svensk företagsbeskattning om Sverige blir medlem i EG. Jag vill därför fråga föregående debattörer, alltså Hugo Hegeland, Kjell Johansson, Rolf Kenneryd, och även miljöpartiets och socialdemokraternas representanter som kommer upp senare i debatten: Hur många av EGs medlemsstater har lägre bolagsskatt än Sverige?

Jag vet, fru talman, att EG-kommissionen i december 1990 tillsatte en arbetsgrupp under den tidigare holländske finansministern Onno Rudings ledning. Gruppen fick i uppgift att studera i vilken utsträckning medlemsländernas existerande system för företagsbeskattning kan inverka snedvridande på konkurrensen eller på investeringarna inom den inre marknaden. Hur tror ni att denna grupp kommer att bedöma ett effektivt skatteuttag om ca 20 % som det i Sverige? Vi kan ju hamna i den egenartade situationen att EG kräver att Sverige skall lägga sig på en högre nivå.

Fru talman! Sammanfattningsvis: Grundbulten i fråga om vänsterpartiets syn på företagsbeskattningen är förslaget om att SURV-systemet skall avvecklas. Det skulle leda till en ökad inkomstbeskattning av företagen eller till, för att tala i termer som är populära på annat håll, att företagsskatten anpassas till den europeiska nivån. Av hänsyn till kammarens planering hänvisar jag i övrigt till redovisningen i vänsterpartiets reservation 2.

Inledningsvis sade jag att jag skulle tala om två aspekter på detta betänkande. Dels gäller det alltså vänsterpartiets linje, dels gäller det den linje

som företräds av en regering "in spe". Det handlar om den liberala högerlinjen, som återfinns bl.a. i reservationerna 4 och 11.

Folkpartiet anklagar gärna regeringen för svek när regeringen villfar vänsterpartiets krav på en sänkning av matmomsen. Men själv finner man sig i folkpartiet dock fri att, som framgår av reservation 4, lägga fram förslag om en slopad dubbelbeskattning av aktieutdelningar. Kjell Johansson har ju nyss redogjort för den saken. Personligen menar jag att den tanken möjligen kunde prövas i samband med en allmän översyn av alla skattereformer som berör företagen och som vi redovisar i vår reservation.

Men så tänker man inte i folkpartiet. I det partiet ser man inte företagsbeskattningen som en del av fördelningspolitiken. Att moderaterna inte gör så förvånar däremot inte. Frågan är väl snarast om moderaterna anlägger fördelningspolitiska aspekter på någon skatt över huvud taget. Men att folkpartiet, som en gång var det borgerliga vänsterpartiet, inte gör det är en beklaglig utveckling.

Så ser alltså friheten ut enligt folkpartiet. Vad folkpartiet får bryta, får ingen annan bryta. Ja, här finns det inte någon symmetri.

Fru talman! Det sägs ibland att blockpolitiken är död. Och det är den bitvis bland väljarna. Men blockpolitik i riksdagen blir det när partier gör sig till renodlade företrädare för ett bestämt partsintresse. I skattepolitiken gör sig nu folkpartiet och moderaterna till en form av talrör åt den kravmaskin som heter Industriförbundet.

Slopa dubbelbeskattningen, heter det i detta betänkande. Det innebär alltså en uppmaning om att Västeuropas lägsta vinstbeskattning skall sänkas ytterligare. I den liberala tidningen Göteborgs-Posten skrev tidningens ekonomiske kommentator Anders Jörle den 5 maj följande under rubriken Industrins negativism:

"Nu vänder industrin på nytt kampen mot den offentliga sektorn och skattesystemet. Skattereformen är inte nog, förändringar i sjukförsäkringssystemet som bevisligen på några månader gett effekter räcker inte. Industrins ginnungagap tycks omättligt."

Ja, det tycks vara så. Men det finns de som tror på Särimer samt på automatiken och dynamiska effekter och som således är beredda att slakta den generella välfärdspolitiken för att tillgodose kravmaskinens behov. Till detta kommer krav på sänkta arbetsgivaravgifter och i nästa betänkande krav på lättnader i eller slopande av förmögenhetsbeskattningen.

Fru talman! I reservation 11 får följdsamheten nästan litet udda drag. I den reservationen hävdar man att arbetsrättsliga skadestånd borde göras avdragsgilla. Om man utvecklar detta resonemang vidare kan man säga att miljöböter borde göras avdragsgilla. Ingen på den borgerliga sidan har dock ännu hävdat att miljöböter skall göras avdragsgilla, men vad vet man om vad som kan hända i den nyliberala yran! Kan man för övrigt tänka sig att även låta arbetstagarnas eventuella böter för olovliga strejker bli avdragsgilla vid deklaration? Detta är möjligen symmetriskt, men inte särskilt välbetänkt.

Det förvånar mig uppriktigt sagt, fru talman, att man från dessa två partier är beredd att driva en sån renodlad klasspolitik som man gör. Det är riktigt att socialistiska idéer har försvagats efter planekonomins sammanbrott, men det förvånar mig att två partier som förr försökt tona ner klassmotsättning-

arna nu så aktivt försöker dra en klar klasslinje i politiken. Det kan möjligen tyda på en sorts mod eller en mild form av hybris. Det är tydligen nu systemskiftet skall ske från välfärdsstaten till väktarsamhället. Det kan visa sig att högmod går före fall, men denna klara markering från den tänkta regeringen in spe gör betänkandet så klargörande. Detta klargörande, tror jag, kan bli den nyliberala regeringens fall – förhoppningsvis innan den ens har kommit till stånd.

Anf. 16 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Låt mig mycket kort påpeka att SURV inte låser in något kapital i företagen. Det är fullständigt upp till företagen att göra avsättningar eller inte. SURV löses automatiskt upp vid nästa bokslutstillfälle. Pengarna är hela tiden disponibla för investeringar. Så var det med den saken.

Sedan mycket kort om reservation 2. Den skattepolitik som skisseras i reservation 2 leder ofelbart till en sådan utveckling i Sverige som det har varit i öst, den som har gjort fullständigt bankrutt. Det är ingen fördelningspolitik att driva en sådan skattepolitik för företagen som föreslås.

Syftet med att göra arbetsrättsliga skadestånd avdragsgilla är att få en rimlig utmärkning av straffen, att få skadeståndet lika oavsett vilken form det är för rörelsen.

Anf. 17 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! SURV låser in kapital, för det blir skattemässigt gynnsamt att sätta in pengarna i SURV i stället för att skatta av dem. Det är så man kommer ner till 20 % i effektiv skattebelastning på kvarhållna vinstmedel, i stället för att kanske dessa förs över till en nyinvestering i ett annat företag. På så sätt konserverar man pengarna, vinstmedlen, i existerande verksamhet. Det finns inte en sådan skatteutjämningsreserv i våra konkurrentländer. Där har man renare och rakare system.

Industriförbundets representant Sven-Olof Lodin erkände i utskottet när skatteutskottet hade en utfrågning på detta tema att det visst hade varit bättre att få en ännu lägre företagsskatt, ca 20 %, och slippa SURV-avsättningarna. Orsaken till att ni valde SURV var att ni ville dölja att skatteuttaget bara var 20 %. Finns det, Kjell Johansson, något västeuropeiskt land med lägre bolagsbeskattning än Sverige? Detta är den centrala frågan.

Kjell Johanssons partiledare Bengt Westerberg gick så långt nyligen i en intervju i SAF-Tidningen att han sade att Sverige nu har världens lägsta bolagsbeskattning. Jag vågar inte ta i lika mycket som Bengt Westerberg, men ändå sade Bengt Westerberg att det kan finnas skäl att sänka bolagsbeskattningen ytterligare. Ergo kan det visa sig att världens lägsta bolagsbeskattning är för hög. Det är kontentan av intervjun. Och det är en något egenartad ståndpunkt. Det är tydligen så att all bolagsbeskattning är för hög för folkpartiet, men det är inte bolagsbeskattningen som styr var investeringarna görs. Det gör möjligen kapitalbeskattningen. Tvärtom gör en så låg företagsbeskattning som vi har att Sverige kanske blir industrins lågskatteland, medan Lichtenstein och Monaco är för miljonärerna. Det är inte bra, för det skapar inlåsningar och dålig produktivitetstillväxt. Det ger ingen ekonomisk dynamik.

Anf. 18 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Fru talman! Jag skall försöka svara på Lars Bäckströms fråga som gällde hur många EG-länder som har lägre bolagsbeskattning än Sverige. Jag skulle föreslå att rätta svaret är 0. För att specificera: De flesta av EG-länderna har ungefär 35 % bolagsskatt undantagandes Tyskland och Danmark, där den ligger på ungefär 50 %, om jag minns rätt.

Det känns bra att vara ledamot i skatteutskottet, för det är ändå vi som ser till att vi får inkomster. Alla de andra utskotten svarar i stort sett för att spendera de pengar som vi mödosamt har fått ihop. Det är en positiv del av skatteutskottets arbete.

Det jag mest tänkte beröra i dag är andra effekter som skatteutskottets politik får. Det är nämligen så att skatterna har en mycket klart styrande effekt i många fall. Ofta har jag diskuterat denna styrande effekt i miljösammanhang. Jag skall ta andra exempel i dag: avdragsrätten för företagen särskilt när det gäller reklam och också när det gäller konferensverksamhet. När det gäller reklamen betyder avdragsrätten att samhället medvetet hjälper till med sådan reklam som egentligen har till syfte att gynna företagen. Den har också en störande effekt på människors, konsumenters, val. Det är inte bara fråga om konsumentupplysning utan även om att övertala folk att köpa just en viss vara. Man ger vinklade informationer. Detta är belönat från samhällets sida med avdragsrätt. Det tycker vi inte är bra.

Vi markerar vår inställning i en reservation som jag visserligen inte tänker yrka bifall till, för att spara kammarens tid, men som jag naturligtvis ställer mig bakom. Däremot tänker jag yrka bifall till reservation 30, som gäller en annan styrande effekt. Det handlar om lägesavgifter för kontorslokaler. Utvecklingen av städerna har helt enkelt varit ganska osund under ett antal år centralt i städerna. Det gäller inte bara i Sverige utan i de flesta länder. Centra i städerna har blivit alltmer avbefolkade. Det bor inte människor där, det har blivit en kontorisering. Det är en utveckling som orsakar problem för samhället ur trafiksynpunkt, ur nedsmutsningssynpunkt. Även ur social synpunkt är denna utveckling oönskad.

Vi menar att man skall titta på frågan ordentligt, se vad vi kan göra. Vi föreslår en utredning om att introducera lägesavgifter för att hejda kontorisering och kanske få mer folk att bo centralt i städerna. Sådana avgifter skall också användas till att betala de skador en koncentration av industrier och kontor till centrala städer orsakar.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 30.

Anf. 19 HUGO HEGELAND (m) replik:

Fru talman! Gösta Lyngå kom in på att reklamen har vissa effekter. Reklam är ju en kostnad, och därför är det självklart att den skall vara avdragsgill för företagen. Gösta Lyngå hävdade att reklam har en styrande effekt. Jag tyckte först att Gösta Lyngå sade att den hade en störande effekt på konsumentens val. Visst har den det. Politikernas agerande har också – vi skall väl kunna vara ärliga – en störande effekt på väljarnas val. Det finns inga som helst etiska krav på den politiska reklamens utformning när det gäller att påverka väljaren.

Anf. 20 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt om jag sade styrande eller störande om reklam, men jag tror att jag sade bägge delarna. Jag menar i varje fall bägge delarna när det gäller reklam.

Det är inte självklart, som Hugo Hegeland säger, att alla avgifter som ett företag har skall vara avdragsgilla. Jag kan inte alls förstå hur man kan motivera det.

Konsumentinformation är en sak. Reklam som syftar till att leda konsumenterna till vissa val är alltså i företagens intresse. Det kan de få betala för om de anser det lönt, men att samhället skall stödja det genom avdragsrätt tycker jag är felaktigt.

Anf. 21 HUGO HEGELAND (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är självklart att ett företag får göra avdrag för alla kostnader som krävs för verksamhetens bedrivande. Vi har faktiskt större kontroll på företagsreklamens utformning än på utformningen av de politiska partiernas reklam.

Anf. 22 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med om att liknande kontroll skulle kunna gälla politiska partier, men det är inte detta dagens diskussion gäller. Däremot förstår jag inte alls att alla utgifter skall vara avdragsgilla. Det är en mycket märklig inställning. Men ett antal avgifter skall visst vara det.

Förste vice talmannen anmälde att Hugo Hegeland anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 23 LARS HEDFORS (s):

Fru talman! Folkpartiet har anklagat oss socialdemokrater – nu hör jag att Kjell Johansson instämmer i dessa anklagelser – för att vi skulle ha svikit skattereformen. I det betänkande som vi nu diskuterar avslöjas detta resonemang på ett brutalt sätt som rent och skärt hyckleri. Här kan vi se hur folkpartiet bröt mot skatteöverenskommelsen långt innan den socialdemokratiska regeringen och den socialdemokratiska riksdagsgruppen hade tagit ställning i momsfrågan. Man bröt mot en viktigt princip om dubbelbeskattning av aktieutdelningar.

Till min oförställda häpnad sade Kjell Johansson att folkpartiet alltid har kritiserat dubbelbeskattningen. Detta är faktiskt ren och skär lögn. Vi vet ju att för ett år sedan, när den stora skattereformen antogs – det är bara att läsa innantill i betänkande nr 30 – betonade Kjell Johansson och hans partivänner med emfas att dubbelbeskattningen skulle vara kvar. Förnekar verkligen Kjell Johansson detta? Nu sade han att dubbelbeskattningen skall avvecklas. Tala om att kasta sten i glashus! Jag tycker att folkpartisterna, som har fört fram detta budskap och anklagat socialdemokratin, borde skämmas.

Fru talman! Skatteutskottet hade för exakt en vecka sedan en offentlig utfrågning om EG med rubriken Sverige, EG och skatterna. Där fick vi en mängd viktig information om skatterna, även om företagsbeskattningen. Vi lärde oss för det första att vi här i Sverige har en väl fungerande företagsbe-

skattning. För det andra lärde vi oss att denna företagsbeskattning internationellt sett är fördelaktig. För det tredje lärde vi oss att företagsbeskattningen är väldigt viktig för var någonstans företagen väljer att förlägga sina investeringar.

Företagsbeskattningen är alltså ett viktigt incitament för företagen att stanna kvar och utvecklas i Sverige. Det är naturligtvis positivt för sysselsättningsläget i vårt land, och det är någonting som Lars Bäckström och vänsterpartiet borde tänka på. Vänsterpartiets förslag om en skärpning av företagsbeskattningen leder naturligtvis till att företagen söker sig på andra håll, vilket i sin tur leder till ökad arbetslöshet i Sverige. Det är detta som är den stora orättvisan, att vissa människor ställs vid sidan av, blir arbetslösa och upplever att de inte längre behövs. Jag betvivlar inte att vänsterpartiet har stora ambitioner när det gäller fördelningspolitik, men vänsterpartiets förslag leder precis till motsatsen, dvs. till ökade klyftor.

Som vanligt – höll jag på att säga – är man i moderata samlingspartiet inte nöjd med den företagsbeskattning vi har, även om den råkar vara fördelaktig. Man vill ha ytterligare förbättringar för företagarna. Det är naturligtvis konsekvent och helt i linje med moderaternas fördelningspolitiska målsättning, att förbättra för höginkomsttagare och kapitalägare samtidigt som man föreslår försämringar för låginkomsttagare – de skall klämmas åt.

En annan intressant iakttagelse som man kan göra i detta betänkande är den stora splittringen, trots folkpartiets reträtt i fråga om dubbelbeskattningen, mellan de två partierna inom den s.k. högeralliansen. Man är oense på inte mindre än 18 punkter i detta betänkande. Då måste man ställa frågan: Om det nu skulle gå så illa att det blir en borgerlig regering till hösten, på vilka av dessa 18 punkter skall moderaterna ge sig? På vilka punkter skall folkpartiet ge sig? Eller för att använda folkpartiets egen dunkla vokabulär: Vilka av dessa punkter skall man svika? Kan ni inte lätta en liten aning på förlåten i dag, så att vi före valet får reda på hur det blir med företagsbeskattningen? Jag är säker på att det finns väldigt många väljare som är nyfikna på ert svar.

Hur kommer högeralliansens skattepolitik att över huvud taget se ut i en eventuell borgerlig regering? Man är ju oense på hundratals punkter. Jag tänkte ta mig friheten att citera vad skatteutskottet vice ordförande Bo Lundgren sade när vi diskuterade dessa frågor före jul. Då betecknade han förslagen i folkpartiets skattepolitik såsom de hade framförts i skattereformen som "orimliga" och "snurriga". Han använde t.o.m. ordet "vanvettiga" om folkpartiets förslag. Då blir min fråga: Vilka av dessa orimliga, snurriga och vanvettiga skatteförslag måste Bo Lundgren m.fl. moderater acceptera? Eller måste folkpartiet vika sig på alla dessa punkter? Jag ser fram emot ett svar på den frågan.

Fru talman! Som jag tidigare sade finns det ett mycket stort antal reservationer fogade till detta betänkande. Alla frågor i dessa reservationer behandlade vi för ett år sedan i samband med skattereformens genomförande, och de flesta av dem behandlades faktiskt så sent som för sex månader sedan. Därför behöver jag inte gå in på varje enskild reservation och kommentera den. Jag kan bara hänvisa till tidigare debatter.

Jag skall emellertid göra ett enda undantag och det gäller den proposition

som också behandlas i utskottsbetänkandet, proposition nr 167. I denna proposition föreslås att vissa aktiebolag skall få möjligheter att dela upp verksamheten på mindre enheter, utan att det skall få några inkomstskattekonsekvenser. Det knyts vissa villkor till detta, bl.a. att aktierna skall vara inregistrerade vid Stockholms fondbörs. Detta är naturligtvis ett förslag som är bra för de företag som har en enda verksamhetsgren som på något vis är udda och avviker från företagets ordinarie verksamhet eller för de företag som har en verksamhetsgren som är särskilt riskfylld. Då är det bra att man kan skilja ut den i ett särskilt bolag. Det är det som propositionen avser att underlätta.

Nu finns det invändningar mot propositionens förslag. I reservation nr 1 föreslås att även icke börsnoterade företag skall få denna möjlighet. Avslutningsvis vill jag då bara erinra om – och det står tydligt och klart uttryckt i både betänkandet och propositionen – att detta förslag är ett provisorium. De övergripande omstruktureringsreglerna skall ses över. Det finns därför anledning att vänta och se vad en sådan översyn kan ge för resultat innan man går vidare i detta arbete. Låt oss alltså vänta och se.

Fru talman! Jag yrkar alltså avslag på reservation nr 1 och övriga reservationer samt bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 24 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Det är något förvånande att Lars Hedfors ägnar sig åt den här typen av debatt, när vi nu har bestämt oss för att vara disciplinerade och hålla tiden. Dessutom är inte Lars Hedfors resonemang speciellt fruktsamt.

Vid varje tillfälle som innehållet i skattereformen har debatterats har jag framhållit att det finns punkter i den som vi inte gillar. Det finns inslag som skulle ha sett annorlunda ut om vi själva hade fått utforma dem. Det Lars Hedfors kritiserar är att vi håller vårt ord och står fast mandatperioden ut vid de förslag som socialdemokraterna och folkpartiet har kommit överens om och för den skattepolitik som riksdagen har beslutat om. Jag tycker att det är litet omoraliskt att kritisera detta.

Frågan om dubbelbeskattning av aktier handlar om en liberal ideologi. En dubbelbeskattning av aktier är inte förenligt med den liberala ideologin. Däremot går det utmärkt ihop med en socialistisk ideologi. När det gäller att skapa ett fondsamhälle passar det med dubbelbeskattning. Att påstå att folkpartiet genom skattereformen skulle ha skrapat på livsnerven för vår egen ideologi saknar total trovärdighet, Lars Hedfors.

Fru talman! Är det bara citat som Lars Hedfors vill ha, så nog skall jag skaffa fram citat av vad olika socialdemokrater har uttalat om moms på mat.

Anf. 25 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Lars Hedfors sade att vänsterpartiets förslag om att reformera företagetsbeskattningen hotar sysselsättningen. Vi har föreslagit att man skall ha en samlad utredning om företagsbeskattning. I den skall ingå att avveckla SURV-systemet, eftersom det leder till inlåsningar och försämrad produktivitet.

Det som styr sysselsättningen rent allmänt är vinstläget i Sverige jämfört med konkurrentländernas vinstläge. En vinstbeskattning påverkar dock inte vinstläget i sig. Jag tror att vinstläget måste ligga i paritet med omvärldskon-

kurrenternas. Det är riktigt. Vi har inte krävt att Sverige skall ha en högre vinstbeskattning än omgivande konkurrentländer, utan att den svenska vinstbeskattningen skall höjas så att den närmar sig omvärldens.

Västtyskland, numera Tyskland, hade en vinstbeskattning på 56 % som man nu har sänkt till ungefär 50 %. Belgien har en nominell skatt på drygt 40 % – effektivt 38 %. Sverige ligger på extremt avvikande ca 20 %, medan det normala i Europa torde vara någonstans runt 30 %. Vi har alltså en vinstbeskattning som är 10 procentenheter lägre.

Vi beräknar att staten under 1991 skall få in upp emot 400 miljarder på skatter. Av detta kommer företagens vinstbeskattning att leverera 22 miljarder. Det vi begär är inte dramatiskt. Vi begär att vinsterna skall fördelas även till andra grupper än kapitalägarna. Det är vår fördelningspolitik.

Sysselsättningen avgörs inte enbart av var beskattningen är låg. I så fall skulle alla Europas investeringar ske i Sverige. Vi har en rad andra väsentliga faktorer, såsom infrastruktur, tillgång på arbetskraft, närhet till marknader. Vi har också den oerhörda dominansen av storföretag som finns i Sverige och som verkar hämmande på utvecklingen av mindre företag och på sysselsättningen. Det visar den undersökning av Sveriges konkurrensförhållanden som gjorts av Michael Porter från Harvarduniversitetet. Han säger att skatterna inte är så viktiga i Sverige som han trodde. Det finns andra begränsningar för sysselsättning och tillväxt i Sverige. Så säger forskarna inom den ekonomiska forskningen. Men Lars Hedfors har tydligen den uppfattningen att vi får sysselsättning genom att ha en låg företagsbeskattning. Det är ju inte någon klassisk socialdemokratisk linje utan något helt annat. Jag tror inte att man skall stanna vid den uppfattningen utan återvända till den andra linjen, nämligen att Sverige kan ha en vinstbeskattning som ligger i pari med vad man har på den europeiska kontinenten.

Anf. 26 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Lars Hedfors avvisade vårt krav på att även icke börsnoterade företag skulle få åtnjuta skattefrihet vid utdelning på alla sina dotterbolags aktier osv. Även dessa slags företag har ju intresse av att kunna effektivisera sin kapitalanvändning och att kunna få göra det genom att dela upp företaget på olika bolag utan skattekonsekvenser. Det är ju ändå viktigt att påpeka att aktiemarknadsaspekterna inte behöver vara den enda anledningen till delningen. Den kan vara starkt motiverad av andra skäl; t.ex. att öka bolagens kreditmöjligheter. Där har vi verkligen sakliga skäl för vår reservation.

Lars Hedfors påstod att moderata samlingspartiets förslag till förbättringar för företagen kommer att innebära försämringar för låglönegrupperna. Det är rent nonsens. Förbättringar för företagen möjliggör ju förbättringar för de anställda. Det är det avgörande. Det är i företagen välfärden skapas i första hand och inte i kanslihuset eller i det socialdemokratiska partiet.

Lars Hedfors förde debatten nästan i ett slutet rum och nämnde inte ett ord om att vi fortfarande har en behandling av företagen som får till konsekvens att de lockas att flytta ut ur landet. Det måste ju bero på att konkurrensvillkoren är bättre i utlandet än i Sverige. Det är viktigt att vi åtminstone

i viss utsträckning kan förhindra detta genom att ha så förmånliga beskattningsregler som möjligt när det gäller företagen.

Lars Hedfors uttalade en stilla bön: Kan ni inte, sade han, i dag lätta litet på förlåten när det gäller en borgerlig regerings skattepolitik. Nej, Lars Hedfors. Det nöjet vill jag inte ta ifrån oss, att hela sommaren kunna hålla Lars Hedfors på sträckbänken. Om Lars Hedfors lättar på förlåten i andra sammanhang – om han nu är voyeur – så må det vara hänt.

Anf. 27 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Jag vill göra ett par konstateranden med anledning av Lars Hedfors anförande och dessutom ställa ett par frågor.

När det gäller det fördelningspolitiska inslaget i just företagsbeskattningen är det ju obestridligt att småföretag i allmänhet och egenföretag i synnerhet i dag är missgynnade i förhållande till de stora företagen. En fördelningspolitik inom företagsskatteområdet måste alltså innebära förbättrade villkor för de förstnämnda.

Jag vill också gärna kommentera – även om jag inte var direkt tillfrågad – frågan om en borgerlig regerings skattepolitik. Jag har tidigare i denna talarstol deklarerat att moderaternas vidlyftigheter i skattefrågor måste minska väsentligt. Jag utgår från att så kommer att ske när de är i ansvarsställning. Jag utgår också från att folkpartiet fortsätter att lösgöra sig från såväl det rigida fasthållandet vid skatteuppgörelsen med socialdemokraterna – som i dag ändå visar vissa tendenser till upplösning – som det i allmänna termer visade närmandet till moderaterna.

Jag tycker att det finns anledning att upprepa att även skattesystemets fortsatta reformering kräver en ny regering, baserad på en ickesocialistisk grund och med ett väsentligt centerinslag.

En av de frågor jag tänkt ställa är en motfråga när det gäller det socialdemokratiska skattealternativet för den händelse det skulle bli en socialistisk majoritet efter höstens val. Avslutningsvis har jag två korta frågor. För det första upprepar jag min tidigare ställda fråga om läget när det gäller särskild redovisningsmetod. För det andra: Delar Lars Hedfors min framförda uppfattning om behovet av operativ kompetensförstärkning i regeringskansliet?

Anf. 28 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Jag noterar litet lätt resignerat att något besked om en gemensam borgerlig skattepolitik får vi inte före valet. Där lägrar sig alltså dimmorna fortfarande lika tungt över förslaget och väljarna lämnas i ovisshet.

På Rolf Kenneryds fråga kan jag svara att det socialdemokratiska skattealternativet är fullständigt kristallklart. Vi står fast vid skattereformens principer. Vi är inte främmande för att göra vissa utvärderingar och uppföljningar. Om det av fördelningspolitiska eller skattekontrolltekniska skäl finns behov av det kan man göra smärre ändringar.

Kjell Johansson säger att vid varje tillfälle då man har diskuterat frågan om dubbelbeskattning av utdelning på aktiekapital har han framfört att det är något som folkpartiet inte har tyckt om. Det är en av de punkter han inte har velat genomföra. Men ändå har man alltså ställt upp på en överenskom-

melse med socialdemokraterna där man har föreslagit och varit med om att genomdriva att dubbelbeskattning av utdelning på aktier skall genomföras. Så sent som för ett år sedan uttalade man uttryckligen att det skulle vara på det viset.

Skattereformen är ju en kompromiss; det vet alla. Vi som var med i den kompromissen har fått ge och ta. Vi har kanske inte alltid tyckt om alla förslag, men vi har varit överens. När vi har varit överens har vi stått för de här förslagen och de här principerna. Nu bryter folkpartiet en viktig princip. Samtidigt anklagar man oss för att göra samma sak. Det, Kjell Johansson, är hyckleri i den högre skolan.

Lars Bäckström säger att han pläderar för en skärpning av företagsbeskattningen. Vi socialdemokrater drev i skatteuppgörelsen hårt den linjen att man skulle skärpa beskattningen av kapital. Så har också skett med mer än 30 miljarder kronor. Vi har verkligen inte fallit undan för kapitalägarna.

Hugo Hegeland vill utvidga förslaget i propositionen till att gälla även icke börsnoterade företag. Jag förstår inte vad vitsen skulle vara med det, om man nu skall se över det hela. Om man genomför ett provisorium tar man det allra nödvändigaste och sedan får man vänta och se om det kan behöva utvidgas.

Jag har inte, Hugo Hegeland, sagt att ert förslag när det gäller företagsbeskattningen skulle gå ut över låglönegrupperna. Det har jag definitivt inte sagt. Jag sade att samtidigt som ni lägger fram förslag om kraftiga skattesänkningar för kapitalägare och höginkomsttagare genomför ni förslag som drabbar låginkomsttagare.

Anf. 29 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Lars Hedfors hävdade att den borgerlig skattepolitiken ligger i dimma medan den socialdemokratiska är kristallklar. Jag förstår att Lars Hedfors särskilt tänkte på den socialdemokratiska inställningen under senare tid när det gäller differentierad moms på baslivsmedel. När det gäller var socialdemokraterna står i det avseendet behöver jag inte be Lars Hedfors lätta ens en aning på förlåten. Han är helt avklädd.

Anf. 30 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Det är riktigt, som Lars Hedfors säger, att genom skatteomläggningen vidgades inkomsterna från kapitalbeskattningen, och det är vi positiva till. Det håller vi regeringen räkning för. Det är det positiva inslaget när det gäller fördelningspolitiken.

Man kunde också ha gått vidare med den inriktningen och haft en ännu striktare enhetlig kapitalbeskattning, utan de många undantag som nu finns. Vi är alltså överens om färdriktningen men inte om hur långt man borde ha gått.

När det gäller företagsbeskattningen är vår poäng den att man bör höja inkomstbeskattningen av företagen. Däremot säger vi i vår reservation att även andra skatter och avgifter påverkar kostnadsläget, vinst- och löneutrymmet samt investeringar och sysselsättning. Sådana övriga skatter är energibeskattning, miljöavgifter och socialavgifter. Vi vill få till stånd en översyn för att få fram en näringspolitiskt och fördelningspolitiskt bra företagsbe-

skattning. Vi är dock helt på det klara med att den svenska vinstbeskattningen bör höjas.

Detta kan uttryckas mycket enkelt. Man har gått igenom de 500 största företagen i Sverige med avseende på vilka som betalat mest i skatt. Det företag som betalade mest skatt var ABB. Beträffande bakgrunden till detta vill jag hänvisa till Veckans Affärer, som skriver att den största skattebetalaren var ABB med 2,8 miljarder i skatt, varav huvuddelen erläggs utanför Sverige. Att ABBs effektiva skattebelastning har stigit förklaras av att ABB har haft kraftiga vinstökningar i länder med relativt hög företagsskatt, framför allt i Tyskland.

På andra plats kom Ericsson. Veckans Affärer framhåller att anledningen till att Ericssons effektiva skattesats är lägre än ABBs är att Ericsson inte har någon verksamhet att tala om i Tyskland.

Tredjeplatsen togs även i år av Stora, och den främsta orsaken till dess ökade skattesats är förvärvet av tyska Feldmühle, som svarar för en tredjedel av omsättningen.

Det är alltså de storföretag som har hög andel verksamhet utomlands som får betala den högsta skatteandelen bland de svenska storkoncernerna. Det bevisar vad jag säger, att Sverige har Västeuropas lägsta bolagsbeskattning, lägre än EG-ländernas. Jag tror att det skapar snedvridningar och inlåsningar att följa linjen en låg inkomstbeskattning för att skapa tillväxt. Det är en mild form av inre devalvering. Den politiken prövade ni redan 1982, och den har – vilket Rune Molin numera erkänner – skapat inlåsningar.

Det är inte så vi skapar industriell tillväxt, utan det är genom att satsa på forskning, god infrastruktur och utbildning av arbetskraften samt genom att ha ett kostnadsläge och en vinstbeskattning som inte är lägre än omvärldens utan något högre. De andra skattehöjningar som vi behöver kan vi ta ut genom andra skatter. Men subventionera inte industrin – det gynnar den inte på sikt!

Anf. 31 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Lars Hedfors frågade i sitt anförande om det borgerliga regeringsalternativets skatteförslag, och jag framförde vissa synpunkter på det. Jag erinrar om att min fråga inte gällde det som Lars Hedfors svarade på, nämligen det socialdemokratiska partiets skatteförslag, utan det socialistiska regeringsalternativets skatteprogram. Vilka vänsterpartikrav på t.ex. företagsbeskattningsområdet skall tillgodoses i det samlade socialistiska regeringsalternativets skatteprogram?

Frågan kvarstår, eftersom den inte är besvarad. Vad är det socialistiska regeringsalternativets skatteprogram? Dessutom kvarstår de övriga av mig ställda frågor som inte har besvarats. Om inget svar kommer, tolkar jag det så att Lars Hedfors i dessa hänseenden inte har någon åsikt.

Anf. 32 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Vi har varit överens om skattereformen, sade Lars Hedfors. Javisst har vi varit det, och det trodde jag också skulle gälla, men inte på det sätt som Lars Hedfors framställer det. Det är ändå ganska märkligt att ni hävdar att ni utan vidare, utan att över huvud taget tala med oss om mat-

momsen, skall ha rätt att bryta skatteöverenskommelsen på den punkten. Och det handlar inte bara om den, utan i och med att man gör detta öppnar man dammluckorna också då det gäller mervärdeskatten. Nu är det fritt fram för förändringar.

Ni hävdar att ni ensidigt, utan att tala med oss, kan bryta den uppgörelse som träffats om den ekonomiska politiken. Mervärdeskatten på mat och differentierad moms är frågor som vi har varit ense om och beträffande vilka det tidigare över huvud taget inte har glunkats om någon avvikande uppfattning från partierna.

Till grund för den liberala politiken ligger enskilt ägande. Fundamentet är att människor fritt kan starta och driva företag och att man har ett enskilt ägande. Ni vill ha en socialistisk utveckling, ett löntagarfondssamhälle. Hur i all världen kan ni hävda att vi genom överenskommelsen om skattereformen tillsammans med er skulle ha uppgivit vår själ och ha övergivit fundamentet för liberal politik? Det är fullständigt orimligt för att inte säga löjligt att framföra ett sådant resonemang.

Anf. 33 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Kjell Johansson envisas med att tala om momsen. Jag vill bara säga – och det är också ett svar på Hugo Hegelands raljerande här – att vi på den punkten inte har brutit mot någon princip i skattereformen, eftersom vi redan har en differentierad moms på mat och andra varor. Det har däremot folkpartiet gjort. Kjell Johansson undviker sorgfälligt att över huvud taget kommentera det folkpartistiska hyckleriet på denna punkt.

Jag vore tacksam om denna debatt kunde resultera i att folkpartiet i fortsättningen talar med litet mindre bokstäver om svek, såsom man har gjort tidigare.

Jag skall också svara på Rolf Kenneryds frågor, som jag inte hann med att besvara i den föregående replikrundan.

Vi anser att småföretagen i allra högsta grad har gynnats av skattereformen. Vi har faktiskt gått så långt att vi har gjort förbättringar i förhållande till de ursprungliga förslagen från URF. Det gäller t.ex. beträffande borttagandet av taket för SURV-avsättningar, som i allra högsta grad gynnar kapitalintensiva småföretag.

Läget när det gäller SRM, Rolf Kenneryd, är att det bedrivs ett synnerligen intensivt arbete i regeringskansliet på den punkten, av folk med den allra högsta kompetensen. Också i det avseendet får Rolf Kenneryd ett klart och tydligt svar.

Slutligen till Lars Bäckström: Jag hävdar att ert förslag till skärpning – för det är fråga om en skärpning, eller hur? – av företagsbeskattningen leder till att vi kommer i ett sämre läge, till att företagen får incitament att investera i utlandet och till en ökad arbetslöshet i vårt land. Dessutom, Lars Bäckström: Om vi skärper beskattningen av företagen har vi inte den minsta garanti för att det också innebär en skärpning av beskattningen av företagarna. Skärpningen kommer i stället med all sannolikhet att lastas över på konsumenterna eller på löntagarna. Det finns alltså ingen sådan garanti. Tvärtom visar erfarenheter från USA att det just är konsumenterna som får betala en sådan skärpning.

Anf. 34 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Den princip som vi syftar på är principen om differentierad mervärdeskatt avseende baslivsmedel, och på den punkten har ni ändrat er. Om nu Lars Hedfors inte vill kalla det för en principiell ändring, så à la bonne heure. Men Lars Hedfors kan ändå inte förneka att ni så sent som den 19 mars i ett utskottsbetänkande avvisade centerns motionsförslag om en differentierad moms på livsmedel. Om ni inte har ändrat någon princip, är det ändå en väsentlig princip för Lars Hedfors och det socialdemokratiska partiet att ändra sig fram och tillbaka. Ni har ändå ändrat uppfattning i denna fråga i förhållande till för bara ett år sedan. Det kan anföras en uppsjö av citat av Erik Åsbrink för detta, medan Lars Hedfors inte har yttrat sig så ofta. Ni har tidigare haft en helt annan inställning, som ni har ändrat. Jag får väl kalla det för principlöshet.

Anf. 35 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Bara helt kort till Lars Hedfors: De amerikanska erfarenheterna är de rakt motsatta. I den rapport som i varje fall jag fick och som vi hörde berättas om när skatteutskottet var i USA redovisade man en studie från kongressen, Revise in the Corporate Income Tax. Nationalekonomiska studier gav vid handen att bördan av företagsbeskattningen bars av företagen eller kapitalägarna.

Forskningen i USA pekar alltså i motsatt riktning. Jag har rapporten här i min hand, Lars Hedfors, och vi kan gemensamt studera den efter kammardebatten.

Däremot är det inte givet var skattebördan kommer att tas ut. Det avgörs av styrkeförhållandena i den fackliga kampen. Men det är alldeles klart att Sverige har Europas lägsta bolagsskatt. Vi vill höja den så att den närmar sig nivån i det övriga Europa.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

10 § Förmögenhetsskattefrågor m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1990/91:SkU31 Förmögenhetsskattefrågor m.m. (prop. 1990/91:168).

Anf. 36 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Låt mig inledningsvis yrka bifall till reservationerna 6 och 13 samt till de reservationer med moderat deltagande under moment där andra kan tänkas yrka bifall till sina reservationer.

Det är intressant att följa kammardebatten. Det är tyvärr inte alltför många som gör det. En del frågor har diskuterats tidigare. Mönstren upprepar sig. Vi hade en debatt där skatteutskottets ordförande berömde sig för att ha medverkat till en kraftig skärpning av kapitalbeskattningen, dvs. det vi nu diskuterar. Ordföranden sade att kapitalbeskattningen hade skärpts

med 30 miljarder och att det var mycket bra. Han glömde nogsamt att berätta att större delen av den s.k. kapitalskatteskärpningen var förändringar av fastighetsskatten och boendebeskattningen som vanliga människor får betala för med tiotals miljarder i skatteskärpning – liksom momsskatteskärpningar en gång i tiden genomfördes. Det går inte att dölja överbeskattningen av vanliga människor genom att kalla det kapitalbeskattning. Det borde man hålla sig för god för att göra.

Det som präglade Lars Hedfors inlägg tidigare var att skattetrycket i Sverige är snarare för lågt än för högt. Det skall fortsätta att vara högt. Man kan inte sänka några skatter över huvud taget.

Utgångspunkten för den debatt vi skall ha nu måste ändå vara verkligheten. Verkligheten i Sverige är först och främst att socialdemokraternas s.k. tredje vägens ekonomiska politik har kollapsat. Det är en kraftig ökning av arbetslösheten. Vi ser risker för framtiden med de varselsiffror som kommer från de olika länen i Sverige.

Det är naturligtvis precis som Kjell-Olof Feldt har skrivit i sin bok, nämligen att socialdemokraterna misskötte den politik de avsåg att bedriva. Den var felaktig från början. Men de kunde inte ens fullfölja de linjer som de ursprungligen hade tänkt sig. Då blev det en mycket besvärlig ekonomisk situation.

Detta syns bl.a. på utvecklingen av investeringarna. Förra året investerade svenska företag utomlands för över 100 miljarder kronor. Utländska företag investerade i Sverige för knappt en tiondel av det beloppet. Det är omöjligt för Sverige att fortsätta som industrination och ge arbete åt människorna om det inte investeras i nya arbetsplatser. Härvidlag är det centralt att de mindre och medelstora företagen får sådana arbetsvillkor att de faktiskt kan utvecklas och expandera, att nya företag kan starta och fungera. Det är avgörande och viktigt. På den punkten är socialdemokraterna uppenbarligen inte beredda att göra något över huvud taget.

Det skulle vara intressant att veta vad Lars Hedfors tillsammans med Lars Bäckström i den socialistiska koalition, som måste vara grunden för socialdemokraternas framtida regeringspolitik, om den skulle få fortsatt mandat av väljarna, skulle innebära. Hur många tror att investeringarna i Sverige skulle öka när Lars Bäckström tvingar Lars Hedfors att höja bolagsskatten och en massa andra skatter? Det som krävs i Sverige är att vi anpassar oss till andra länders betydligt lägre skattenivåer. Det gäller framför allt sänkningar för de enskilda människorna. Men det är också viktigt att ägna en hel del uppmärksamhet åt de mindre kostsamma, statsfinansiellt sett, sänkningarna för framför allt mindre och medelstora företag som är avgörande för Sveriges möjligheter att hävda sig.

1990-talet måste – jag förutsätter att väljarna kommer att uttala sig för det i höstens val – bli ett skattesänkningens decennium. Enskilda människor skall få större rörelsefrihet, arbetsmöjligheterna för företagsamhet skall bli sådana att vi ökar investeringarna i Sverige. En ny regering måste föra en politik som innebär klara förbättringar när det gäller förmögenhetsskatt och andra företagsskattefrågor.

Herr talman! För det första krävs att man slopar extrabeskattningen av mindre företag, dvs. den förmögenhetsskatt som tas ut på det arbetande ka-

pitalet. Det bör man göra redan under innevarande år med verkan fr.o.m. 1991.

För det andra måste man i avvaktan på att förmögenhetsskatten slutligen slopas, för att undvika snedvridningar på grund av olika behandlingar av olika tillgångar, se till att begränsningsregeln, den regel som är avgörande för hur mycket skatt man i realiteten betalar på en inkomst, förändras så att ingen har högre marginalskatt än de ca 50 % som är avsikten. Enligt socialdemokraternas förslag i den proposition som ligger skall inte begränsningsregeln ändras mer än i tekniska avseenden.

Lars Hedfors, tror ni socialdemokrater att det gynnar investeringar i Sverige i nya arbetsplatser att just småföretagarna skall ha 75 % marginalskatt även i fortsättningen? Det är innebörden av detta förslag – eller rättare sagt att inga förändringar görs.

För det tredje måste arvs- och gåvoskattelagstiftningen ändras i motsvarande mån som förmögenhetsbeskattningen. I första hand gäller det att dra ner arvs- och gåvoskattenivåerna till de övriga nordiska ländernas nivåer. Det krävs att man undanröjer hinder för satsningar och nyföretagande. Jag talar om det kvittningsförbud för underskott som har införts på socialdemokraternas förslag. Det gäller den högre skatt för företagande när det gäller kapitalvinster som är förödande för viljan att satsa på risktagande.

Vi måste generellt minska skatten på just riskvilligt sparande. Hur tror Lars Hedfors att man kommer att kunna få en satsning på risksparande i Sverige när vi har 30 % skatt på en eventuell – märk väl – risk, dvs. en vinst som kan uppkomma av risken. I andra länder har man fullkomlig skattefrihet efter ett halvår eller ett års innehav . Hur skall vi få risksparande i Sverige att fungera? Det krävs dessutom särskilda insatser för högriskprojekt.

Vidare krävs ett slopande av dubbelbeskattningen på aktieutdelningar. Kan Lars Hedfors motivera dubbelbeskattning på aktieutdelning?

Vi måste få regler som innebär att kapitalandelen av en företagares inkomster inte beskattas hårdare än vad kapitalbeskattningen totalt sett här i Sverige innebär.

Detta utgör ett paket av åtgärder där förmögenhetsskatten är central och viktig och där andra åtgärder måste balansera. Vad vill socialdemokraterna? Ingenting. Här finns ett alternativ som kan ge tillväxt i ekonomin och som kan ge en ny start för Sverige. Det är den politiken som erfordras.

Anf. 37 LEIF OLSSON (fp):

Herr talman! Att behovet av en reformering av förmögenhetsbeskattningen är stort är tydligen något som praktiskt taget alla i dag är överens om. Det säger regeringen i den proposition som vi nu behandlar, det säger utskottsmajoriteten i dagens betänkande, det har statsrådet Åsbrink sagt, och det finns självfallet med som en huvudingrediens i flera av reservationerna till detta betänkande.

Så långt tycks det alltså vara bra. Men när det sedan gäller att komma till skott och försöka göra något åt problemen genom att rätta till felaktigheter och orättvisor, är intresset och enigheten tyvärr inte lika stora.

Finansdepartementet har gjort en översyn av förmögenhetsbeskattningen. Det var en översyn som fick så hård och kraftig kritik att man inte

ansåg det vara lönt att ens föra förslaget vidare. Vad gör man då i stället? Jo, man "passar" helt enkelt och låter allt vara vid det gamla.

I skatteutskottets betänkande SkU30 från maj förra året konstaterades att arbetet med förmögenhetsskatterna, arvs- och gåvobeskattningen skulle redovisas senare under år 1990. Nu kan vi konstatera vad det blev för resultat av detta. Det "bidde en tumme" – om ens det. Tvärtom, regeringens proposition syftar inte till några sakliga ändringar av beskattningen. Det talar man t.o.m. nogsamt om i sammanfattningen till propositionen.

Herr talman! Beskattningen av förmögenhet varierar ju mycket i olika länder. Men en sak är klar, nämligen att förmögenhetsskatten i vårt land är mycket hög.

Från folkpartiet liberalerna vill vi särskilt peka på de mycket negativa effekterna som framträder framför allt vid beskattning av arbetande kapital i mindre och medelstora företag. Vi har, det måste jag ärligen erkänna, det senaste året trott på att kanske även regeringen och socialdemokraterna skulle kunna tänka sig att se åtminstone litet mera sakligt och realistiskt på just beskattningen av arbetande kapital. Men det är å andra sidan mycket vi har trott på under det senaste året – men där socialdemokraterna uppenbarligen inte orkat ända fram. Vi blev även i detta avseende besvikna när finansdepartementets promemoria presenterades och vi ju snart kunde konstatera att det t.o.m. blev en avsevärd skärpning av denna beskattning.

Nå, nu lades denna promemoria åt sidan på grund av mycket hård kritik. Men det kom å andra sidan inte något annat förslag i stället, utan arbetande kapital skall i stort sett beskattas som hittills. Detta trots att det borde vara klart för alla och envar att denna skatt är skadlig och i högsta grad negativ för företagandet i vårt land och därmed dålig för oss alla. Små och medelstora företag utgör en viktig del av svenskt näringsliv, och de bidrar i hög grad till att upprätthålla sysselsättning och välstånd i Sverige.

Herr talman! Utskottsmajoriteten försöker slingra sig ur denna fråga genom att hänvisa till att skattereformen medfört att olägenheterna med förmögenhetsskatten blivit som man skriver "mindre framträdande än tidigare". Jag förmodar att man då menar bl.a. den lägre marginalskatten.

Det är utmärkt att vi har sänkt marginalskatterna kraftigt, och jag vill påminna om att det gjorde vi liberaler tillsammans med er socialdemokrater och att det var bra för svensk ekonomi. Men just med denna skrivning erkänner ju majoriteten att det finns olägenheter med förmögenhetsbeskattningen, och min fråga är då ganska given. Varför skall vi ha skatter på arbetande kapital som fortfarande har olägenheter? Sådana skatter skall vi givetvis ta bort, och det är just det vi i folkpartiet liberalerna vill göra. Skatten på arbetande kapital måste omedelbart avskaffas.

Att betala förmögenhetsskatt på byggnader, maskiner, lager, inventarier, fordringar, dvs. på allting i företaget som gör att det kan leva vidare, motverkar givetvis företagandet och är rent ut sagt småföretagarfientligt. Skatten verkar ju självfallet hämmande på investeringar och på risktagande över huvud taget. För att inte tala om att skatten dränerar företagen på pengar som annars skulle kunna användas till produktiva investeringar och till att skapa nya jobb.

Det är minst sagt anmärkningsvärt att socialdemokraternas ljumma in-

tresse för småföretagsamhet kan fortgå i en situation och i en konjunktur som i dag präglas av låg tillväxt och sjunkande industriproduktion. Det är ju dessutom så att det t.o.m. inom den sektor som innefattar små och medelstora företag i dag finns en tendens att investeringskapital lämnar vårt land och hamnar i andra länder. Kan det verkligen vara i socialdemokraternas intresse?

Herr talman! De argument som jag försökt framföra om förmögenhetsskatten på arbetande kapital gäller i hög grad även för arvs- och gåvoskatten. Vid generationsskiften kan dessa skatter t.o.m. ibland vara väl så besvärliga som förmögenhetsskatten. Därför bör dessa skatter tas bort. Vi tar in skatter för att betala gemensamma utgifter som samhället beslutat om. De skatter som vi nu talar om är ju faktiskt tvärtom negativa skatter, dvs. de kostar mer än de smakar. Därför skall de avskaffas.

Herr talman! Den stora skattereformen innebar i princip en högsta marginalskatt på ca 50 %. När det gäller den s.k. begränsningsregeln, eller spärregeln som man ibland kallar den, anser jag inte att regeringen har kunnat ha samma inställning. Här behåller man en marginaleffekt på 75 %, i vissa fall ännu högre.

Folkpartiet liberalerna anser att även denna regel bör ändras så att samma sänkning av marginaleffekterna sker här som för andra inkomsttagare. Annars blir det även här många ägare av mindre och medelstora företag som får 75 % i marginalskatt framöver. Även detta motverkar ju själva syftet med skattereformen.

Herr talman! Sedan lång tid har vi i folkpartiet liberalerna krävt att sambeskattningen av förmögenhet skall slopas omgående. Det är fullständigt obegripligt för oss att just när det gäller förmögenhetsskatten så biter sig socialdemokraterna och regeringen fast i något slags gammaldags tänkande, som faktiskt borde vara förlegat i dagens samhälle.

Utskottsmajoriteten gör det lätt för sig denna gång genom att i alla frågor hänvisa till ytterligare beredning. Därefter avstyrker man alla förslag och motioner i en enda klump. Jag tycker att vi år 1991 åtminstone när det gäller sambeskattningen borde kunna vara överens om att den knappast hör till de mest logiska skatterna i vårt land. I en reservation till detta betänkande kräver vi, tillsammans med moderaterna och centern, att denna sambeskattning slopas. Det borde naturligtvis även bli riksdagens beslut. Vidare vill vi mildra skatteuttaget genom en höjning av det s.k. fribeloppet och en lättnad i skatteskalan. Fribeloppet bör åtminstone vara så högt att t.ex. villaägare i storstadsområdena slipper betala förmögenhetsskatt på själva boendet. Vi har ju också sagt i vår reservation att vi tycker att skatten borde vara proportionell och att skattesatsen borde sänkas till 1 %.

Herr talman! Jag står givetvis bakom samtliga reservationer i detta betänkande där mitt namn förekommer, men jag ber att få yrka bifall till reservationerna nr 2, 6 och 9.

Anf. 38 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Förmögenhetsskattereglerna ingick som bekant inte i den stora skatteomläggningen. Icke desto mindre har skatteomläggningen följdverkningar, indirekta sådana, också på förmögenhetsbeskattningens om-

råde. En del behandlas just i det här betänkandet, och en del mer långsiktiga sådana effekter skall jag be att få återkomma till.

I samband med propositionsarbetet inför det här betänkandet utgavs en departementspromemoria. Den har senare beskrivits som en tjänstemannaprodukt utan politisk förankring. Det är egentligen en uppseendeväckande och ganska svindlande tanke att man utger en departementspromemoria för en landsomfattande remissomgång baserad på tjänstemannauppfattningar som inte har politisk förankring. Det luktar i högsta grad efterhandskonstruktion, eftersom den här promemorian blev utsatt för en så omfattande kritik, vilket den också förtjänade.

I den här promemorian föreslogs bl.a. en skärpning av förmögenhetsbeskattningen av i företag arbetande kapital. Detta förslag var mycket anmärkningsvärt eftersom det lanserades vid samma tidpunkt som den s.k. tillväxtpropositionen framlades för riksdagens behandling. Av detta sammanträffande kan man knappast dra någon annan slutsats än att regeringspartiet är omedvetet om småföretagens betydelse för dynamiken och tillväxten i Sverige, eftersom man i samma veva framlägger förslag om en skärpning av förmögenhetsbeskattningen i detta hänseende.

Dess bättre ledde inte promemorian till någon proposition på den här punkten. Det blir inte heller någon sådan proposition om vi får den regering som landet behöver och som nu ter sig högst sannolik. Det kommer tvärtom att bli så att förmögenhetsbeskattningen när det gäller det arbetande kapitalet i företagen i så fall helt kommer att slopas. Jag vill i detta sammanhang yrka bifall till reservationerna 6 och 9.

Herr talman! I det längre perspektivet bör förmögenhetsskatten helt avvecklas. Denna uppfattning grundar sig på de positiva förändringar som har skett i samband med skatteomläggningen. Tidigare var det ju möjligt att bygga upp obeskattade förmögenheter genom de inkonsekvenser som fanns i det gamla skattesystemet.

När det gäller dessa förmögenheter, dvs. de som har byggts upp med obeskattade pengar, är det motiverat med en förmögenhetsbeskattning. Men denna förmögenhetsbeskattning har ju också drabbat, och drabbar, förmögenheter som har uppstått genom arbete och sparande. När vi nu i fortsättningen har ett skattesystem som beskattar såväl arbetsinkomster som kapitalinkomster väsentligt effektivare och rättvisare än tidigare – detta är ju just en av omläggningens verkligt positiva effekter – är det dags att börja överväga en successiv avveckling av förmögenhetsbeskattningen.

Det beror alltså på att nytillkommande förmögenheter i allt väsentligt tillkommer med beskattade medel och således är resultatet av endera idogt arbete eller sparande, eller en kombination av dessa. Båda dessa företeelser bör icke bestraffas med en förmögenhetsbeskattning. Denna successiva avveckling bör, enligt min mening, huvudsakligen tillgå så att det skattefria grundbeloppet kontinuerligt höjs. Det gör att även slopandet av förmögenhetsbeskattningen bör ske med en fördelningspolitisk profil.

Herr talman! Härmed yrkar jag även bifall till reservation nr 3.

Anf. 39 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Det går en blå tråd från skatteutskottets betänkande nr 30 till nr 31. I det här betänkandet har dock folkparti- och moderatalliansen fått ett aktivt stöd även från centern, och t.o.m. från miljöpartiet i någon fråga.

Herr talman! Jag vill inte hävda att varje enskild borgerlig reservation saknar argument, för så är det inte. Tvärtom ser vi i vänsterpartiet mycket tydligt problemen med förmögenhetsbeskattning av arbetande kapital i mindre företag. Det problemet finns. Men det är grundkursen som avgör färdriktningen och inte varje enskild gir. Vi kan se en tydlig blå linje mellan dessa två betänkanden, och den går igen i all politik. Detta är linjen: Sänk skatterna.

Finns det egentligen någon skatt som moderata samlingspartiet inte anser är samhällsekonomiskt skadlig? Det är ju det grundkoncept moderaterna har. Folkpartiet liberalerna och moderaterna har nu den här linjen att sänka skatteuttaget med 80 miljarder. Från Industriförbundet har man tagit i ännu mer. Där säger man 100 miljarder. Det går en sådan blå tråd här. Genom alla dessa skattesänkningar skall man få automatiska eller dynamiska effekter. Man säger att t.ex. Portugal minsann har mycket lägre skatter. Det är ju riktigt, Portugal har ingen förmögenhetsbeskattning alls. De har lägre marginalskatter än Sverige också. Men det är ju inte så att Portugal har högre välstånd och högre BNP per capita än vad Sverige har. Det är inte så att låg skatt genererar ekonomisk tillväxt. Klockartron på låg skatt är felaktig.

I fyra reservationer – reservationerna 6, 7, 9 och 11 – tar en gemensam borgerlig front strid för sänkt förmögenhetsskatt, ja, egentligen slopad förmögenhetsskatt. Vi från vänsterpartiet ser också ett annat system. Det har redan skett en skatteomläggning som gjort att Sverige har Europas lägsta bolagsbeskattning och Europas nästan lägsta marginalskatter. Kanske Portugal har lägre och möjligtvis Storbritannien, men för övrigt har Sverige den lägsta marginalskatten för vanliga löntagare och även för höginkomsttagare.

När man gjort en dålig fördelningsgiv på dessa områden, fortsätter man med företagsbeskattningen och förmögenhetsskatten. Förmögenhetsskatten har inte successivt höjts, utan den har tvärtom sänkts. Den sänktes så sent som genom proposition 1989/90:50; och man höjde det skattefria beloppet väsentligt. Då försvann en fjärdedel av intäkterna från förmögenhetsskatten.

Vi från vänsterpatiet accepterar en viss justering uppåt av gränsen för det skattefria beloppet, detta med hänsyn till de höjda taxeringsvärdena som följde av 1990 års fastighetstaxering. Men vi sade också att man borde skärpa skatteuttaget i de högre inkomstskikten. Men framför allt menar vi, det är vår huvudpoäng, att värderingsgrunderna för förmögenhet bör bli föremål för översyn.

Dagens regler gör att det blir en väsentlig skillnad i skatt för olika typer av förmögenhet. Det leder till snedvridningar och inlåsningar, det är sant.

Jag kan ta några exempel. Om jag har en smärre förmögenhet på 2 milj.kr. i form av ett obelånat småhus kommer det att beskattas med dryga 10 000 kr., och börsnoterade aktier kommer att beskattas med 10 000 kr. Men om jag däremot har lån, jag kan t.ex. över ett årsskifte sätta in medel på ett avkastningskonto, kan jag med ett lån på 2 milj.kr. reducera beskattningen av de börsnoterade aktierna och få ner skatteuttaget till 3 000 kr. En hel del

terminer och optioner är inte skattepliktiga över huvud taget. OTC-noterade aktier är i de flesta fall skattefria. Likaså är konst och antikviteter för 2 milj.kr. skattefria, och 2 milj.kr. i guld är skattefritt. Visst finns det snedvridningar i förmögenhetsskatten. Det är förvisso sant.

I departementspromemorian redovisas ett faktiskt förslag till ett breddat skatteuttag kombinerat med en proportionell beskattning. Där hade man olika alternativ som varierade från sänkta till ökade skatteintäkter. Promemorians förslag innebar att den s.k. begränsningsregeln skulle slopas. Det är en rätt egenartad regel som gör att skatten ibland sjunker vid stigande förmögenhet. Detta är också något som är anmärkningsvärt för en småföretagare. Man ser att skatteuttaget är större på den lilla förmögenheten än på den stora. Promemorians förslag innebar en förskjutning av skatteuttaget från små till stora förmögenheter.

Vi i vänsterpartiet menar att det är riktigt att söka beskattningsformer som motverkar inlåsningseffekter i ekonomin. Åtgärder måste vidtagas mot manipulerande med lån för att nedbringa förmögenheten vid taxeringstillfället. I dessa avseenden delar vi i vänsterpartiet de överväganden som redovisades i promemorian. Men vi menar att fördelningsskäl talar för en bibehållen progression i systemet.

På en punkt var vi kritiska mot promemorian, och där delar vi några av de synpunkter som har framförts här. Det finns problem, och det finns skäl att verka för en återhållsam beskattning av arbetande kapital i mindre företag. Men där finns också gränsdragningsproblem. Det finns risk för att man kan redovisa privatförmögenhet i rörelsen. Det är ett problem som måste utredas. Det finns också problem med att skilja mellan aktiv och passiv näringsverksamhet på ett sådant sätt att man inte får snedvridningar och inlåsningar. Beskattningen är inte oproblematisk.

Med tanke på att förmögenhetsskatten nyligen har sänkts och på att en kraftig förmögenhetstillväxt har ägt rum under 80-talet, menar vi att man borde kunna öka det totala skatteuttaget även om man kommer till rätta med en del av dessa snedvridningar och inlåsningar och kan minska skatteuttaget på arbetande kapital. De kan ske genom ett breddat skatteunderlag och med likformiga regler. Jag delar den värdering som framförs i skatteutskottets betänkande, nämligen att problemet har minskat i och med de sänkta marginalskatterna. Det skall vi också ha i minnet.

Herr talman! Den linje jag nu har redogjort för har vi redovisat i reservation nr 4, som jag härmed yrkar bifall till.

Vad gäller skärgårdsfastigheterna delar vi i och för sig en del av de bedömningar som görs i reservationerna nr 14 och nr 15. Men med tanke på att denna fråga just nu bereds, bl.a. för att tillgodose en motion från vänsterpartiet, har vi i detta skede inte något yrkande. Men vi kommer naturligtvis att vidhålla våra ståndpunkter om beredningen inte leder till avsett resultat.

Jag vill också understryka det vi berör i vårt särskilda yttrande om företagsförmögenhet och skattelättnader för företag när det gäller arvs- och gåvobeskattning. Visst kan vi diskutera dessa frågor, och vi diskuterar dem gärna med socialdemokrater och med moderater om man i något av dessa partier samtidigt är villig att sätta in dessa lättnader i ett fördelningspolitiskt sammanhang. Då skall vi mer än gärna vara med att vidta dessa åtgärder.

Men om man enbart tar upp problemet i sig och säger: Sänk skatten, och sedan gör likadant på nästa område och nästa område, kommer man till ett läge där skatteuttaget ständigt minskas. Då hamnar man i ett stort finansieringsproblem och får stora fördelningsproblem.

Jag och ledamoten Lundgren förde för en tid sedan en debatt här i kammaren om hur moderaterna vill finansiera alla sina skattesänkningar. Jag fick ingen riktig rätsida på det. År 1992 vill ni minska skatteuttaget med 27,5 miljarder. Det sägs att allt är finansierat. Det är klart att ni anser det. Men det jag vill ha är siffror. Hur och var skall man hämta in dessa 27,5 miljarder? Förmögenhetsbeskattningen är 3 miljarder, och det är inte så mycket. Varje bit för sig är inte så allvarlig, men det är den sammanlagda summa summarum som gör att vi får fördelningsproblem och finansieringsproblem. Jag vill därför, herr talman, än en gång yrka bifall till reservation nr 4.

Anf. 40 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Lars Bäckström talar mycket om fördelningsfrågor, men han nämner inte med ett ord den viktigaste fördelningsfrågan av alla, nämligen fördelningen av inkomster och inflytande mellan de vanliga medborgarna och politiker som Lars Bäckström. Här företräder Lars Bäckström alltid linjen: Låt oss beskatta människorna hårdare. Lars Bäckström företräder ett högskattesamhälle. Det gör att han exempelvis vill behålla så höga skatter att människor i jämförelse med vad vi moderater och folkpartiet föreslår kommer att gå miste om 20 000 kr. mer att behålla själva, för att ta det sifferexempel som Lars Bäckström själv valde.

Vi moderater tror att det är bättre att människor får behålla en större del av sina egna inkomster efter skatt. Vi anser inte att politiker skall ta ut så höga skatter. Därmed försämras inte vare sig välstånd eller välfärd. Tvärtom förbättras förutsättningarna för fortsatt välstånd genom att det inte blir snedvridningar och försämringar i ekonomins tillväxttakt.

Lars Bäckström tog Portugal som exempel. Det är ett dumt exempel. Men om vi ser på ett stort land söder om Sverige, nämligen Tyskland – och naturligtvis västra Tyskland, och inte det östra Tyskland som socialismen har genomfördärvat, den socialism som Lars Bäckström företräder här i riksdagen – kan vi konstatera att man där, trots att landet var utslaget efter andra världskriget har lyckats bygga upp ett enormt välstånd. Tyskland har Europas starkaste ekonomi och ett skattetryck som är väsentligt lägre än Sveriges, trots att medborgarnas sociala situation är minst lika bra.

Herr talman! För undvikande av missförstånd vill jag yrka bifall till reservation nr 1, eftersom andra talare nu har yrkat bifall till sina reservationer under detta moment.

Anf. 41 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Bo Lundgren tycker att Portugal är ett dumt exempel. Ja, det är ett dumt exempel. Jag tog det med flit eftersom det är ett av de sydeuropeiska länder som Industriförbundet och moderaterna använder för att visa att tillväxttakten är låg i den svenska ekonomin. Då brukar man ta länder som Spanien, Portugal och Grekland som exempel. Man vill inte jämföra Sverige med de länder som Walter Korpi nämner, t.ex. Tyskland, dvs. västra

Tyskland. Det finns inget samband mellan ett lågt skatteuttag och ekonomisk tillväxt.

I en duell i SAF-tidningen nyligen möttes just Walter Korpi och Jan Herin. Där säger Jan Herin: Jag håller med Korpi om att man inte kan peka ut en faktor och säga; de har ett lägre skattetryck och därmed en snabbare tillväxt. Den ståndpunkten delar t.o.m. Jan Herin och Walter Korpi, och jag har drivit den mycket länge. Det är inte så enkelt.

Detta är mycket egenartat. Ni moderater har hela tiden sagt: Driv inte en klasskampspolitik. Nu har ni äntligen fått gehör för detta i och med kommandoekonomiernas sönderfall. Men just nu driver ni en utpräglad klasskampspolitik till stöd för Industriförbundet och storföretagarna. Ni ser inte längre helheten och gör partiet helt till företrädare för intressegrupper och reducerar därmed partiet från det idéparti som ni tidigare har försökt vara. Nu är det intressegruppspolitiken som gäller. Det var väl därför som 73 % av företagarna röstade just på moderaterna i förra valet.

Det jag försökt göra, Bo Lundgren, är att se till helheten och skapa en ekonomisk dynamik för hela samhället. Då behövs en fördelningspolitik, och man klarar sig inte med underskott i bytesbalansen. Med er politik riskeras bytesbalansen genom att stora penningmängder simultant förs ut som köpkraft. Det kan påverka bytesbalansen mycket negativt. Det är ett alltmer alarmerande problem som vi har att åtgärda.

Vi behöver inte underskott i bytesbalansen och underskott i budgeten för att klara tillväxten. Det är hämmande för tillväxten. Vi behöver de skatteintäkter vi har. Jag anser inte att det är bra med ett högt skattetryck i sig. Jag anser att det är bra med det skatteuttag som behövs för att finansiera de utgifter som finns.

Så länge vi har ett generellt välfärdssystem behöver vi höga intäkter för att finansiera det. Men självfallet kan man med ett helt nytt system, där var och en rädde sig bäst den kan, klara sig utan skatteintäkter. Men det samhället tror jag inte att svenska folket vill ha.

Anf. 42 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Såvitt jag vet är det ingen i riksdagens kammare som tycker att Sverige inte skall ha några skatter alls. Det är t.o.m. så att de förändringar ned till Europanivå som vi föreslår innebär ett förhållandevis högt skatteuttag. Men nu har vi ett extremt högt skatteuttag.

Det är intressant att Lars Bäckström i sin replik inte sade ett ord om fördelningsfrågor – det som är så viktigt! Han vill ju att människorna skall betala – det sade han här – så höga skatter att han får styra och ställa bäst han vill.

Vi är ett intresseparti. Vi vill föra fram människornas intressen och inte politikernas. Det kräver lägre skatter, och det ger högre ekonomisk tillväxt.

Anf. 43 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Nej, Bo Lundgren, det finns inget egenvärde i ett högt skattetryck a priori. Sverige har ett högt skattetryck, såsom det redovisas statistiskt. Men om vi rensar bort effekterna av det faktum att vi har löst en del problem genom socialförsäkringssystemet och redovisar det över skatterna,

sjunker siffrorna betydligt. Det vet Bo Lundgren som har studerat – eller också kan han göra det sedan – Fölsters bilaga till långtidsutredningen, där man har tagit hänsyn till sådana faktorer. Tar vi sedan hänsyn till att Sverige har en hög andel äldre och att de skall ha den vård de behöver, faller jämförelsen.

Om vi sedan tittar på utgiftstrycket finner vi att Sverige inte är det land som har det högsta utgiftstrycket, med hänsyn till ålderssammansättning, sjukvård och socialförsäkring. Andra länder i Europa har ett högre utgiftstryck än vad Sverige har. Det är egentligen den mest intressanta siffran att titta på.

Kan Bo Lundgren svara på – nu har han inte fler repliker men möjligtvis kan han svara i någon tidning eller annorstädes – hur moderaterna skall finansiera skattesänkningar på 27,5 miljarder under 1992? Den saken har vi hittills inte fått nöjaktigt utredd.

Vi kan sänka den s.k. skattekvoten om vi får ekonomisk tillväxt här i landet. Då sjunker den automatiskt, även vid oförändrade beslut. Det är ett mycket effektivt sätt. Vi kan sänka skattekvoten genom att minska behovet av transfereringar, genom att ha en jämnare inkomstfördelning. När vi får det sjunker skatteuttaget. Det är utmärkta sätt att sänka den s.k. skattekvoten utan att driva dålig fördelningspolitik.

Anf. 44 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Vi fick aldrig någon riktig förmögenhetsbeskattningsproposition. Det blev tillfälliga grejer – den stora blev aldrig riktigt färdig. Därför finns det också små missförhållanden, som i nuvarande läge skulle kunna åtgärdas. Tidigare har diskuterats skatten på arbetande kapital i företag. Det är ju inte lätt att ta en del av kugghjulen eller maskinerna och ge till skattmasen. Det är ett stort problem för småföretagarna. Vi har stött den reservation som borgarna där har avgivit. Efter Lars Bäckströms positiva referens till detta ser jag fram mot voteringen. Den kan bli mycket intressant.

Ett annat missförhållande, som har uppmärksammats av fler och fler, är beskattningen av skärgårdsfastigheterna. Vi har varit i Bohuslän och sett situationen i Smögen. Vi har ett förslag även på den punkten. Jag yrkar i nuvarande läge inte bifall till den reservationen, även om jag står bakom den. Jag hoppas att skildringen av de missförhållanden som drabbar de fast boende i populära fritidsområden finns med i det bakgrundsmaterial som kommer att diskuteras när utredningen blir klar.

En reservation som jag däremot yrkar bifall till och ämnar begära votering på är reservationen om fosterbarns och fosterföräldrars gemensamma förmögenhet. Där menar jag att en särbeskattning är viktig. Det är ett missförhållande som gång på gång har påtalats, både av intresseorganisationer och av ett antal politiska partier. Jag är förvånad över att det i nuläget är bara vi som står bakom den reservationen. Jag hoppas på stöd för den från dem som har i sina program att försöka hjälpa de fosterföräldrar som tar fosterbarn som råkar ha förmögenheter att få en rimligare skattesituation. Det är självklart att det i det fallet borde vara separata beskattningar. Jag yrkar alltså bifall till den reservationen.

Anf. 45 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater tycker att man skall beskatta stora förmögenheter, och vi tycker att den nuvarande relativt höga nivån är mycket lämplig och väl avvägd. Det är gammal god socialdemokratisk fördelningspolitik: av var och en efter förmåga, till var och en efter behov.

Moderaterna och centerpartiet vill avskaffa förmögenhetsskatten, och det är väl inte särskilt egendomligt när det gäller moderata samlingspartiet – från det hållet har man ju alltid velat gynna kapitalägare och höginkomsttagare. Dessutom är ju moderaterna tillräckligt cyniska för att samtidigt som man föreslår detta föreslå urholkningar i grundläggande trygghetssystem, som drabbar låginkomsttagarna verkligt hårt. Däremot är det litet egendomligt att centerpartiet säger sig vilja avskaffa förmögenhetsbeskattningen – låt vara i någon annan takt än moderata samlingspartiet. Från centerpartiets sida säger man ju att man vill bedriva en rättvis fördelningspolitik, och i sina allra mest exalterade ögonblick säger centerpartiet att man angriper socialdemokratin från vänster. Här angriper man socialdemokratin från höger så att det knakar om det.

Folkpartiet säger att man visserligen inte vill avskaffa förmögenhetsbeskattningen – man vill ha den kvar – men man vill lindra skatteuttagen. Det är ju utomordentligt intressant. Samtidigt som man säger det säger man att man vill regera ihop med moderata samlingspartiet. Då återstår frågan återigen: Vem är det som skall ge sig när det gäller förmögenhetsskatten – är det folkpartiet eller är det moderata samlingspartiet? Får vi besked i den skattefrågan före valet eller efter valet? Det är säkerligen många väljare som skulle vilja ha ett besked före valet, i den frågan och i en mängd andra skattefrågor också.

Vi socialdemokrater säger också att förmögenhetsskatten i dag inte fungerar riktigt bra. Det finns uppenbarligen ett antal s.k. asymmetrier. Vissa tillgångar beskattas högt, andra tillgångar beskattas lågt, och återigen andra tillgångar beskattas inte alls. Det säger sig självt att man då skapar en strävan hos folk att flytta över sina tillgångar till lågbeskattade tillgångar. Det blir samhällsekonomiskt ineffektivt, och det leder dessutom till ett skatteundandragande – det vet vi. Vi kan se hur man gör lånefinansierade placeringar i skattemässigt undervärderade tillgångar.

Den s.k. begränsningsregeln som flera talare har berört är inte heller riktigt bra. Den är i vissa fall rent av orättvis – den kan leda till att större förmögenheter beskattas lägre än mindre förmögenheter.

Däremot kan jag inte acceptera Bo Lundgrens m.fl. resonemang om att nivån skall sänkas från 75 till 50 %. Om det görs kommer nämligen de snedvridande effekterna av begränsningsregeln att förstärkas. Som tidigare har nämnts finns i departementspromemorian ett förslag om att avskaffa begränsningsregeln. Det är något som man arbetar med i finansdepartementet, och så småningom läggs också ett förslag fram på den punkten.

I finansdepartementet pågår en översyn av hela förmögenhetsbeskattningen. Det har som nämnts resulterat i en departementspromemoria i vilken föreslås att skattebasen för förmögenhetsbeskattningen skall breddas genom mer likformiga värderingsregler. Man föreslår samtidigt en lägre

skattesats och ett eventuellt högre fribelopp. Summan av allt detta är att skatteuttaget blir ungefär detsamma som hittills.

Denna promemoria har som bekant varit ute på remiss och kritiserats. Eftersom regeringen för det mesta handlar klokt gör man det också här och säger att det skall göras ytterligare överväganden beträffande förmögenhetsbeskattningen och ytterligare överväganden framför allt vad gäller den stora och viktiga frågan om hur det arbetande kapitalet skall beskattas. Till Bo Lundgren och övriga borgerliga talare, som har ställt frågor om förmögenhetsbeskattningen och det arbetande kapitalet, vill jag säga att vi socialdemokrater naturligtvis inte har något emot att gynna kapital som verkligen arbetar och gör nytta i företag. Men vi kan inte acceptera det borgerliga förslaget att helt och reservationslöst avskaffa denna förmögenhetsbeskattning. Det finns tre skäl för det. För det första skulle det förstärka de inlåsningseffekter som redan nu finns med dagens regler. För det andra skulle det ytterligare underlätta för människor att skattefritt bygga upp stora förmögenheter som de sedan kan omsätta i privata tillgångar. För det tredje skulle det förstärka det incitament som redan nu finns att redovisa privat sparande i rörelse.

Med detta, herr talman, yrkar jag avslag på reservation 6. Med hänvisning till vad jag tidigare har sagt yrkar jag avslag också på övriga reservationer och bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Slutligen, herr talman, skall jag upprepa mina frågor till de borgerliga talarna: Hur kommer en eventuell borgerlig regering att behandla förmögenhetsbeskattningen? Skall den avskaffas som centern och moderaterna vill och i så fall i vilken takt? Eller skall man nöja sig med att justera den som folkpartiet vill? Det vore bra att få besked om det före valet.

Bo Lundgren har frågat mig hur ett socialistiskt alternativ kommer att se ut beträffande beskattningen. Han frågar också hur socialdemokraterna och vänsterpartiet tänker utforma beskattningen. Det är inte aktuellt, Bo Lundgren, eftersom vi inte tänker regera ihop med vänsterpartiet. Det är den stora skillnaden. Högeralliansens partier, moderater och folkpartister, säger uttryckligen att de skall regera ihop. Men de vägrar kategoriskt att tala om hur denna regeringspolitik skall se ut. Vi däremot talar om hur vår politik skall se ut i fråga om beskattningen. På den punkten råder inga tvivel. Om Bo Lundgren och övriga borgerliga deltagare i denna debatt vill avslöja hur en gemensam borgerlig skattepolitik skall se ut, då tror jag att vi är ganska många som uppskattar det.

Anf. 46 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det är helt uppenbart att en borgerlig regering kommer att slopa förmögenhetsbeskattningen på arbetande kapital, justera begränsningsregeln och, såvitt jag nu kan bedöma, sannolikt diskutera och genomföra ett successivt slopande av förmögenhetsskatten. Tekniken för det får vi diskutera internt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 7 med anledning av bifallsyrkandet till reservation 8. På det viset stöder vi i andra hand den inskränkta förändring som föreslås i reservation 8.

Anf. 47 LEIF OLSSON (fp):

Herr talman! Jag väntade med spänning på att få frågan om det borgerliga alternativet. Lars Hedfors frågade hur vi skall kunna regera ihop osv. Det är inte särskilt lyckat av Lars Hedfors att i samband med debatten i detta ärende ta fram den strategi som socialdemokraterna försöker föra fram inför valrörelsen om den borgerliga splittringen. Vad händer nämligen i den här frågan om vi, som jag hoppas, får en icke-socialistisk regering i höst?

I betänkandet konstaterar vi att skatten på arbetande kapital kommer att försvinna, att sambeskattningen försvinner, att värderingsreglerna kommer att ändras, att lättnader i begränsningsregeln införs, att arvs- och gåvoskatt på arbetande kapital tas bort och att OTC-aktier får en rättvisare värdering. Vi konstaterar också att släktköpen kommer att få en rättvisare värdering. De tas in som underlag för prisstatistik osv. Kan man verkligen tala om splittring mellan de borgerliga partierna i dessa fall? Själv kan jag inte se ett bättre bevis på raka motsatsen.

Lars Hedfors säger att han inte har något emot att de olägenheter i förmögenhetsbeskattningen som finns rättas till. Han erkänner alltså att det finns sådana. Det är något som vi har redogjort för mycket noga. Det majoriteten skriver betyder ju också att de finns. Om Lars Hedfors kan redovisa några kvardröjande olägenheter för oss, då är vi kanske villiga att ställa upp på att få bort dem.

I debatten har sagts att det är så tekniskt svårt att få en rättvis beskattning av det arbetande kapitalet. Men det är faktiskt inte tekniskt svårare än det är i dag. Den del som utgör arbetande kapital tas upp till 0 % i stället för som i dag 30 %. Varför det nu plötsligt skulle vara så svårt att dra gränsen mellan arbetande kapital och den privata delen av kapitalet har jag svårt att förstå. Vi har haft ett fungerande system för det i flera år. Såvitt jag förstår är det ganska lätt att definiera vad som är det ena och det andra med hjälp av bokslut, årsredovisningar och utgående balanser. Om någon medvetet, på ett felaktigt sätt eller uppsåtligen försöker föra in privat kapital i det arbetande kapitalet, så finns det lagliga möjligheter att beivra sådant. Jag förstår alltså inte vari de tekniska svårigheterna ligger.

Med tanke på att jag hoppas att voteringen snart skall komma i gång såsom planerat, skall jag inte ytterligare begära ordet.

Anf. 48 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Lars Hedfors uttryckte förvåning över centerns ståndpunkt att successivt vilja slopa förmögenhetsbeskattningen. Jag har i mitt anförande förklarat varför och skall inte upprepa det. Men det förutsätter naturligtvis att den period av 1980-talet under socialdemokratisk ledning som har lett till en uppbyggnad av mycket stora spekulationsförmögenheter nu är avslutad. Jag utgår från att så blir fallet med en ny regering.

Lars Hedfors återkommer med papegojans envishet till frågan om den samlade borgerliga skattepolitiken och konstaterar att något socialistiskt alternativ med vänstern som deltagare inte föreligger. Den slutsats man måste dra av detta är att det inte finns något som helst trovärdigt socialistiskt alternativ under de av Lars Hedfors angivna förutsättningarna.

Anf. 49 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Jag noterade med glädje det stöd jag fick av Bo Lundgren beträffande fosterbarns och fosterföräldrars situation. Jag vill vidare påpeka för Lars Hedfors att arbetsgruppen i finansdepartementet har uttalat att denna sambeskattning bör slopas. Man skulle önska att den kloka regering som Lars Hedfors refererar till är klok nog att hålla fast vid det förslaget från finansdepartementet.

Anf. 50 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Här har litet en passant regeringsfrågan diskuterats. Lars Hedfors säger att socialdemokraterna inte tänker regera ihop med vänsterpartiet. Vänsterpartiet har inte gått ut och krävt några ministertaburetter, varför hans uttalande i och för sig är korrekt. Jag tycker att alla partier skall vara ödmjuka när de uttalar sig i regeringsfrågan. Det kan nämligen bli spännande överraskningar för många i den frågan efter valet.

I den mån socialdemokraterna lägger fram bättre förslag än andra partier gör stöder vi naturligtvis dem. Det är inte heller så svårt att bli bättre än denna högerallians. Det finns därför förhoppningar om att det kan bli ganska nya och trevliga majoriteter efter kommande val. Det kan komma att bli spännande allianser av ett slag som vi hittills inte har sett i denna kammare.

Anf. 51 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Bo Lundgren och Leif Olsson räknade upp ett antal saker inom förmögenhetsbeskattningen som kommer att försvinna vid en högst eventuell borgerlig regering. Men de sade ingenting om hur det skall gå med förmögenhetsbeskattningen som helhet. Det är den väsentliga frågan, men den får vi uppenbarligen inget besked om före valet.

Leif Olsson frågade mig vad jag menade med kvardröjande olägenheter. Det är en mycket märklig fråga, eftersom jag redan från denna talarstol har redogjort för dessa olägenheter. Det är inlåsningseffekter, asymmetrier och skatteundandragande som pågår för fullt inom ramen för den nuvarande förmögenhetsbeskattningen. Det är sådana saker som vi vill komma till rätta med.

Herr talman! Jag kan inte underlåta att ställa en fråga till de borgerliga partierna, en fråga som kanske är retorisk. Varför gjorde ni ingenting åt förmögenhetsskatten när ni hade regeringsmakten mellan 1976 och 1982? Det framlades faktiskt ett förslag av den s.k. företagsskattekommittén om att förmögenhetsbeskattningen på arbetande kapital skulle avskaffas. Men det förslaget avvisades våren 1982 av den då sittande borgerliga regeringen. Rolf Wirtén och Nils G. Åsling motiverade detta med att det var fördelningspolitiskt felaktigt att avskaffa denna beskattning. De hade ytterligare en motivering, nämligen att marginalskatten hade sänkts så kraftigt att det inte behövdes. Det är exakt de motiveringar som vi socialdemokrater använder i dag för att inte omedelbart avskaffa beskattningen på det arbetande kapitalet.

Anf. 52 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Som framgår av Kjell-Olof Feldts senaste bok har det ofta gjorts fel i det förflutna. Det skedde naturligtvis också när man undvek att

ta bort beskattningen på arbetande kapital. Skatten reducerades dock väsentligt under den borgerliga majoritetsperioden.

Låt mig, herr talman, vidare säga att det är svårt att ställa retoriska frågor i slutet av en debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

11 § Överföring av vissa uppgifter enligt smittskyddslagen m.m.

Föredrogs
socialutskottets betänkande
1990/91:SoU20 Överföring av vissa uppgifter enligt smittskyddslagen m.m.
(prop. 1990/91:152).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Företogs till avgörande skatteutskottets betänkanden 1990/91:SkU34, SkU30 och SkU31 samt socialutskottets betänkande 1990/91:SoU20.

Skatteutskottets betänkande SkU34
Mom. 1 (särskild inkomstskatt för utomlands bosatta personer)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (en samlad översyn av utlandssvenskarnas situation)
Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 149 för reservation 2 av Bo Lundgren m.fl.
Kent Lundgren (mp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 3 (skattereglerna vid biståndsarbete)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Gösta Lyngå – bifölls med acklamation.

Mom. 4–5
Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU30
Mom. 1 (krav på börsnotering)
Utskottets hemställan bifölls med 180 röster mot 133 för reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del.

Mom. 3 (den allmänna inriktningen av företagsbeskattningen)

Utskottets hemställan bifölls med 294 röster mot 20 för reservation 2 av Lars Bäckström.

Mom. 4 (dubbelbeskattningen av aktieutdelningar)

Utskottets hemställan bifölls med 214 röster mot 99 för reservation 3 av Bo Lundgren m.fl.

Mom. 5 (särskild redovisningsmetod)

Först biträddes reservation 4 av Bo Lundgren m.fl. – som ställdes mot reservation 5 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 214 röster mot 59 för reservation 4 av Bo Lundgren m.fl. 40 ledamöter avstod från att rösta.

Barbro Westerholm (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 15 (utbildnings- och konferensverksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Lars Bäckström och Gösta Lyngå – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (avyttring av näringsfastighet)

Utskottets hemställan bifölls med 217 röster mot 93 för reservation 23 av Bo Lundgren m.fl.

Mom. 30 (lägesavgift för kontorslokaler)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 38 för reservation 30 av Lars Bäckström och Gösta Lyngå.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU31

Mom. 1 (slopande av förmögenhetsskatten, skatteskalor m.m.)

Först biträddes reservation 3 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd med 37 röster mot 19 för reservation 4 av Lars Bäckström. 255 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträddes reservation 2 av Kjell Johansson och Leif Olsson – som ställdes mot reservation 3 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd – genom uppresning.

Därpå biträddes reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. med 58 röster mot 40 för reservation 2 av Kjell Johansson och Leif Olsson. 214 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. – genom uppresning.

Mom. 4 (företagsförmögenhet vid förmögenhetsbeskattningen)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 151 för reservation 6 av Bo Lundgren m.fl.

Mom. 5 (sambeskattning av makar och av föräldrar/barn)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (sambeskattning av fosterföräldrar/fosterbarn)
Utskottets hemställan bifölls med 256 röster mot 49 för reservation 8 av Gösta Lyngå. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (skattelättnader för företagsförmögenhet vid arvs- och gåvobeskattningen)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (prisnivån för jordbruksfastigheter)
Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 152 för reservation 13 av Bo Lundgren m.fl.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande SoU20
Utskottets hemställan bifölls.

Meddelande rörande voteringen om AU22

Anf. 53 FÖRSTE VICE TALMANNEN:
Herr talman! Jag har ett meddelande som jag vill lämna kammarens ledamöter. När vi i förmiddags skulle votera i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 22 återstod efter två förberedande voteringar vid mom. 1 dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Charlotte Branting. En voteringsproposition justerades enligt vilken de som stödde utskottets hemställan skulle rösta ja och de som stödde reservation 2 skulle rösta nej. När jag därefter påbörjade begärd rösträkning förklarade jag: Ja för reservation 1 och nej för reservation 2. Japropositionen vann med 55 röster mot 42 för nejpropositionen. Min felläsning ledde tyvärr till att ett stort antal ledamöter röstade fel, även om det inte torde ha haft någon betydelse för själva utgången i ärendet. Jag beklagar djupt det inträffade. Jag har försäkrat mig om att min förklaring kommer att redovisas i en protokollsanteckning i anslutning till den aktuella voteringen.

12 § Svar på fråga 1990/91:565 om miljöhänsyn vid Världsbankslån till Ecuadors oljeindustri

Anf. 54 Finansminister ALLAN LARSSON (s):
Herr talman! Maria Leissner har med anledning av ett planerat Världsbanksprojekt i Ecuador frågat statsrådet Hjelm-Wallén om regeringen är be-

redd att verka för att banken tar hänsyn till miljön i samband med sin utlåning. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågor om Världsbanken.

Det lån som Maria Leissner tar upp har skjutits på framtiden av banken. Skälet är bl.a. att det saknas en plan för hur miljöproblemen i Ecuador skall hanteras. Världsbanken avser inte att gå vidare med beredningen av lånet om inte en sådan plan kommer till stånd.

Eftersom projektet har betydande miljökonsekvenser har banken dessutom i enlighet med sin policy krävt att en fullständig miljökonsekvensbeskrivning skall utföras. Syftet med dessa beskrivningar är att på ett tidigt stadium fånga upp miljöeffekter av planerade projekt. En viktig del utgörs av krav på konsultationer med berörda befolkningsgrupper och lokala miljöorganisationer.

Delvis som ett resultat av påtryckningar från Sverige och andra likasinnade länder har Världsbankens hållning i miljöfrågor skärpts avsevärt under de senaste åren. En ny policy har antagits som innebär att miljöaspekterna integreras i alla delar av bankens verksamhet. Kravet på miljökonsekvensbeskrivningar är ett konkret resultat av denna policy. Ett annat är att banken har genomfört en granskning av miljösituationen i samtliga låntagarländer. Därmed har banken lagt en god grund för sitt fortsatta arbete på miljöområdet.

Regeringen verkar redan aktivt för att befrämja hänsyn till miljön i Världsbankens långivning. Vår nordiske representant i bankens styrelse har ett stående uppdrag att särskilt noga bevaka miljöfrågorna. Jag kan försäkra att regeringen även i fortsättningen kommer att ha en hög ambition på det här området.

Anf. 55 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret, alldeles särskilt som detta var ett positivt svar på min sista fråga som riksdagsledamot.

Ecuadors indianer har slagit larm till resten av världen om den hotande skövlingen av regnskogen och därmed om hotet mot deras livsrum. Hotet är oljebolagens planerade exploatering av de resurser som finns i regnskogen.

Denna exploatering skulle få svåra konsekvenser för miljön, bl.a. föreligger risk för nedsmutsning av vattnet.

Indianernas mänskliga rättigheter har i samband med denna prospektering blivit kränkta. Oljebolagen prospekterar bl.a. med hjälp av militär och hundar, som är tränade att anfalla människor, för att hålla befolkningen i schack.

Tills helt nyligen planerade Världsbanken för ett lån till dessa projekt. Nu får jag detta trevliga besked av finansministern att Världsbanken tills vidare lagt planerna på hyllan och att detta huvudsakligen beror på att de miljökrav som Världsbanken ställer ännu inte har uppfyllts.

Det är, som sagt, väldigt roligt att få detta svar. Den som väntar på något gott väntar ju aldrig för länge. Det här svaret har jag väntat på ett tag, men det var värt den väntan.

Indianernas problem kvarstår, eftersom denna exploatering fortfarande

hotar dem. Men Världsbanken medverkar åtminstone inte för närvarande till projektet och därmed är också Sverige befriat från ansvar i det här fallet.

Jag är mycket glad över att finansministern så pass kraftigt har uttalat att Sverige även i fortsättningen kommer att verka för att Världsbanken tar större miljöhänsyn i sina framtida projekt och inte bara i detta fall. Jag är övertygad om att indianerna i Ecuador är mycket tacksamma för det här beskedet från Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1990/91:691 om nationella ekonomiska styrmedel vid ett EES-avtal

Anf. 56 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Krister Skånberg har frågat mig vilka styrmedel som står till buds för den ekonomiska politiken om ett EES-avtal ratificeras.

Svaret är att ett EES-avtal inte i något väsentligt avseende begränsar de styrmedel som är tillgängliga för Sveriges ekonomiska politik.

Anf. 57 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret. Betyder detta att ett EES-avtal inte kommer att öka pressen på Sverige att anpassa mervärdeskatter och punktskatter till de s.k. band som man förväntar sig hamna inom EG redan i och med att den gemensamma marknaden införs?

En andra följdfråga avser vad som kommer att ske litet längre fram i tiden: Vad händer för Sveriges del och för den ekonomiska politikens frihet om Sverige lämnar in en ansökan och den så småningom blir beviljad?

Anf. 58 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Frågan om harmoniseringen av skatterna i Europa är värd att ägnas litet mer tid än vad som är möjligt i en frågestund. Jag kommer i en interpellationsdebatt på fredag att komma in på frågorna om vårt skattetryck i relation till skattetrycket i Europa. Jag vill bara säga att EES-avtalet i sig självt inte berör skatterna i den meningen att det ställer några speciella krav på Sverige. Däremot blir det naturligtvis effekter på marknaden alldeles oavsett vilket avtal vi har som kan påverka skatteförhållandena, men till den frågan skall jag alltså återkomma i ett annat sammanhang.

Krister Skånbergs andra följdfråga gällde den ekonomiska politikens frihet vid ett EG-medlemskap. Det är en fråga som kanske kräver ännu mer tid än vad vi kan anslå i dag. Låt mig bara allmänt säga att man vid bedömandet av de olika stegen i den typ av integration som nu sker i Europa måste vara försiktig. Det är just den ekonomiska integrationen som ställer krav på ett närmande av de olika ländernas regelsystem. Vi kan inte skaffa oss ett inflytande över den processen genom att avskärma oss utan det kan vi endast göra genom att med full kraft delta i det arbetet. Vi kan göra det också med en insikt om att Sverige har en styrkeposition i detta samarbete. Min allmänna bedömning av detta är att den ekonomiska politiken på intet sätt blir

mindre viktig genom ett EES-avtal eller ett EG-medlemskap. Men utrymmet för att göra misstag kommer att bli mindre. Och kraven på att göra rätt från början, att se till att man har balans i ekonomin, kommer att skärpas väsentligt.

Anf. 59 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag tolkar svaret på ett sådant sätt att man från svensk sida naturligtvis kommer att göra allt vad man kan för att driva en ekonomisk politik för att skydda de värden som vi här i Sverige har värnat länge om och som inte minst den socialdemokratiska regeringen har byggt upp – möjligheten att föra en politik mot arbetslöshet, mot ökade regionala skillnader, mot ojämlikhet mellan könen och mot nyfattigdom – och att man kommer att försöka hindra företagssammanslagningar och jordbruksnedläggningar. Allt detta oroade man sig för i årsrapporten 1989 om Europasamarbetet. Man var rädd för att Europasamarbetet skulle leda till dessa problem. Jag är övertygad om att man kommer att försöka bekämpa dem. Men såvitt jag förstår, herr talman, får man försöka finna en förhandlingslösning, eftersom den reella handlingsfriheten ändå har minskat.

Anf. 60 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Det är riktigt att den valsituation som vi står inför inte är om vi skall vara delaktiga i den integration som nu sker. Den kommer under alla omständigheter. Det handlar om huruvida vi skall vara med och få ett politiskt inflytande och vilket inflytande vi då skall utöva. Det är en viktig inrikespolitisk fråga om man skall fortsätta att hävda de värden som vi anser är viktiga – full sysselsättning, rättvis fördelning och skydd av miljön – eller om man skall välja en annan väg som innebär att man ger upp väldigt mycket av det som är goda framsteg i det svenska samhället. Men det är en inrikespolitisk fråga som vi kanske inte behöver träta om vid detta tillfälle, utan vi har en lång valrörelse framför oss då vi kan diskutera detta.

Anf. 61 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Min avsikt är faktiskt inte att träta, utan jag är genuint nyfiken på just vad de här olika vägarna innebär i fråga om rörelsefrihet. Det är ändå ett mycket stort val som vi står inför. Även om ambitionerna är de allra bästa är jag rädd för att man hamnar i situationer där valfriheten minskar. Tidigare har man ändå kunnat välja att bekämpa arbetslösheten även om det har kostat litet i form av ökad inflation. Man har kunnat välja och ta vissa konsekvenser av det. Jag nämnde ett exempel. Jag är rädd för att just själva möjligheten att välja inskränks. Det är egentligen det som jag skulle vilja ha kommentarer till. Finns det möjlighet att göra modiga val och kämpa för något som man länge har ansett värdefullt, t.ex. att faktiskt hålla den öppna arbetslösheten på en låg nivå? Finns dessa möjligheter över huvud taget?

Anf. 62 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Det är bra att den frågan ställs så rakt på. Det är nämligen ett av de viktiga värden som kommer att ligga till grund för en socialdemokratisk regering i relationen till internationaliseringen oavsett vilka avtal

som gäller och vilka förhållanden som råder. Det är inte ett val mellan hög inflation och låg arbetslöshet, utan vår ambition är att vi skall ha både en låg inflation och full sysselsättning. Det är vår inriktning.

Jag tycker att vi nu också kan se att man inom EG upptäcker att den kombination som man där har i sin ekonomiska politik inte fungerar särskilt väl. I den ekonomiska rapport som publicerades förra veckan pekar man på att det nu är dags för EG-länderna att växla om och gå från en passiv arbetsmarknadspolitik till en aktiv. I detta sammanhang tror jag att vi kan ge ett bidrag vid våra fortsatta kontakter. Och vi gör det vid kontakterna mellan regeringarna. Jag tror att vi på ett ännu mer aktivt sätt genom EES-avtal och EG-medlemskap kan bidra till en sådan utveckling.

Anf. 63 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag gläder mig åt svaret och även åt förhoppningen att vi faktiskt skulle kunna spela en så pass stor roll. Det vore naturligtvis mycket värdefullt om det relativt lilla Sverige skulle kunna förmå EG-länderna att föra en annorlunda politik för att åtminstone minska skadorna av sin arbetslöshet och kanske också omfördela med hjälp av arbetstid, så att bördan kommer att bäras av fler. Men frågan är om vi i Sverige har den makten eller om vi i stället kanske kan tvingas tillbaka och på det sättet inte ens kunna föregå med gott exempel. Är det med exemplets makt eller är det genom påverkan som vi gör den största nyttan? Det är egentligen detta som hela EG-frågan handlar om.

Anf. 64 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Arbetsmarknadspolitiken är en nationell angelägenhet. Varje regering bestämmer den. EG står inte för arbetsmarknadspolitiken, utan varje nation, varje regering och varje riksdag, gör sitt val. Vi gör vårt val, och andra länder gör sina val. Men det intressanta är att man inom EG nu upptäcker att det val som man har gjort tidigare under 80-talet har lett till en hög arbetslöshet även när konjunkturerna har varit goda, en arbetslöshet som nu stiger när konjunkturen försämras. Man anser att den typen av arbetsmarknadspolitik är en dålig politik, och man börjar nu söka efter nya lösningar. Och då är det EG som står upp och säger: Titta på de exempel som finns. Det som Sverige har gjort är något att ta efter. I den meningen tycker jag att EG är positivt. Det är även för vår del positivt då vi kan se att detta mycket väl ryms inom ramen för vårt samarbete med EG.

Anf. 65 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag önskar naturligtvis att statsrådet har rätt i detta avseende. Det finns emellertid ett bekymmer kvar, nämligen att det uppstår en mellanskillnad, dvs. att det kostar litet mer skattepengar att driva en sådan aktiv arbetsmarknadspolitik som man gör i Sverige, i alla fall på kort sikt. Bekymret med en sådan pågående anpassning och likriktning är – åtminstone enligt en TCO-rapport, och säkert enligt andra bedömningar – att vi får mindre och mindre pengar att röra oss med. Statens intäkter minskar. TCOs bedömning är att det rör sig om 50–60 miljarder enbart när det gäller dessa punkt- och momsanpassningar. Och då har vi plötsligt en väsentligt

mindre kassa för att klara välfärdspolitik och arbetsmarknadspolitik. Och det är väl fortfarande ett bekymmer?

Anf. 66 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Jag tycker att man skall vara litet försiktig med att dra slutsatser av vad EGs skattepolitik kommer att leda till. Det finns planer och ambitioner på olika håll. Men de som ytterst bestämmer, finansministrarna, har inte bestämt sig för någon långtgående samordning av skattesystemen. Låt oss ha litet is i magen och avvakta för att se vad som kommer ut av detta.

Låt mig sedan säga att när det gäller talet om att en aktiv arbetsmarknadspolitik skulle vara dyrare än en passiv så håller jag inte med om det. Vi kan jämföra med t.ex. Danmark som använder dubbelt så mycket av sitt lands resurser till arbetsmarknadspolitik men som använder större delen till passiva åtgärder. Inte är det billigare och inte har det gett en bättre arbetsmarknad. Om det är något som jag som finansminister känner mig säker på när det gäller att satsa pengar så är det att den aktiva arbetsmarknadspolitiken är lönsam både från individuell synpunkt och från samhällelig.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1990/91:678 om åtgärder mot högavlönades löneutveckling

Anf. 67 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Lars-Ove Hagberg har frågat civilministern om regeringen ämnar vidta några åtgärder mot den kraftiga löneutvecklingen för högavlönade för att minska löneklyftorna i samhället. Frågan har överlämnats till mig.

Jag har tidigare i olika sammanhang, bl.a. på vår partikongress, framfört min uppfattning att i ett läge när det inte finns något löneutrymme att fördela och alla måste visa återhållsamhet borde det vara en självklarhet att de som är välbetalda går före och nöjer sig med de löner de redan har.

Denna syn har vunnit bred uppslutning. Riksdagens ledamöters och statsrådens löner ligger stilla. Avtal föreligger för en dominerande del av arbetsmarknaden som innebär att de med goda inkomster inte får några löneökningar i år.

Många av näringslivets chefer har offentligt uttalat att inte heller de tänker höja sina löner.

Därför är de kraftiga höjningar av styrelsearvodena som blivit kända under senare tid uppseendeväckande och utmanande. Och det är inte det man säger utan det man gör som räknas.

Mitt besked till Lars-Ove Hagberg är detsamma som jag brukar ge till näringslivets företrädare. Ersättningar bör stå i proportion till värdet av det arbete som läggs ned. Företagen bör noga tänka igenom om försämrade resultat motiverar höjda ersättningar på det sätt som det här är fråga om.

Anf. 68 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Jag får tacka för svaret och instämmer naturligtvis i finansministerns beskrivning att det här är mycket utmanande. Det är faktiskt ett slag mot de arbetare som har låga löner och som ser detta på lönemarknaden, och det är i detta perspektiv som jag har ställt frågan till finansministern om vilka åtgärder regeringen egentligen ämnar vidta mot detta. Den tidigare signalen som har getts på den här lönemarknaden är ju att man i år omfördelar skatterna på det sättet att de lågavlönade får väldigt litet med vid denna omläggning. Och man känner då att det är de högavlönade som har fått de stora förmånerna. Det är den signal som man har gett.

Om man ser litet längre fram är det väl fråga om inflationsförväntningar, när alla avtal så att säga har ramlat ut igen och de högavlönade på ett eller annat sätt tillskansar sig denna förmån. Vad kommer lönespiralen då att ta vägen? Då har man ju byggt in en löneförväntning och något som är helt osunt i mekanismen. I detta sammanhang är risken att detta kommer att uppfattas som att regeringen lägger fram Rehnbergavtal mot de lågavlönade inom Kommunals, Metalls, Handels, SIFs områden, och de skall hålla igen, medan det, såvitt jag förstår, blir en pekpinne till de verkligt högavlönade, de som bestämmer och på något sätt har hand om utvecklingen. Det här är verkligen oroande för framtiden. Den ökade lönespridningen som detta leder till kan ju knappast ligga i arbetarrörelsens intresse samtidigt som direktörerna varje dag predikar att vi skall vara återhållsamma när det gäller lönerna och att vi skall ta ansvar för Sverige. Men de tar ju inte ansvar för Sverige. Just denna politiska trend måste vara mycket oroande för finansministern, och han kanske kan komma med förslag till någon konkret åtgärd.

Anf. 69 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Det är alltid oroande att möta invändningar mot en uppläggning som är så angelägen för att vi skall kunna klara arbete och välfärd i samhället framöver. Därför har jag varit oroad när Lars-Ove Hagberg i riksdagen gång på gång stått upp och försökt underkänna de ansträngningar som jag och regeringen har gjort för att få till stånd en nedväxling från inflationslöner till reallöner. Lars-Ove Hagberg är en av dem som har försökt bidra till att upprätthålla inflationsförväntningarna och därmed skapa en sämre utveckling för löntagarna. Men vi har nu fått en bred uppslutning kring den här linjen, och det är mycket värdefullt. Över 80 % har nu avtal, och för de övriga finns det inget annat utrymme än att ansluta sig till detta. Därför säger jag att det är lika illa när man höjer styrelsearvodena på detta sätt som när Lars-Ove Hagberg går ut i debatten och försöker underminera strävandena att växla om från en inflationsekonomi till en realekonomi.

Anf. 70 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Jag tror faktiskt att det är en viss skillnad på min dignitet och digniteten hos verkställande direktörer som tar emot styrelsearvoden. Det är det som man gör och inte det som man säger som är avgörande, precis som finansministern sade.

Vad jag är mycket orolig för är vad som kan besannas. När regeringen har lagt fram Rehnbergsavtal, i ett läge då de högavlönade har fått de största

skattesänkningarna och gett denna signal, kommer de högavlönade och tillskansar sig fördelarna. Sedan påverkar det marknaden. När avtalen går ut kvarstår ju problemen, och det har jag varnat för. Det är faktiskt samma invändningar som i alla tider har gjorts när det gäller prisstopp på t.ex. varor. Vidtas inte samtidiga åtgärder kvarstår problemen. Vid prisstopp har vi alltid kombinerat med någonting annat. När nu utvecklingen blir på det här viset gör ju regeringen inte detta.

Anf. 71 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Lars-Ove Hagberg är egentligen den siste som skall stå upp och kritisera mig på det här området. Om Lars-Ove Hagberg i riksdagen hade hjälpt till för att skapa opinion, så att vi kan komma ifrån inflationsekonomin och få stabila priser, hade jag förstått Lars-Ove Hagbergs resonemang. Men Lars-Ove Hagberg är inte vem som helst. En riksdagsledamot spelar en mycket stor roll i opinionsbildningen. Lars-Ove Hagberg har under hela det senaste året varit ute och klagat, kritiserat och försökt bilda opinion mot våra ansträngningar. Jag tar gärna emot kritik för att inte allt fungerar perfekt, men jag har svårt att ta emot kritik från Lars-Ove Hagberg som verkligen inte har gjort någonting för att hjälpa till i den här mycket viktiga saneringen av svensk ekonomi: att komma ifrån inflationsekonomin och därmed klara arbete och välfärd framöver.

Anf. 72 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Jag är verkligen mycket smickrad över den roll i svensk politik som jag har fått av finansministern.

Det som finansministern säger är väl inte riktigt sant. Vänsterpartiet har krävt att det skall bli en ordentlig press på priserna och att de lågavlönade skall gå fria. Gör man ett Rehnbergsavtal som riktar sig mot de lågavlönade går de högavlönade fria. Nu kommer den här rapporten som besannar min tes. När avtalen går ut kan det bli en jättelik inflationsförväntning. Jag önskar inte en sådan utan reallöner och en helt annan uppläggning av inflationspolitiken, en uppläggning som skulle sänka priserna och pressa dem som sätter priserna. Men med det här systemet är jag mycket rädd för att förväntningarna kan bli större, och de lågavlönade befinner sig i ett mycket dåligt läge.

Anf. 73 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Stabiliseringsavtalet är upplagt så, att det ger en inkomstförstärkning för de lågavlönade. De som befinner sig under genomsnittet får en förstärkning, vi andra får avstå från en löneökning det här året. Dessutom är avtalet konstruerat så, att själva profilen, kostnadsbelastningen, gör att vi kommer att ha fler arbeten i Sverige framöver än vi skulle ha haft om vi fortsatt i den gamla riktningen. Så avtalet har en låglöneprofil.

När det gäller priserna är Lars-Ove Hagberg på nytt ute i samma inflationistiska träskmarker som tidigare. Inflationstrycket i ekonomin är på väg ned. Inflationsförväntningarna har drastiskt reducerats. Se på det material som SCB presenterade förra veckan. Stå inte här och håll liv i inflationsförväntningarna utan hjälp i stället till med att lyfta fram vad som nu håller på

att ske. Fr.o.m. maj och till årets slut stannar prisstegringarna vid 2 %. Nästa år bör vi kunna hålla dem vid 3 %. Tala om detta! Då kan Lars-Ove Hagberg hjälpa till att hålla tillbaka inflationsförväntningarna.

Anf. 74 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Nu förbehåller jag mig faktiskt rätten att få kritisera den politik som regeringen för. Jag har tydligen rätt. Min och vänsterpartiets farhågor gick ut på att just Rehnbergsavtalet skulle medföra att de högavlönade rusade i väg. Det finns ingen garanti för att de skall stoppas. Om jag lyfter fram någonting är det för att det skall vidtas åtgärder. Jag frågar om regeringen tänker vidta åtgärder och då säger finansministern att det inte får bli någon höjning. Men om det inte hjälper, vilket det hittills inte har gjort trots löften från de höga herrar som ville ställa upp, har vi den spiral som jag talat om. Vad gör vi åt det? Hur skall vi då pressa priserna? De lågavlönade kommer ju att under ett, två eller tre år att få mycket små ökningar, och det är ju inte säkert att prisutvecklingen fortsätter som väntat. Priserna kan faktiskt stiga.

Anf. 75 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Prisutvecklingen är alldeles definitivt på väg ned. Vi håller på att vinna kampen mot inflationen. Lars-Ove Hagberg borde vara den som står upp och erkänner detta. Se på det material som har presenterats, på de prognoser som finns. Det råder inget tvivel. Det är nödvändigt om vi skall få en bättre reallöneutveckling än den som vi har haft under inflationsekonomins tid. Detta kräver att alla ställer upp. När det gäller löner och annat är det ingen kommandoekonomi. Det handlar om påverkan och opinionsbildning. Jag har ägnat mycket tid åt detta under det senaste året, i syfte att komma dit där vi befinner oss i dag. Var säker på att jag kommer att fortsätta. Det som jag har sagt i mitt svar kommer säkert att uppmärksammas och bli ett viktigt bidrag. Men jag förbehåller mig rätten att tala om för Lars-Ove Hagberg att jag inte tar emot kritik från en person som har gjort allt för att underkänna och underminera det här arbetet.

Anf. 76 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Det sista är ju inte sant. Jag vill att man skall bekämpa inflationen på ett annat sätt, men det vill Allan Larsson som finansminister inte respektera. Det må vara hans sak.

Beträffande kommandoekonomi vill jag säga att regeringen ju till 80 % har lyckats genomföra Rehnbergsavtalet med påföljd att de högavlönade ändå kan smita igenom. Detta måste ju vara ett problem. Här rör det sig om en kommandoekonomi riktad mot de lågavlönade som har fått ut mycket litet av skatteomläggningen. De som verkligen har fått ut någonting tar i det här läget för sig. Detta är inte lyckat, och regeringen måste väl ändå fundera över vad som kan komma i nästa skede. Då riktas en pekpinne mot näringslivet, och jag instämmer naturligtvis med all kraft, men vad kan regeringen göra ytterligare? Finns det inte några möjligheter att göra ett Rehnbergsavtal eller något annat som riktar sig mot de högavlönade?

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1990/91:572 om svensk reaktion mot visst ingripande mot kvinnor i Iran

Anf. 77 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Gullan Lindblad har frågat huruvida regeringen reagerat mot att 800 iranska kvinnor nyligen fängslats för att de inte burit föreskriven klädsel, något som enligt iransk lag kan medföra upp till 74 piskrapp.

Utrikesdepartementet har försökt utreda de i frågan uppgivna sakförhållandena.

Det är riktigt att kvinnor som uppträder offentligt utan att bära av islam föreskriven klädsel kan dömas till 74 piskrapp enligt den islamiska strafflagen. Lagföring skall föregås av utredning, varvid berörd person enligt lagen inte får hållas i häkte i mer än 24 timmar.

Hur många kvinnor som verkligen straffats enligt nämnda bestämmelse har emellertid inte kunnat utredas. Kvinnorna uppges ha möjlighet att på olika sätt undgå bestraffning, bl.a. genom att deklarera okunnighet om en viss regel eller på ett övertygande sätt lova att inte upprepa brottet. Någon form av garantier av maken skall också kunna medföra ett sådant resultat. Närmare information om domstolarnas praxis har emellertid visat sig svår att få.

Att piskning över huvud taget förekommer är oacceptabelt och ett brott mot mänskliga rättigheter. Detta straff måste därför å det skarpaste fördömas och det gäller naturligtvis var det än tillämpas.

Jag kan försäkra Gullan Lindblad att Sverige noga följer utvecklingen i Iran vad gäller respekt för mänskliga rättigheter. Vår ståndpunkt i dessa frågor är väl känd för den iranska regeringen genom en lång rad bilaterala samtal. Bl.a. redovisades den i otvetydiga termer i samband med den iranske utrikesministerns besök i Sverige i december förra året. Även frågan om kvinnans ställning har diskuterats med iranier.

Sverige har också mycket aktivt stött resolutionerna om situationen i Iran i FNs generalförsamling, bl.a. genom att vi har varit medförslagsställare. Detsamma har varit fallet i FNs kommission för de mänskliga rättigheterna.

Regeringen kommer att fortsätta att bilateralt och i FN med stort engagemang driva frågor om de mänskliga rättigheterna i både Iran och en rad andra länder, vilkas iakttagande av FNs konventioner om de mänskliga rättigheterna motiverar särskild granskning. Jag tycker att Gullan Lindblads fråga utgör en god påminnelse om att denna politik är väl förankrad i den svenska opinionen.

Anf. 78 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för ett långt och utförligt svar. Naturligtvis hade jag hoppats att utrikesministern skulle säga: Vi har gjort ett fördömande uttalande. Men jag förstår att det ibland kan vara svårt att utreda frågor av det här slaget. Vad utrikesministern här har sagt tycker jag är bra. Det gagnar den här debatten.

Bakom min fråga ligger upprördhet och en medkänsla för mina medsystrar i Iran. Den rådande regimen där är ju ett formidalt skräckvälde, inte minst med tanke på kvinnorna. Regimen har gjort inskränkningar i fråga om

kvinnornas sociala, politiska och civila rättigheter. Som kvinna och medsyster måste jag alltså helt enkelt reagera.

Utrikesministern redovisar att Sverige med stort engagemang och intresse driver frågor om mänskliga rättigheter. Bl.a. gäller det då Iran. Jag skulle vilja fråga: Kan vi förvänta oss att utrikesministern vid första lämpliga tillfälle, när frågorna är utredda och man har kommit fram till att det verkligen förhåller sig på det sätt som har beskrivits, gör ett skarpt uttalande, till förmån för Irans kvinnor?

Anf. 79 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):
Herr talman! Ja.

Anf. 80 GULLAN LINDBLAD (m):
Herr talman! Jag tackar för det kompletterande svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1990/91:580 om åtal mot Iraks president, Saddam Hussein, för krigsförbrytelse

Anf. 81 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Hadar Cars har frågat om regeringen har för avsikt att stödja den tyske utrikesministern Hans Dietrich Genschers förslag om att Förenta nationerna skall väcka åtal mot Iraks president Saddam Hussein för krigsförbrytelser och brott mot mänskliga rättigheter. Genschers förslag har sedermera fått stöd av EGs utrikesministermöte.

Såsom Hadar Cars påpekar har president Saddam Hussein många folkrättsbrott på sitt samvete. Han har inlett angreppskrig mot Iran och Kuwait, använt dödande gas mot kurder, förorsakat en omfattande miljökatastrof genom att som en krigföringsmetod antända oljekällor i Kuwait samt tvingat miljoner kurdiska landsmän på flykt ut ur landet.

Den internationella krigsförbrytardomstolen i Nürnberg ställde politiska och militära beslutsfattare till ansvar för deras roll i brott mot freden, i detta fall i form av planering och genomförande av anfallskrig, samt brott mot krigets lagar.

Saddam Husseins illdåd för onekligen tankarna till behovet av en rättsuppgörelse av opartisk natur för att stärka folkrättens roll i den internationella politiken. I detta sammanhang förtjänar det att påpekas att när FNs säkerhetsråd antog resolution 678 berördes frågan om att ett rättsligt ansvar borde utkrävas för begångna krigsförbrytelser, detta i enlighet med punkten 13 i säkerhetsrådets resolution 670 av den 25 september 1990.

Sverige med sitt starka engagemang för folkrätten är naturligtvis berett att i princip stödja förslag om en opartisk rättslig uppgörelse i internationell regi. Av praktiska och politiska skäl är det emellertid högst osäkert om tanken på en internationell rättegång mot Saddam Hussein och andra irakiska krigsförbrytare kan förverkligas, varför förhoppningarna om en sådan historisk rättsuppgörelse inte bör vara för stora.

Anf. 82 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Saddam Hussein är en av dem som systematiskt och med stor konsekvens oavbrutet och under lång tid har begått brott. Till Saddam Husseins brott mot freden hör, som utrikesministern nämnde, angreppen mot Iran och Kuwait. Hans brott mot mänskliga rättigheter är mord och tortyr av oliktänkande demokrater – alla demokrater är oliktänkande enligt Saddam Hussein – giftgasangrepp samt, icke att förglömma, förföljelse av kuwaitier.

Jag vill också gärna tillägga att Saddam Hussein har begått brott mot den internationella miljön. Den antändning av Kuwaits oljekällor som han är ansvarig för har förorsakat, och förorsakar fortfarande, omätliga skador på naturen. Möjligen är dessa skador de största som någon människa har åstadkommit.

Mot den bakgrunden är det utmärkt att den europeiska gemenskapen, på förslag av Hans Dietrich Genscher, har begärt att åtal skall väckas mot Saddam Hussein med anledning av dennes krigsförbrytelser. Genom vår ledare Bengt Westerberg ställde vi i folkpartiet oss omedelbart bakom denna begäran. Regeringen har avvaktat. Men jag tycker att det besked som utrikesministern i dag har lämnat är positivt, i den meningen att slutsatsen kan dras att regeringen skulle vara beredd att i Förenta nationernas stödja ett sådant här åtal mot Saddam Hussein.

Vidare noterar jag att regeringens företrädare, herr utrikesministern, klart deklarerar att Saddam Hussein är en krigsförbrytare. Det framgår med stor tydlighet av utrikesministerns svar på min fråga. Utrikesministern talar ju i svaret om "Saddam Hussein och andra irakiska krigsförbrytare". Det är alltså fullständigt klart hur det förhåller sig i det avseendet.

Från den synpunkten förefaller regeringen inte vara beredd att hålla sin tidigare brevvän särskilt väl om ryggen. Är det en riktig tolkning, herr utrikesminister, att ni i regeringen är beredda att stödja framställda förslag om åtal mot Saddam Hussein för brott mot mänskliga rättigheter och för dennes krigsförbrytelser? Om svaret är ja, tycker jag inte att det är nödvändigt att nu, som utrikesministern gör, spekulera i möjligheterna att åstadkomma det. Låt oss alltså i stället försöka se till att vad som här har nämnts kan ske!

Anf. 83 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Även om den senaste frågan var mycket oförskämd till formen – jag syftar då på Hadar Cars tal om detta med en brevvän – är mitt svar ett obetingat ja. Jag vill minnas att jag fick kritik också från folkpartiet redan dagen efter det att ett av de första brotten begicks – jag tänker på angreppet på Kuwait – jag kallade Saddam Hussein för en internationell marodör och för kriminell. Det är ett uttalande i nämnda riktning. Det är således inte första gången som jag uttalar mig om krigsförbrytelser, utan det har sagts tidigare också. Vi är således beredda att stödja nämnda åtgärd om vi får möjlighet att göra det i FN.

Anf. 84 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag tolkar utrikesministerns senaste uttalande så, att det inte finns några motsättningar mellan mig och utrikesministern i det här avseendet.

Jag kan inte tänka mig att någon folkpartist skulle kritisera utrikesministern för att han använder alltför starka ord i sina fördömanden av Saddam Hussein.

Anf. 85 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Man vet aldrig riktigt var man har folkpartiet. Men jag gläder mig åt nyss gjorda uttalande.

Anf. 86 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag tror att människor mycket väl vet var de har folkpartiet. Däremot är det nog litet mera tveksamt – jag vill säga detta, eftersom utrikesministern tydligen vill förlänga diskussionen – var vi har socialdemokraterna. Det är trots allt ni som har skrivit ett kärleksfullt brev till Saddam Hussein, där ni på alla sätt visar den respekt som normalt förekommer regeringsföreträdare emellan, men som just en sådan herre som Saddam Hussein har gjort sig utomordentligt litet förtjänt av.

Anf. 87 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Nu fick vi ett bevis för att det som jag just har sagt stämmer. Det tackar jag för.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1990/91:662 om problemen med bortrövade barn

Anf. 88 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Margareta Persson har, med anledning av ett svar som jag gav på hennes interpellation den 22 april, frågat om jag har kontaktat justitieministern och socialministern för att få till stånd en diskussion om hela problematiken med bortförda barn. Ja, det har varit ett par samtal. Den 8 maj 1991 skrev jag till justitieministern och tog då upp frågor om straffreglerna för brottet egenmäktighet med barn. Som bekant finns det ett samband mellan straffets längd och möjligheterna att förvärva svenskt medborgarskap. Vidare har jag tagit upp frågan om möjligheterna för drabbade att få s.k. målsägandebiträde. Slutligen har jag i brevet också nämnt de problem som föreligger med att vid svensk domstol driva processer om vårdnad om barn i situationer där det finns en internationell anknytning. Denna senare fråga har dock också ett samband med den omvända situationen, alltså fall där barn olovligen förs *till* Sverige.

Jag har också skrivit till socialministern samma dag och tagit upp frågan om tillämpningen av socialtjänstlagen. Jag har i brevet pekat på kommunernas möjlighet att lämna ekonomiskt bistånd och stöd i vidare bemärkelse till de drabbade.

Vad jag särskilt har tänkt på här är möjligheten till bistånd i samband med resor för att möjliggöra besök hos barn som förts bort. Vidare har jag pekat på vikten av att kommunerna får information om problemen och av att denna sprids vidare.

Jag vet att man arbetar med frågorna i de berörda departementen, men vi skall samtidigt ha klart för oss att vi här har att göra med ett invecklat problem som berör många lagregler. Jag kan dock försäkra Margareta Persson om att jag för egen del inte kommer att släppa denna mycket angelägna fråga.

Anf. 89 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag är glad över att höra utrikesministern säga att han kommer att följa den här frågan i fortsättningen.

Jag vet att jag kanske stressar utrikesministern när jag ställer den här frågan så pass snabbt. Men det här är brådskande. Varje månad som går är en evighet för de berörda.

De som har små barn som har bortrövats och förts till andra länder vet att barnens svenska språk försvinner oerhört snabbt. Därför är det bråttom att ni i regeringen slår era kloka huvuden ihop. Jag är således glad över att detta arbete har påbörjats.

Sedan vi förra gången debatterade frågan har de drabbade kvinnorna bildat en förening, Bortförda barns förening.

Men nya exempel dyker hela tiden upp. En kvinna som har varit gift med en man från Tunisien fick för två år sedan uppleva att hennes barn bortrövades. Barnen var då ett resp. tre år gamla. Kvinnan fruktade att barnen skulle bortrövas men lämnade ändå barnen till mannen, eftersom denne hade umgängesrätt enligt svensk domstol över midsommaren det aktuella året. Men mannen försvann med barnen. Familjen har nu väckt en opinion i Linköping för en ändring av de här lagarna. Bl.a. vill man att en man som begår sådant här brott skall kunna utvisas och att det skall vara kontroll vid gränsen. Båda föräldrarna skall ha gett sitt tillstånd för att ett barn skall få föras ut ur landet.

Jag vill på dessa människors vägnar till utrikesministern överlämna de namnlistor som finns.

Jag tror alltså att det behövs en översyn beträffande brottet egenmäktighet med barn. Vidare måste reglerna för utvisning ses över och reglerna för umgängesrätt ändras. Konventioner om umgänget med andra stater måste upprättas. Dessutom måste passkontrollerna skärpas.

Jag vet att utrikesministern har bett andra berörda departement att se på de saker som gäller dem. Men vad kommer UD närmast att göra när det gäller de saker som har med detta departement att göra?

Anf. 90 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Det som närmast ankommer på UD att göra är att man måste försöka föra resonemang som kan leda till att konventioner upprättas med andra länder. Sådana resonemang har också tagits upp. Jag meddelade i den aktuella interpellationsdebatten att den fransk-algeriska överenskommelsen i det stycket skulle kunna tjäna som föredöme. Sådana resonemang pågår alltså. Men eftersom synen på barn, fäder och mödrar är så väldigt olika i dessa länder, är det en lång väg att gå. Det är inte så lätt att komma fram till ett resultat. Men ansträngningarna pågår, och de måste pågå, eftersom det är en ytterst angelägen fråga.

Anf. 91 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag hoppas att UD fortsätter att hålla i det gemensamma ansvar som det handlar om, eftersom det är många departement inblandade.

Jag vill ta ytterligare ett exempel som visar hur bråttom det är och där faktiskt svensk domstol nästan har medverkat till att eventuell kidnappning kan ske. En kvinna som jag har mött har två barn, elva och tolv år gamla. En svensk domstol har gett mannen rätt till umgänge utomlands, trots att hot om kidnappning föreligger. Nu vill mannen att barnen skall utlämnas till sommaren. Jag har fått brev från dessa barn och denna kvinna. 12-årige Edvard från Stockholm skriver bl.a.: "Nu vill våran pappa ha oss utomlands. Han pratar så konstigt med oss och vill bara bestämma och säger att i hans land bestämmer pappan. Men vi vill bestämma själva. I Sverige har väl också barn rätt att säga vad de vill."

Mamman säger: Kan det vara möjligt att jag skall dömas att tvinga ut mina barn till okänd adress utomlands, utan några som helst garantier?

Jag vill överlämna breven till utrikesministern.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1990/91:655 om kostnaderna för det tillfälliga sparandet

Anf. 92 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Hugo Hegeland har frågat mig om jag är beredd att inför riksdagen redogöra för de totala, faktiska kostnaderna för det tillfälliga sparandet.

Jag har tidigare i år besvarat en fråga av Hugo Hegeland om återbetalningen av sparandet. I den debatt som följde nämnde jag att återbetalningen i sig kostar knappt 100 milj.kr. Vad jag då syftade på var kommande återbetalning av 1989 resp. 1990 års sparande.

Kostnaderna för sparandet orsakas främst av åtgärder vid införandet och återbetalningen. Under den tid sparandet pågått har också vissa kostnader uppkommit hos riksskatteverket och skattemyndigheterna i länen för att besvara frågor från allmänheten. Med ledning av uppgifter som lämnats av riksskatteverket kan kostnaderna för återbetalningarna 1990, 1991 och 1992 grovt beräknas till drygt 111 milj.kr. Övriga kostnader, som alltså i huvudsak avser åtgärder i samband med införandet, är svåra att ange närmare, eftersom någon särredovisning inte skett av det arbete på t.ex. ADB-området som föranleddes av sparandet. Jag gör emellertid bedömningen att de totala kostnaderna inte överstiger 150 milj.kr.

Anf. 93 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar Erik Åsbrink för svaret i de avseenden där uppgifterna är korrekta och fullständiga. Älskvärt erinrar statsrådet om att jag ställde en liknande fråga och fick svar i mars, det var faktiskt den 12 mars. Då hävdade jag att återbetalningen skulle kosta minst 100 milj.kr. Om detta sade statsrådet Åsbrink att det var extra felaktigt – ett intressant uttryck.

Inte nog med det, jag fick en älskvärd uppmaning av statsrådet: "Nästa gång Hugo Hegeland ställer en fråga "– det är alltså i dag i varje fall i denna fråga – " vore det bra om han hade litet bättre underlag i form av korrekta sakuppgifter och inte sådana felaktigheter som vi nu hört framföras och som jag hoppas Hugo Hegeland insett verkligen är felaktigheter. Jag tänker på de felaktiga uppgifterna om vad det kostar att administrera återbetalningarna."

Vad säger då riksskatteverkets chef? Jo, han gjorde ett uttalande den 20 maj i Expressen. Han kan bekräfta att bara administrationen – detta säger alltså högste chefen Lennart Nilsson – för den återbetalning som skedde nu i maj kostade verket mellan 110 och 150 milj.kr. Observera att det bara är denna återbetalning det gäller. Nu säger statsrådet att återbetalningen för sparandet 1989 resp. 1990, som skall göras i februari nästa år, kommer att kosta knappt 100 milj.kr. men bara återbetalning i maj kostade 150 milj.kr. Hur förklarar statsrådet dessa olika uppgifter?

Anf. 94 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag har ingen anledning att ta tillbaka något av vad jag sade i den tidigare debatten med Hugo Hegeland. Jag sade då: "Det är sant att återbetalningen i sig kostar knappt 100 milj.kr." Det är exakt samma besked som jag ger i dag. Vad jag invänder emot är Hugo Hegelands påstående att valet av förtida återbetalningstidpunkt orsakar en extra merutgift utöver tidigare kända utgifter på 100 miljoner. Det var felaktigt då, och det är felaktigt i dag.

Om man lägger till de övriga kostnader som administrationen av systemet totalt sett innebär och som är svåra att uppskatta exakt, är min bedömning att det rör sig om en total kostnad som inte överstiger 150 miljoner. Jag vill påpeka att jag bygger min bedömning inte minst på uppgifter som vi har erhållit från riksskatteverket.

Anf. 95 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag bygger mitt påstående också på riksskatteverkets uppgifter, från självaste chefen himself. Det påpekas just att denna enda utbetalning kostar mellan 110 och 150 miljoner. Varför skulle det bli billigare att betala ut en del särskilt i februari än att betala i maj? Man kommer upp till en extra kostnad på minst, som jag hävdade, 100 miljoner om man skjuter på utbetalningen till februari 1992 i stället för att samordna det med skatteutbetalningen. För bl.a. kronofogdemyndigheten skulle det förenkla mycket, för postverket naturligtvis också.

Det finns ytterligare uppgifter. Dagens Nyheter hade en redogörelse för de totala kostnaderna. De är, som Erik Åsbrink mycket riktigt säger, mycket svåra att bedöma, men man har ändå gjort en bedömning och kommit fram till 500 milj.kr. Dagens Nyheter brukar ofta ha rätt.

Anf. 96 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Ja visst, det händer att Dagens Nyheter ofta har rätt, liksom många andra tidningar ofta har rätt. Men i det här fallet har Dagens Nyheter fel. Jag kan försäkra att uppgiften om en kostnad på 500 miljoner är totalt felaktig och saknar all verklighetsanknytning.

Jag vidhåller att den totala kostnaden, så långt den låter sig uppskattas, inte överstiger 150 milj.kr. för administration av systemet. Det är förvisso en kostnad, och jag förstår att Hugo Hegeland med den här och tidigare debatten vill bidra till att misstänkliggöra hela systemet. Men, Hugo Hegeland, skall man bedriva ekonomisk politik, vare sig det handlar om utgifter eller skatter, får man acceptera vissa administrativa kostnader. De är inte uppseendeväckande höga i det här fallet. Det är bättre att man gör det än att man ställer sig helt vid sidan av och skäller på alla förslag och alla åtgärder som genomförs.

Anf. 97 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag får väl citera riksskattechefen ytterligare. Han tycker att den här extra utbetalningen är ett oerhört slöseri med skattebetalarnas medel. Han säger: "Jag tycker personligen" – det är alltså i egenskap av riksskattechef – "att kostnaden för återbetalningen är väldigt hög i förhållande till det återbetalade beloppets storlek, 2,9 miljarder, jag tycker att det är slöseri med skattemedel." Detta säger alltså Lennart Nilsson, som verkligen vet vad skattemedel är.

Erik Åsbrink säger att jag vill misstänkliggöra systemet när jag ställer en fråga om de faktiska kostnaderna. Varför skall man dela upp det i två etapper? Det är just detta som leder till dessa stora kostnader. Man har alla möjliga argument, som att man inte vill spä på ekonomin. Men det hindrar inte att man ändå vill sänka momsen med 9 miljarder. Då kommer vi också att spä på ekonomin nästa år, men man kan inte betala ut knappt 3 miljarder i februari. Återbetalningen skall delas upp. Varför skall de inte kunna betalas ut i december? Jag tycker att man är väldigt inkonsekvent i argumenteringen.

Anf. 98 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Vi kan diskutera kostnaderna för olika ekonomisk-politiska åtgärder. De för alltid med sig vissa kostnader. Det är ofrånkomligt. Men för att få en rättvisande bild bör man också se på intäkterna, dvs. de positiva effekter som uppnås. I det här fallet var det fråga om en åtgärd för att kyla ner den överhettade ekonomin. Det var inte regeringens och socialdemokraternas förstahandsalternativ. Men eftersom Hugo Hegeland och alla andra oppositionriksdagsmän gick emot vårt ursprungliga förslag, var det inte möjligt att genomföra det. Det här var det andrahandsalternativ som det gick att få en majoritet för i riksdagen. Det var bättre att göra det än att inte göra någonting alls, att stå vid sidan om i en överhettad ekonomi och motsätta sig alla försök till att rätta till ekonomin. Jag tycker att detta skall finnas med när man beskriver det tillfälliga obligatoriska sparandet.

Anf. 99 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Erik Åsbrink har en fantastisk argumentering när han säger att vi motsätter oss alla försök att åstadkomma en stabilisering bara därför att vi gick emot det här förslaget. Men varför inte nämna ännu en person som gick emot från början, nämligen Kjell-Olof Feldt? Han tyckte att det här var det dummaste han har gjort, men han försvarade den dumheten.

Jag tror att Erik Åsbrink, som är en ganska begåvad person, innerst inne har samma uppfattning som Kjell-Olof Feldt att det var väldigt dumt. Därför talade han också om att det inte var socialdemokraternas första förslag, utan härtill var de nödda och tvungna.

Jag är tydligen, herr talman, tvungen att komma tillbaka ytterligare en gång när man verkligen har räknat ut de faktiska kostnaderna och inte bara stannar vid en bedömning, som statsrådet nöjer sig med.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1990/91:652 om tillgången på gymnasielektorer

Anf. 100 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Birger Hagård har frågat mig om tillräckliga åtgärder vidtagits för att säkra det framtida behovet av lektorer i gymnasieskolan.

Jag ser det som mycket angeläget att sörja för att vi har tillräckligt många forskarutbildade i såväl gymnasieskolan som i samhället i övrigt. När det gäller lektorerna i gymnasieskolan vill jag peka på tre viktiga förutsättningar för att det framtida behovet av lektorer skall vara säkrat. För det första måste det finnas ett rekryteringsunderlag, dvs. antalet forskarutbildade måste vara tillräckligt stort. I 1990 års forskningsproposition (1989/90:90) har regeringen angivit att målet på sikt bör vara en fördubbling av examinationen inom forskarutbildningen. Genom propositionen har betydande resurser anvisats för att förbättra studiefinansieringen inom forskarutbildningen och därigenom öka examinationen.

En andra förutsättning är att de forskarutbildade som väljer att bli lärare i gymnasieskolan har den praktisk-pedagogiska utbildning som behövs för att de skall bli behöriga att arbeta som lärare där. För att förbättra rekryteringen av forskarutbildade lärare anordnas i enlighet med riksdagens beslut särskild behörighetsgivande praktisk-pedagogisk utbildning. Behörig att antas till denna är dels den som har grundläggande teoretisk utbildning samt forskarutbildning avsedd för undervisning i teoretiska ämnen i gymnasieskolan, dels den som har civilingenjörsexamen eller ekonomexamen och praktisk yrkeserfarenhet.

Sist men inte minst beror det på skolhuvudmännen hur rekryteringen av forskarutbildade lärare till gymnasieskolan skall lyckas. Statsrådet Persson framhöll i den s.k. kunskapspropositionen (1990/91:85) att personalen är den viktigaste drivkraften för utvecklingen av skolan. Han utgick från att skolhuvudmännen kommer att ha ett stort intresse av att behålla och även vidareutveckla de hittillsvarande lektorstjänsterna för att tillförsäkra gymnasieskolan en fortsatt hög kvalitet. I propositionen har också tydligt markerats att skolverket bör ägna frågan om forskarutbildade lärare särskild uppmärksamhet i sitt uppföljningsarbete. Jag räknar med att skolverket redan från början kommer att följa hur skolhuvudmännen utnyttjar den frihet de fått att bygga en skola med kvalitet i vilken forskarutbildade lärare utgör en viktig del. Ytterst kommer det an på kommunerna att satsa på kvalificerade

lärare och att erbjuda arbetsvillkor som är konkurrenskraftiga med näringslivets och samhällets i övrigt.

Anf. 101 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret. Jag är övertygad om att han, liksom jag och riksdagen i övrigt, vill göra allt för att se till att man kan leva upp till de riksdagsbeslut som har fattats, så att det verkligen blir en hygglig tillgång till gymnasielektorer i framtiden. Riksdagen har vid ett flertal tillfällen uttalat vikten av detta, senast bl.a. när propositionen om ansvaret för skolan behandlades.

Det som utbildningsministern sade är naturligtvis alldeles riktigt. Han talade om de olika åtgärder som har vidtagits. Det gäller kanske att också vidareutbilda adjunkter, men det är i första hand skolhuvudmännens sak.

Den stora frågan blir då vilken press man kan sätta på skolhuvudmännen. Från riksdagens sida förutsätter vi att det skall finnas ett stort intresse för att vidmakthålla lektorstjänsterna också i fortsättningen. Samtidigt vet vi att ett mycket stort antal tjänster är vakanta, och om utvecklingen går i positiv riktning, rör den sig i alla fall väldigt långsamt.

När detta betänkande behandlades i utskottet och i riksdagen för ungefär ett halvår sedan var det några punkter som antyddes, nämligen att man hade att vänta en förordning om meritvärdering vid anställning av lärare, som skulle gälla från den 1 januari 1991. Särskild vikt skulle då läggas vid forskarutbildning. Jag skulle vilja fråga utbildningsministern om så har skett, och om man inom departementet har kunnat följa i vilken utsträckning som ledigkungörande när det gäller lektorstjänster verkligen förekommer på initiativ av de lokala skolhuvudmännen. Jag tror att det är bl.a. faktorer av den här typen som man måste fästa vikt vid. Till detta kommer också bl.a. skolverkets senare utvärdering.

Anf. 102 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! När det gäller den senare frågan om hur ledigförklaranden sker, tvingas jag medge att jag inte kan svara på rak arm, men jag kommer att ha den frågan i åtanke och se till att vi gör en sådan genomgång. Birger Hagård och jag är naturligtvis överens i sak om att det är viktigt, både att stimulera och att – om det behövs – pressa skolhuvudmännen för att upprätthålla höga kvalitetskrav beträffande lärarna och i synnerhet lektorerna i gymnasieskolan.

Samtidigt är jag för min del fylld av tillförsikt. Jag har inte någon känsla av att man ute i kommunerna skulle vara präglad av en ambition att smita undan ansvaret för skolan. Tvärtom visar alltid de resor jag gör ute i landet att skolhuvudmännen är oerhört stolta och gärna använder sina gymnasieskolor som fjädrar i hatten för att ha att visa upp. De ser gymnasiet som av betydande värde när det gäller att tillgodose såväl kommuninvånarnas behov och önskemål som att locka andra att flytta till kommunen.

Anf. 103 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Jag hoppas innerligt att utbildningsministern har rätt. Ibland uttrycks en viss oro ute från fältet över hur det skall gå med just lektorstjänsterna.

Jag är också tacksam över att man från departementets sida skall följa upp i vilken utsträckning ledigkungörande verkligen äger rum. Jag tror att den blotta omständigheten att vi för en dialog här i riksdagen kan vara en liten fingervisning om att det inte alls bara var luft bakom när riksdagen uttalade sin uppfattning, utan att det låg en verklig tyngd bakom de uppfattningar som uttrycktes av riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1990/91:656 om försäljning av porslinsskärvor från ostindienfararen Götheborg

Anf. 104 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Lars Ahlström har frågat mig när regeringen ämnar bevilja Stiftelsen Ostindienfararen Götheborg tillstånd att sälja delar av de miljontals blåvita porslinsskärvor som bärgats ur vraket av det år 1745 förlista fartyget.

Regeringen fattade beslut den 28 juni 1990 om en ansökan från stiftelsen om att få sälja porslinsskärvor från det aktuella vraket. Den fann då att en försäljning av en andel av skärvorna i och för sig kunde komma ifråga, eftersom fyndet var av en sådan art att de vetenskapliga och museala motiven för bevarande ändå borde kunna tillgodoses.

Regeringen biföll emellertid inte ansökan, eftersom den fann att tillstånd till en försäljning borde kunna grundas på dokumentation av en avslutad och avrapporterad arkeologisk undersökning. Någon sådan dokumentation fanns sålunda inte företedd.

Av min redovisning följer att stiftelsen – med den efterlysta dokumentationen som grund – har möjlighet att göra en förnyad ansökan om försäljning. Den kommer då att prövas av regeringen med utgångspunkt bl.a. från vad kulturutskottet anfört i ärendet.

Anf. 105 LARS AHLSTRÖM (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för det i och för sig ganska positiva svaret. Som motiv för att avslå ansökan om att sälja delar av alla dessa miljontals skärvor anfördes att det saknades en dokumentation. Det finns emellertid en dokumentation, herr kulturminister, nämligen ett förnämligt bokverk som är skrivet av Berit Westfeldt, Jörgen Weibull och professor Bo Gyllensvärd, som tidigare var museichef för östasiatiska museet. Det som dessa författare skriver borde verkligen kunna förmå regeringen att bevilja Stiftelsen Ostindienfararen Götheborg tillstånd att sälja ett antal skärvor.

Ett av skälen till att jag har ställt den här frågan är att det har kommit förfrågningar från dem som arbetar med den nya musikteatern i Göteborg. Det vore beklämmande om man inte skulle kunna utnyttja dessa skärvor vid utsmyckningen av denna musikteater beroende på att regeringen visar denna ovilja mot en sådan försäljning.

Anf. 106 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Regeringen visar ingen ovilja. Regeringen har tagit ställning till en framställning vid en tidpunkt då det inte fanns någon dokumentation. Om det kommer en ny framställning och om dokumentationen anses vara till fyllest, ser jag inga skäl till varför man inte skulle kunna bifalla denna ansökan. Detta får då bli föremål för prövning.

Däremot finns det inte någon anledning för regeringen att på egen hand gå ut och "kursa" skärvor, bara för att dokumentationen har kommit ut. Det är de som har svarat för uppdraget och som är huvudmän för verksamheten som måste söka tillstånd.

Anf. 107 LARS AHLSTRÖM (m):

Herr talman! Det har ingalunda varit meningen att regeringen skall sälja skärvor. Det torde kulturministern vara väl medveten om.

Vad som har uppfattats som negativt är att man inte har kunnat acceptera att det har genomförts en ytterst vetenskaplig undersökning, som innebär en nyorientering när det gäller marinarkeologiskt arbete. Min fråga är då: Anser kulturministern att dokumentationen i denna bok skall kunna utgöra underlag för en ny framställning? Är regeringen då villig att omgående bevilja detta tillstånd med tanke på det musikteaterintresse som jag tidigare anförde?

Anf. 108 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Lika litet som jag som justitieminister skulle vara beredd att ta ställning till huruvida bilförare Göransson, som har kört mot rött ljus, skall ha tio eller hundra dagsböter, lika litet är jag beredd att ta ställning till de vetenskapliga förutsättningarna för en dokumentation. Det är upp till andra att göra. Men jag är beredd att mycket positivt pröva en ansökan, dvs. i klartext att bevilja tillstånd, därest de som har kvalifikationer att göra den vetenskapliga bedömningen kan säga att dokumentationen är tillfredsställande.

Anf. 109 LARS AHLSTRÖM (m):

Herr talman! Då kommer jag att ta kontakt med Stiftelsen Ostindienfararen Götheborg och meddela detta svar, samtidigt som jag uppmanar stiftelsen att inkomma med en förnyad ansökan.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1990/91:689 om den s.k. COMETT-avgiften

Anf. 110 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Lars Leijonborg har frågat mig om den högre COMETT-avgiften – som han beräknar till drygt 13 milj.kr. – kommer att tas ur medel som riksdagen anslagit för högskolans internationalisering.

COMETT är ett utbildningsprogram inom EG för att underlätta kunskapsöverföring mellan högskola och näringsliv. Sverige har, tillsammans

med övriga EFTA-stater, ingått avtal med EG om anslutning till programmets andra fas, som började 1990. Det första årets resultat har ur svensk synpunkt varit framgångsrikt, med kvalitativt goda ansökningar från högskolor och näringsliv i Sverige och med ett mycket gott utfall av ansökningarna.

Årskostnaden för Sveriges deltagande i COMETT-programmet har beräknats inom ramen för de särskilda internationaliseringsmedel som universitets- och högskoleämbetet disponerar. I detta anslag lades budgetåret 1989/90 in 5 milj.kr. och budgetåret 1990/91 ytterligare 5 milj.kr. för ändamålet. Med den allmänna pris- och löneomräkning som har skett av anslaget kan dessa medel – som inte särskiljts från övriga medel inom anslaget – budgetåret 1991/92 beräknas uppgå till ca 12 milj.kr.

Den faktiska kostnaden för Sveriges deltagande under 1991 uppgår, enligt den ecu-kurs som gällde vid slutet av förra veckan, till 12 123 400 kr. Den kostnad detta innebär bör enligt min mening kunna inrymmas inom det berörda anslaget utan att detta går ut över högskolans övriga insatser för internationalisering av sin verksamhet.

Anf. 111 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret. Det här kan tyckas vara en anslagsteknisk fråga, men bakom den ryms ganska viktiga saker. Min inställning är att det är mycket bra att Sverige har kommit med i COMETT. Sverige har också för en kort tid sedan kommit med i ett annat EG-program: ERASMUS.

Min inställning är att det bör finnas generöst tilltagna medel för den svenska högskolan att delta i det här internationella samarbetet. Det faktum att COMETT-avgiften kommer att bli något högre än vad vi tidigare trott har inom högskolevärlden uppfattats så, att det kommer att drabba de medel som i övrigt avsatts för högskolans internationalisering.

Jag tycker att svaret är något svårtolkat. Utbildningsministern hänvisar till en pris- och löneuppräkning. Jag har för det första litet svårt att förstå att 10 milj.kr. pris- och löneuppräknat skulle kunna bli 12 milj.kr.; så hög har väl ändå inte inflationen varit under den här tiden.

Det handlar om ganska små summor; skärvor för att återknyta till den förra frågedebatten. Men just för att Sverige skall kunna hävda sig i ERASMUS-samarbetet är det viktigt att de ganska små medel som har anslagits ograverat kan användas till samarbete. Min förhoppning är att statsmakterna kan hitta en lösning så att medlemsavgiften i COMETT betalas och att vi därutöver har de resurser vi ursprungligen hade tänkt oss. Jag frågar därför igen: Finns det inte någon möjlighet att lösa den frågan?

Anf. 112 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! För att börja med att tala om anslagstekniken så är det faktiskt 15 miljoner; 5 miljoner under två år och 5 miljoner ett år. På så sätt är det inte orimligt att nå summan 12 miljoner med de omräkningar som har gjorts.

När det gäller den andra frågan tycker jag att det är en viktig princip att man inte har alltför många relativt små öronmärkta anslag. Det är alltid fres-

tande när man inför nya anslag och nya ändamål att man lägger in specialanslag för att man aldrig skall behöva sätta in verksamheten i ett vidare perspektiv. Jag tycker att COMETT-verksamheten, liksom annan utbildningsverksamhet, är så viktig att den faktiskt bör finnas med inom de ramar som högskoleväsendet disponerar för sin verksamhet och att man alltså kan göra en bedömning av verksamheten inom en vidare ram än den som innebär att man för ut COMETT-verksamheten från internationaliseringsprogrammet, vilket det av Lars Leijonborg förordade systemet skulle innebära.

Anf. 113 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Det är självfallet inte så att jag förordar att vi inte skall betala in COMETT-avgiften. Det är naturligtvis mycket angeläget att vi gör det. Min grundsyn är att högskolans internationalisering är en så viktig fråga att det faktum att medlemsavgiften har blivit något högre inte bör leda till att vi trappar ner ambitionen att delta i konkreta utbildningsprojekt. I högskolevärlden – både på ämbetsverket och ute på högskolorna – har man uppfattningen att det kommer att bli konsekvensen. Min förhoppning är att det finns konstitutionella möjligheter att ta i anspråk medel som på annat sätt står till regeringens disposition, och se till att vi åtminstone klarar den ambitionsnivå som vi från början hade tänkt med det internationella samarbetet, utöver själva medlemsavgiften.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1990/91:622 om upphandlingar av nya polisuniformer

Anf. 114 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att upphandlingen av en eventuell ny polisuniform kan ske från svenska företag.

Jag känner till att det inom polisen sedan lång tid har förts diskussioner om en mer ändamålsenlig uniform. Rikspolisstyrelsen har i samarbete med de fackliga representanterna tagit fram en prototyp som för närvarande är ute på s.k. bärprov. Jag har själv fått en presentation av den tilltänkta utrustningen.

Rikspolisstyrelsen ansvarar så som central förvaltningsmyndighet för utvecklingen av polisens uniform.

En eventuell upphandling av polisuniform har ännu inte aktualiserats, varför jag bara kan konstatera att frågan tycks vara väckt för tidigt.

Anf. 115 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret, även om det inte stod särskilt mycket i det. Det verkar nästan som om civilministern var litet överraskad över att det över huvud taget tas fram en ny uniform. Men det framgår ju senare i svaret att civilministern ändå känner till det. Rikspolisstyrelsen har tagit fram och utvecklat uniformen. Det har man väl gjort i akt och mening

att köpa en ny uniform, såvitt jag förstår. Man har gjort det i samarbete med svenska företag, vilket jag tycker är bra. Risken är att detta går samma väg som när man tog fram en ny uniform för försvaret. Huvuddelen av beställningen lades i andra länder, trots att vi bråkade en del om det.

Jag kan inte dela civilministerns uppfattning att frågan är för tidigt ställd. I och med att uniformen har tagits fram kommer det också att vara aktuellt att köpa den. Såvitt jag vet var väl tanken att man skulle börja den här processen någon gång nästa år. Det har dessutom kommit fram idéer om att man skulle köpa en mindre upplaga av uniformen att användas under fotbolls-EM nästa år. I så fall är frågan mycket aktuell. Jag vet inte vad civilministern säger om det, men vore det inte ett bra sätt att introducera uniformen att köpa in ett mindre antal och använda då?

Dessutom skulle jag vilja veta om civilministern ändå inte har den uppfattningen att uniformen borde köpas i Sverige. Det måste väl ändå vara en tillgång att vi har en svensk tekoindustri som kan hjälpa till att utveckla sådant här? Vad gör vi den dag vi inte har det? Borde vi inte köpa uniformen i Sverige?

Anf. 116 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Det är klart att jag som härstammar från Sjuhäradsbygden kan tycka att uniformen, när den en gång upphandlas, borde köpas och tillverkas i Sjuhäradsbygden och Sverige. Men frågan är för tidigt väckt på så sätt, Lennart Brunander, att det ännu inte har bestämts att det skall upphandlas någon uniform. Det har bedrivits ett utvecklingsarbete för hur en uniform skall se ut. Men vi har inte den situationen att man har fri uniform och att myndigheten därför skall upphandla uniformer för hela svenska polisväsendet. Det är först om det beslutas att uniformen skall ha ett annat utseende än nu som frågan uppkommer vem som i så fall skall svara för detta och när det kan ske.

Jag vill säga till Lennart Brunander att jag inte alls är överraskad över den här frågan. Jag har mött den i åtskilliga sammanhang. Jag har t.o.m. fått prova uniformen. Men det hindrar inte att vi, när det gäller frågan om upphandling, måste se över frågan om när den skall ske, om utprovningen är färdig och vem som i så fall skall göra detta. Då har vi naturligtvis upphandlingskungörelsen för alla statliga myndigheter att följa. Men frågan om i vilka former upphandlingen skall ske är för tidigt väckt, Lennart Brunander.

Anf. 117 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Skall man få något resultat i en sådan här fråga måste man börja innan man har klarat av dessa processer och köpt uniformen – då är det för sent att komma och tala om detta. Därför har jag startat redan nu. Jag vet att uniformen är utvecklad, och den finns ute hos polisen. Det finns naturligtvis ett brett intresse för att vi skall kunna köpa den i Sverige; inte minst från Sjuhäradsbygden. Därifrån har vi gemensamma erfarenheter.

Om nu uniformen inte skall vara fri utan poliserna skall köpa dem själva – om jag förstod civilministern rätt – finns det ju ändå starkare motiv för att den skall köpas i Sverige.

Jag tror att vi i Sverige är ganska ensamma om att vara så flata när det

gäller att slå vakt om vårt näringsliv och de människor som arbetar där. För mig är det ganska självklart att vi försöker göra detta på ett sådant sätt att vi kan få en svensk uniform till polisen. När det gäller frågan om upphandlingen är det förmodligen så att ministern eller regeringen i så fall på något sätt måste hjälpa till.

Anf. 118 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag säger inte att det är för tidigt att ställa frågan om hur detta skall gå till, men det är för tidigt att ge ett svar. Jag kan inte svara på hur det här skall gå till. När frågan aktualiseras, dvs. när utprovningen är färdig, kommer rikspolisstyrelsen att ta upp den. Det gäller då både frågan om hur upphandlingen skall ske och frågan om det finns utrymme för en fri uniform. Polisen har inte fri uniform nu, men den skall vara enhetlig.

Jag vill också svara på frågan om huruvida man kan tänka sig att man har en del av frågan avgjord i samband med Europamästerskapet. Jag har inte tagit ställning till en sådan fråga. Det skulle nog vålla betydande problem om vi hade olika uniformer på den svenska polisen, även om det var i ett speciellt sammanhang. Vi diskuterar däremot annan utrustning; en nog så viktig fråga när det blir aktuellt med fotbolls-EM.

Anf. 119 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Även om det är för tidigt för civilministern att svara på hur det kommer att gå, är det väl ändå inte för tidigt att svara på vilken vilja civilministern har att medverka till att köpen kan göras i Sverige. Om upphandlingskungörelsen skall följas tror jag ändå att regeringen förr eller senare kommer att bli inblandad i köpet. Det är därför viktigt att veta hur civilministern ställer sig till den frågan.

Så tillbaks till EM-frågan. Det var väl ändå inte en så tokig tanke att försöka hitta ett system för att testa uniformen för de poliser som skall medverka i samband med EM. I så fall måste civilministern såvitt jag förstår ta ställning ganska snabbt.

Anf. 120 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Ja, men jag tycker nog att jag skulle gå litet väl långt om jag stollade mig här genom att rätt upp och ner säga att poliserna skall bära en annan uniform under Europamästerskapen, när det finns så mycket kvar att planera för till det tillfället.

Jag kan i en sådan här fråga naturligtvis ha en uppfattning, men det är ganska olämpligt om jag dels går ut och talar om att en upphandling skall ske, när vi inte har klarat ut frågan vem som skall anskaffa denna uniform, dels på något sätt antyder att man inte skulle gå den reguljära vägen, som när en statlig myndighet upphandlar är att följa upphandlingskungörelsen.

Lennart Brunander har ju själv hört att frågan kan bli föremål för litet olika bedömningar beroende av om uniformen anskaffas som ett enskilt initiativ, även om den skall vara enhetlig, eller om det är en statlig myndighet som skall upphandla den.

Anf. 121 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Är det ändå inte så, civilministern, att det är ännu viktigare att det finns en tillverkare i Sverige som kan tillhandahålla alla de olika nyanser som kan behövas av uniformen, om varje polisman skall köpa sin uniform? Då kan beställningarna inte heller göras i så stora partier.

Jag får ungefär samma svar av civilministern som jag fått från försvarsministern när jag tidigare frågat om uniformer till försvaret, att det är upphandlingsförordningen som gäller. Jag vet det, och jag vet dessutom att om det finns en skillnad i pris, måste regeringen gå in. Då kan myndigheten inte själv ta beslutet. Det är därför som jag har ställt frågan, och jag vill att civilministern skall ha det här i åtanke när frågan kommer upp.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1990/91:626 om kommunala trafikövervakningar

Anf. 122 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Kerstin Ekman har frågat mig om när regeringen avser att lägga fram förslag som innebär att den kommunala trafikövervakningen förbättras.

Den 16 maj, samma dag som Kerstin Ekman ställde sin fråga, fick jag regeringens bemyndigande att tillkalla en särskild utredare för att se över polisens trafikövervakning.

Huvuduppgiften för utredaren är att söka göra polisens trafikövervakning effektivare. Bland de frågor som vi vill ha svar på återfinns frågan om kommunernas roll i trafikövervakningen och då särskilt möjligheterna till ökad kommunal medverkan på trafikområdet.

När regeringen på grundval av utredningsarbetet kan lägga fram förslag på detta område kan jag inte nu bedöma.

Anf. 123 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Det är bra att någonting har hänt. Det är naturligtvis också positivt för mig som ledamot att ha fått ett välvilligt svar på den sista fråga som jag har ställt här i riksdagen och även att få gehör för krav som jag har ställt för flera år sedan.

Men bortsett från det är det egentligen skandal att allvarliga olyckor skall behöva inträffa och den allmänna opinionen tvingas sätta press på regeringen för att någonting skall ske. Tillfälle att göra någonting har funnits tidigare. Frågan om trafikövervakningen i storstäderna har nämligen aktualiserats för flera år sedan på grund av de allvarliga missförhållanden som rått. Folkpartiet har såväl i Stockholm som i Göteborg rest krav på inrättande av kommunal gatupolis. Det skedde i Stockholm 1987, med resultat att brev sändes till civildepartementet med krav på åtgärder. I februari 1990 väcktes en ny motion med anledning av fallande trafikmoral i Stockholm. I Göteborg tog folkpartiet liberalerna upp frågan 1989.

Här i riksdagen väckte jag en motion 1990 med krav på att regeringen skulle utreda frågan om kommunal gatupolis. Motionens förslag togs upp i

proposition 1989/90:155, Förnyelse av polisen, och där sade faktiskt statsrådet: Jag avser att föreslå regeringen att en särskild utredare tillkallas för att se över ett antal frågor på trafikövervakningsområdet om hur kommunal medverkan i trafikövervakningen skall kunna utformas samt att i övrigt granska arbetsformerna, organisation m.m. för trafikövervakningsverksamheten.

Utskottet tillstyrkte detta av regeringen framlagda förslag, men ingenting hände. Man spelade t.o.m. oförstående på departementet vid förfrågan. År och människoliv har gått till spillo. Nu har det hänt något, och frågan är då: Kommer den särskilde utredaren att få möjlighet att arbeta snabbt och ges tillfälle att pröva alternativ som kan uppfattas som realistiska av allmänheten? Det sistnämnda anser jag vara oerhört viktigt. Enligt tidningsintervjuer i Dagens Nyheter tycks rikspolisen inse att man måste sätta in realistiska åtgärder, som allmänheten kan uppfatta som verkningsfulla.

Anf. 124 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):
Herr talman! Om jag uppfattade Kerstin Ekmans fråga rätt är svaret ja.

Anf. 125 KERSTIN EKMAN (fp):
Herr talman! Då ser jag fram emot resultatet av utredningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1990/91:642 om förebyggande åtgärder mot bankrån etc.

Anf. 126 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):
Herr talman! Elver Jonsson har frågat mig om vilka åtgärder regeringen har vidtagit eller avser att vidta för att begränsa och undanröja möjligheten till våld och rån mot affärer, banker, postanstalter m.fl. penninginrättningar.

Som Elver Jonsson nämner har antalet rån mot butiker och banker haft en oroväckande utveckling de senaste åren. Det är inte ovanligt att rånen sker med vapen. Jag har noga följt den här utvecklingen.

Regeringen har i den senaste budgetpropositionen angett målen för polisens arbete. Där har särskilt betonats att en central uppgift inom brottsbekämpningen är att förebygga och förhindra att brott begås. Polisen skall särskilt inrikta sin verksamhet på åtgärder som går ut på att värna om människans trygghet till liv och hälsa. Polisens insatser när det gäller spaning och utredning skall särskilt inriktas på bl.a. våldsbrott. Med andra ord har statsmakterna utpekat just den här typen av brottslighet som ett av de mest prioriterade områdena för polisens insatser.

I enlighet med statsmakternas prioriteringar har polisen vidtagit en rad åtgärder för att förhindra rån mot kvällsöppna butiker, mot värdetransporter och mot post och banker. Polisen satsar också stort på att avslöja gärningsmännen när sådana här brott har begåtts. I praktiken är det ofta en relativt begränsad grupp kriminella som står för ett stort antal av rånen. Polisen har

på senaste tiden genom ett framgångsrikt kriminaltekniskt arbete bundit samme gärningsman till flera fall av rån mot butik.

Men det finns också andra åtgärder som det finns anledning att nämna. Riksdagen antog förra året regeringens proposition (1989/90:119) angående lag om övervakningskameror m.m. (SFS 1990:484), vilken bl.a. gör det lättare för post och banker att använda sådan teknisk utrustning. Det verkar avskräckande för presumtiva rånare.

Rikspolisstyrelsen har tidigare sammanställt en rapport om åtgärder mot butiksrån (RPS rapport 1989:2). I rapporten har ett konkret handlingsprogram sammanställts som bl.a. ligger till grund för information till anställda inom detaljhandeln. Motsvarande handlingsprogram delges anställda vid post och banker.

Jag vill dessutom erinra om att regeringen i budgetpropositionen särskilt betonat att polisen skall sätta dem som drabbats av brott i centrum för polisens uppmärksamhet och omsorg.

Slutligen vill jag konstatera – i själva verket är det helt centralt – att hur många poliser som än arbetar med brottsförebyggande och brottsuppklarande verksamhet på detta område, så eliminerar det inte risken för sådana här brott. Det är därför nödvändigt att näringsidkarna – var och en på sitt håll – vidtar alla de åtgärder som de kan för att minska riskerna för brott av detta slag.

Anf. 127 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar civilministern för svaret på min fråga och för den redovisning som har givits när det gäller regeringens avsikter och ambitioner. Det är intressant att civilministern bejakar mitt påstående att den här brottsligheten har mycket stor omfattning. Läget är, som jag själv har skrivit, alarmerande. Många människors liv är i fara. Statsrådet berättar att regeringen vill förhindra och komma till rätta med bl.a. våldsbrott.

Med anledning av den redovisning som Bengt K Å Johansson givit är min fråga om statsrådet anser att det här räcker till. Jag har en känsla av att det skulle behövas en del kompletteringar. Vad gör man t.ex. för att öka möjligheterna till upptäckt? Vad kan vi göra för att polisen skall bli mera synlig? Jag tänker då på kvarterspoliser och andra insatser. Vad skulle statsrådet vilja göra för att förstärka attityderna i frågor om vad som är rätt och fel och om vad som är mitt och ditt? Vad kan vi göra på ett grundläggande stadium i hem, skola och arbetsliv för att mera få ingjutet i folksjälen att man inte skall göra några tillgrepp, varken med eller utan våld? Jag tror att det här skulle ha mycket stor betydelse, och det skulle vara intressant att få del av civilministerns reaktion på den frågan.

Vad skulle man kunna göra utöver det som statsrådet har redovisat i sitt frågesvar?

Anf. 128 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag har försökt att ge ett förhållandevis utförligt svar, men det är klart att det finns oerhört mycket mer att säga om detta. Jag tror inte att vi har möjlighet att inom ramen för denna fråga gå in på hela den diskussionen.

Denna fråga var uppe till behandling i går på Köpmannaförbundets kongress, som jag gästade. Det förs en mycket intensiv debatt om detta, särskilt bland de handelsanställda och inom branschen i stort, bl.a. inom Köpmannaförbundet.

Det finns också en hel del uppslag till hur man skall komma till rätta med en del av denna brottslighet, i meningen att ytterligare förebygga riskerna för att råka ut för ett sådant här rån, öka möjligheterna att larma personal eller polis och så småningom också klara upp fallet.

Jag vill vidare säga till Elver Jonsson att den strävan som vi har att göra polisen synlig osv. väl har ett begränsat värde i detta sammanhang. Det är fråga om rutinerade och ganska så kalkylerande personer, och jag tror därför inte att vare sig sådana åtgärder eller våra försök att påverka attityderna minskar riskerna för den här typen av brott på något radikalt sätt. Det är personer som ofta har varit straffade tidigare. En del av dem som gör de här tillgreppen eller rånen kommer utifrån till vårt land, och jag tror att det är viktigt att se till de förutsättningar som gäller. Vi måste gå in med de förebyggande åtgärder som är möjliga att vidta just för butiker. Jag tror inte att det här i första hand är en attitydfråga.

Anf. 129 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag är först litet nyfiken på vad köpmännen sade efter civilministerns föredrag i går. Var de nöjda?

Statsrådet säger vidare att det inte räcker med attityd- och opinionspåverkan, eftersom det är fråga om ganska avancerade brottslingar. Jag ger honom rätt så till vida att det i slutfasen handlar om sådana personer. Men vi får inte glömma bort en sak. De mycket rutinerade brottslingarna rekryteras ur småsnattarledet, och de kommer från en början av en brottslig bana som utvecklas alltmer åt fel håll. Det ligger en viss fara i att säga att det inte endast räcker med attityder. Jag tror att de är en viktig del i sammanhanget. Det behövs mycket avancerade insatser från polisens sida när det gäller att ta tag i de svåra brotten. Det vore fel att säga att attitydinsatser skulle vara otjänliga i sammanhanget. Jag skulle gärna se att civilministern håller ett större tal på det temat.

Anf. 130 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag kan försäkra Elver Jonsson att jag har hållit många tal på det temat. Men jag tror att den länkningen blir litet ogripbar. Regeringen har nu planerat för sommaren med intensiva insatser i hela landet när det gäller att försöka förhindra gatulangning av narkotika i syfte att därigenom motverka tillströmningen av fler nya fall och unga som blir beroende av narkotika. Vi har haft goda erfarenheter av de insatser som har gjorts på en rad platser i landet, och vi vill nu intensifiera den verksamheten. Jag tror att det kan vara ett viktigt led att förhindra att fler blir beroende av narkotika. Vi vet erfarenhetsmässigt att ganska många av dem som begår rån också gör det i sin jakt efter narkotika.

Anf. 131 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Det är helt riktigt att narkotikabrotten föder många tillgreppsbrott. Jag tror att det allra mesta i vårt samhälle har något samband.

Också en narkotikabrukare har ofta tagit steget från att ha varit alkoholbrukare och missbrukare. Det finns många samband. Egentligen gäller det att vi har grundvärderingar som skulle innebära att "rekryteringsgruppen" skulle bli betydligt mindre.

Herr talman! Det vore bra om vi från regeringens och riksdagens sida kunde säga att det är viktigt att vi alla engagerar oss i att hjälpa till när det gäller upptäcktsrisken i så måtto att vi faktiskt kan ge polisen tips och råd när det händer saker. Vi skall inte ha den inställningen att det är fel att "lägga sig i" när det händer saker som inte är riktiga. Jag tror att vi är överens när det gäller grundfrågan, och jag önskar god lycka i sommararbetet. Samtidigt önskar jag en god sommar i övrigt.

Anf. 132 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag önskar Elver Jonsson detsamma. Det är viktigt att vi har klart för oss att de situationer där hälften av brotten begås av en väpnad rånare utgör farliga situationer där man inte kan råda personer att ingripa utan vidare. Däremot har jag naturligtvis ingenting emot den allmänna inställningen som Elver Jonsson har, nämligen att vi måste hjälpa polisen i dess arbete. Det är en utomordentligt viktig sak.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1990/91:657 om arbetsfördelningen inom regeringen

Anf. 133 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Ulla Orring har frågat mig om en landshövding får vända sig till landets statsminister med ett ärende som tidigare avgjorts av en fackminister.

Jag vill först påminna Ulla Orring om regeringens arbetsformer. Ärenden som kräver ett ställningstagande av regeringen avgörs inte av något enskilt statsråd på egen hand utan kollektivt av regeringen med gemensamt ansvar för beslutet. Sedan skall myndigheterna under regeringen – t.ex. länsstyrelserna – lojalt verkställa regeringens beslut. Detta hindrar inte att en landshövding tar kontakt med någon av regeringens ledamöter för att t.ex. diskutera fattade beslut. Sådana kontakter måste emellertid ske med omdöme.

Anf. 134 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Frågan som jag har ställt grundar sig på att det råder oklarhet om beslutsordning och en landshövdings befogenheter. Det är därför jag har ställt frågan. Frågan reser ett par förvaltningsrättsliga frågor, som jag delvis har fått svar på. Dock återstår frågan om landshövdingen är länets företrädare i dess verkliga bemärkelse. Får han eller hon i så fall vända sig till landets statsminister när han eller hon inte har fått gehör i en sakfråga hos fackministern?

Statsrådet svarar att det är möjligt, men att sådana kontakter emellertid

måste ske med omdöme. Då reses naturligtvis frågan vad det innebär att det skall ske med omdöme. Kan jag få en ytterligare förklaring till det?

Jag vill också ställa denna fråga ur länsbornas perspektiv. Är det en plikt för en landshövding att föra länets talan, dvs. i en hastigt uppkommen samhällssituation? Dessa frågor är mycket väsentliga för vårt regionala och demokratiska system. Är det en omöjlig uppgift att kombinera rollen som länets främste företrädare, talesman, i ett ärende där folkflertalets vilja inte fått gehör centralt hos fackministern, samtidigt som landshövdingen även skall vara regeringens förlängda arm? Hur ser statsrådet på uppgiften för en landshövding? Får han eller hon ställa upp för folket? Det är viktigt att veta i den decentraliseringsprocess som nu pågår. Det kommer säkert fler påfrestningar liknande den jag har tänkt på.

Anf. 135 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Det finns inget generellt svar på frågan vad omdöme innebär. Jag har gett ett principiellt svar på ett principiellt ställt spörsmål. Så bör det vara. Jag har i och för sig mina aningar vad bakgrunden till frågan är. Men det kommer upp senare under frågestunden. Det är rimligt att stanna just vid den principiella frågan.

När det gäller en landshövdings ställning vill jag säga att han är en statlig tjänsteman. Han är chef för länsstyrelsen, som är en statlig myndighet. Därmed skiljer han sig inte från andra verkschefer. Länsstyrelsen utgör statens regionala myndighet, och den skall landshövdingen företräda.

Historiskt och på annat sätt har landshövdingen kommit att få en speciell ställning. Det finns mycket att säga om det. Det är viktigt att komma ihåg att landshövdingen är chef för en statlig myndighet. Därmed skall han följa alla de regler i övrigt som gäller för statliga chefer.

Anf. 136 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Statsrådet skriver i svaret att en landshövding får ta kontakt med någon av regeringens ledamöter för att t.ex. diskutera fattade beslut. Till regeringens ledamöter måste väl statsministern höra? Var det då fel av en viss landshövding att ställa en fråga till statsministern, vilket har påstått av inte minst politiker i Västerbotten?

Anf. 137 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag har svarat på frågan i det svar som redan har redovisats.

Anf. 138 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Det finns ett ordspråk som säger att det är bättre att fråga och verka okunnig än att förbli det. Jag tycker att det kan vara skäl för en landshövding att ställa sig på länsbornas sida, vilket har skett i detta fall. Jag tror att problemet kommer att uppstå på fler håll i landet i den decentraliseringsprocess som pågår.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1990/91:663 om ökad förståelse för problemen med bortrövade barn

Anf. 139 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Margareta Persson har frågat om socialministern kommer att ta initiativ till att socialtjänsten i kommunerna får större kunskap om frågor som är förknippade med bortrövandet av barn.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Det är viktigt att kvinnor som fått sina barn kidnappade av barnens utländska pappor eller som lever under hot om kidnappning får stöd av samhället. Det finns i lagstiftningen inga hinder mot att bevilja ekonomiskt bistånd för att kunna utöva umgänge med barn som befinner sig utomlands. Men som Margareta Persson vet är det en fråga som måste avgöras från fall till fall. Det skall alltid ske en individuell behovsprövning.

Socialtjänsten kan också ge andra former av stöd och hjälp till en drabbad förälder. Inte minst viktigt är det naturligtvis att på olika sätt försöka förhindra att barn olovligen bortförs. Socialtjänsten har sedan den 1 mars i år skyldighet att erbjuda föräldrar samarbetssamtal. Syftet med dessa samtal är att nå enighet i frågor rörande vårdnad och umgänge. Det är viktigt att socialtjänsten har kompetens att på ett sakkunnigt sätt bistå även i de konflikter som kan uppstå mellan föräldrar av olika kulturell härkomst.

Socialstyrelsen kommer att på olika sätt följa upp de ändrade reglerna för vårdnad och umgänge, bl.a. genom att initiera och stödja metodutveckling inom området. Efter vad jag inhämtat, kommer styrelsen att i det sammanhanget även uppmärksamma de problem som Margareta Persson tar upp i sin fråga.

Anf. 140 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Som alltid när s.k. nya frågor dyker upp står det svenska samhället famlande. När man är osäker tar man fram regelboken och tittar i lagen. Regler och lagar är inte skrivna för de extrema situationer vi talar om. Om man då som handläggare är för osäker är det risk för att agerandet blir helt galet.

Jag skall ta ett exempel. Jag träffade förra veckan en ung kvinna som begärt skilsmässa och nu fått hjälp av myndigheterna att gömma sig och det lilla barnet på ett år, eftersom mannen misshandlat henne och hotat döda henne. Han är utländsk medborgare. Han har också hotat att döda barnet och klyva det på mitten, så att han kan få återföra sin andel till sitt hemland. Allt detta skall han göra om han inte får ta barnet själv.

Denna unga kvinna uppmanades av socialtjänsten i sin kommun att ändå lämna barnet till pappan i fredags, visserligen under överinseende av socialtjänsten, därför att ett barn behöver sin pappa. Man hade dessutom den ambitionen att få parterna att kunna tala bättre med varandra. "Men om han tar barnet och sticker, kan ni hindra honom då?" frågade den stackars mamman. "Nej, det kan vi inte", svarade socialtjänsten.

Nu fick hon stöd av andra och vägrade att lämna ut barnet under de villkor som råder.

Detta var ett exempel där jag menar att man har bristande kunskaper och förståelse och där man tydligen lever efter den nya regelboken för s.k. normala skilsmässor. Samarbetssamtal i sådana här fall ter sig något bisarra. Enskilda handläggares beteende kan få katastrofala följder.

Min fråga är då: Vad kommer regeringen att göra för att öka kunskaperna och försöka, som Bengt Lindqvist själv säger, förhindra att barn bortförs?

Anf. 141 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Låt mig allra först slå fast att de fall som Margareta Persson pekar på, där ett bortrövande faktiskt har skett, naturligtvis är utomordentligt tragiska. Vi måste göra allt vad vi kan för att förhindra detta. Samtidigt vet vi att det mellan två vuxna människor med barn kan förekomma mycket djupgående konflikter där barnet lätt blir ett verktyg. Min erfarenhet är att det kan vara båda föräldrarna som använder barnet på det här sättet i sådana konflikter. Ibland är det utomordentligt svårt för den tredje part som skall skydda barnets intressen att finna de rätta vägarna för att ge det effektiva stöd som barnen i de här fallen behöver.

Vi behöver öka kunskapen om de förhållanden som leder till den här typen av djupa konflikter mellan två vuxna människor, en man och en kvinna med barn, och i mycket hög grad även när de vuxna kommer från olika kulturella bakgrunder. Det kan finnas olika synsätt som ligger djupt nere i den värderingsgrund som de båda vuxna har och som kan vara roten till detta.

För att över huvud taget öka socialtjänstens kompetens i de här situationerna som gäller svårt utsatta barn, har regeringen anslagit en betydande resurs. Det är med dess hjälp som socialstyrelsen nu skall skapa större kunskap och större beredskap ute i socialtjänsten kring de här frågorna.

Jag kan gärna nämna för Margareta Persson att socialstyrelsens avsikt är att redan i början av nästa månad ta upp de här frågorna, som nu är aktuella mellan oss, på det möte som socialstyrelsen skall ha med socialkonsulenterna kring barnfrågor.

Anf. 142 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag kan i mångt och mycket hålla med Bengt Lindqvist om behovet av medling och samarbetssamtal. Jag har själv varit tillskyndare av det när det gäller skilsmässor. Men dessa frågor ligger litet grand utanför detta. Jag tror att många av de kvinnor som har drabbats av nitiska socialarbetare när det handlar om dödliga hot kanske inte riktigt förstår vad vi talar om.

Jag vill ta upp ett annat exempel. Det är det ekonomiska biståndet som Bengt Lindqvist talade om. En kvinna fick sitt barn bortrövat till Indien. Barnet vistades hos mannens familj. Mannen fortsatte att leva i Sverige. Familjen i Indien accepterade att kvinnan besökte barnet, men hon hade inte några ekonomiska medel för detta. Hon fick inte heller ekonomisk hjälp till att besöka pojken. Förmodligen finns inte heller den här typen av frågor med i exempelsamlingar och liknande. Allt är ju ekonomiskt behovsprövat per person.

Om en svensk domstol dömer att mamman skall ha vårdnaden, och det

sedan sker ett brott, är hon ju ett brottsoffer. Därför menar jag att man kan ta ett initiativ. Jag hoppas att vi får se det.

Anf. 143 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Det är här mycket tal om resurserna för att ge den förfördelade parten, som i de här fallen är kvinnorna, möjlighet att få umgänge med sina barn också när de befinner sig utomlands. Vi har funderat ganska mycket på det här, och jag skall erkänna att det är en ny frågeställning för mig, och jag tror även för socialdepartementet i stort, hur man skall lösa det här.

Frågan är om det skall ske genom generella ordningar eller om man i de här oförutsägbara fallen där det sker en kidnappning skall räkna med att de är socialtjänsten och det ekonomiska biståndet som är den möjlighet som står till vårt förfogande. Vi är naturligtvis inte färdiga med detta, men mycket talar väl för att det är ekonomiskt bistånd som är den rimligaste formen av stöd i de här sammanhangen för att kunna besöka barnen. Detta får den fortsatta utredningen kring de här viktiga frågorna ge besked om.

Det är viktigt, det tycker jag precis som Margareta Persson, att vi flyttar fram positionerna både kunskapsmässigt och när det gäller de åtgärder vi sätter in.

Anf. 144 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för att Bengt Lindqvist slår fast, vilket vi redan vet, att det är en ny fråga och att man på departement och andra myndigheter inte har tillräcklig kunskap. Det är ju detta det handlar om. Jag hoppas att man nu verkligen sätter i gång och arbetar speciellt med handläggningen av umgängesrätten och det ekonomiska stödet.

Jag litar på att socialdepartementet nu kommer att sätta i gång det här, eftersom det är bråttom. Varje månad som går, är som år för de berörda kvinnorna och barnen.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på frågorna 1990/91:681 och 682 om åtgärder för bostadslösa

Anf. 145 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Ragnhild Pohanka har ställt följande två olika frågor till mig:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidtaga när det gäller de bostadslösa?

Kan statsrådet tänka sig någon form av gruppboende med statsbidrag som mellanform för de bostadslösa, som behöver stöd och hjälp i sitt boende?

Jag besvarar båda dessa frågor i ett sammanhang.

Bostadslösheten är utan tvekan ett svårt problem. Som Ragnhild Pohanka vet är det ett ansvar som åvilar kommunerna. Jag har därför tagit reda på hur situationen är i våra storstäder.

Även om situationen är allvarlig för de hemlösa, visar de efterforskningar

jag gjort att man åtminstone i storstäderna är väl medveten om problemen. Man har valt olika sätt att försöka möta de akuta behoven av tak över huvudet. Det finns också i samtliga storstäder olika former av mer eller mindre skyddat boende, bl.a. träningslägenheter, försökslägenheter och gruppboende av det slag som Ragnhild Pohanka efterlyser. En utvidgning av denna verksamhet planeras.

Jag kan i dag inte se att det finns behov av ett statligt inripande i denna kommunala angelägenhet. Jag vill också erinra om att det står kommunerna fritt att använda medel även för dessa ändamål inom ramen för statsbidraget till missbrukarvård och ungdomsvård, som för närvarande uppgår till 950 milj.kr. Förra året gick 727 milj.kr. direkt till kommunerna. Det finns inget som hindrar kommunerna från att använda en del av dessa medel till att utveckla alternativa vård- och boendeformer för den grupp hemlösa som behöver stöd i sitt boende.

Anf. 146 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag får tacka för svaret, även om jag kanske inte tycker att det innehåller så mycket. Jag har ställt en fråga om uteliggarna varje riksdagsår i tre år nu. Jag tror att statsrådet Lindqvist är mer medveten om problemen än vad svaret visar.

Vi deltog tillsammans på A-lagstribunalen. Statsrådets yttranden där visade stor förståelse och insikt om problemen. Bostadsbrist är inte det enda problemet för de bostadslösa. En relativt stor grupp av dem kan åtminstone inte i början, en del kanske aldrig, klara ett eget boende. Det finns många boendeformer, men långt ifrån i tillräckligt antal. Staten borde också ta sitt ansvar här eftersom vissa kommuner, bl.a. storstadskommunerna, drar till sig ett oproportionerligt stort antal bostadslösa män och kvinnor.

Problemet är långt större än vad vi hittills trott i mindre och mellanstora städer. Uppsökande verksamhet är en nödvändighet för att i någon mån få bukt med dessa stora problem, som endast utgör toppen av isberget. Som bekant är sju tiondelar av berget under vattnet. Det finns inte resurser för detta. Vi måste acceptera denna verklighet. Har vi råd att göra det? Har vi råd att låta bli? Nej, det är ett stort slöseri med mänskliga resurser och kostar oss mängder med pengar i form av sjukvård, ökad kriminalitet och missbruk.

Sedan står det i svaret att man är väl medveten om problemen. Ja, jag tror att man är det. Man har engagerade socialarbetare och frivilligorganisationer som deltar i det här arbetet, men det finns alltså inte resurser. Man satsar inte för att komma åt de här problemen. Jag vill inte att staten skall ingripa i kommunala angelägenheter. Min önskan är att staten ger ett erbjudande.

Anf. 147 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Den senaste tidens uppmärksamhet kring dessa frågor har lett till att man inom kommunerna börjat planera mer systematiskt för att lösa dessa problem så långt det över huvud taget är möjligt. När jag för något år sedan samlade mig inför de diskussioner vi då förde om de hemlösas situation, var det inte den bild av planer och initiativ i storstäderna som jag nu ser som mötte mig. Denna debatt har gjort nytta.

Mitt intryck är nu att man planerar både förebyggande och tidigare insat-

ser, där naturligtvis uppsökande verksamhet är en kärnpunkt. Utan att nå dessa människor och veta var de finns kan man heller inte hjälpa dem. Man planerar också olika boendeformer för utslussning och inte minst små gruppbostäder, liksom även permanentbostäder, om detta visar sig nödvändigt.

Säkert krävs det en mycket lång tid för att de människor som länge har befunnit sig utanför samhällsgemenskapen skall komma tillbaka. Men man bör aldrig utesluta att de kan göra det. Jag håller med Ragnhild Pohanka om att det måste finnas möjligheter att bo länge i dessa skyddade former för att steg för steg och litet försiktigt bygga upp den självtillit och de resurser hos de berörda som behövs för att man skall klara sig på egen hand.

Det handlar naturligtvis också om mycket annat, t.ex. möjligheten att återgå i arbete, bryta de onda cirklar som ofta har att göra med missbruk och annat som inverkar på hela den totala situationen.

Anf. 148 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Fler än vi tror av de bostadslösa har ett arbete. Men det är mycket svårt för dem att behålla det när de ingen bostad har. Man hamnar lätt utanför och i missbruk.

Det vore tragiskt om man tog pengar från missbrukarvård och ungdomsvård. De insatserna behövs där, och det gäller särskilt förebyggande ungdomsvård. Jag vill återigen fråga om statsrådet kan tänka sig att ge ett statligt erbjudande för att bygga upp dessa institutioner.

I min motion har jag inte krävt egna lägenheter. Men jag anser att det är en mänsklig rättighet att få en säng. Det är det första steget.

Anf. 149 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Om vi koncentrerar oss på frågan om medel för gruppboendet, tillför staten genom det beslut som fattades i höstas och det beslut som skall komma om äldrereformen 2 miljarder kronor som skall sättas in under fem års tid, dvs. 400 milj.kr. om året, för byggande av gruppbostäder. Dessa är avsedda för många grupper, framför allt de åldersdementa men också de fysiskt och psykiskt handikappade i kommunerna och de utvecklingsstörda i landstingen.

De grupper vi nu talar om har nära anknytning till de andra grupperna, dvs. gamla missbrukare, människor som var patienter på mentalsjukhus osv. Jag tror att det i och för sig redan i och med det stimulansstöd som nu utgår finns möjlighet att angripa också detta problem. Boendeformen som sådan, gruppbostaden, eller den lilla enheten kommer att betyda mycket för att åstadkomma ett skyddat boende.

Anf. 150 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! När man sett hur människor bor och att man köar för att bo 14 personer i ett rum, verkar den form av gruppboende som socialministern talar om ganska avlägsen. Jag menar att man kanske först måste satsa på enkla former av boende. Jag vet att dessa människor ligger i kulvertar och trappuppgångar, och de skulle säkert gärna vilja ha en säng att vila i, en säng till vilken de också kvällen därpå får komma tillbaka till. Det är inte självklart att man får det i dessa lågtröskelhem.

Vi är överens i den här frågan, och det var också förra gången vi debatterade frågan. Men jag väntar på att det skall hända något, och såvitt jag känner till har det inte hänt någonting än. Det händer för litet.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1990/91:581 om rätten till förtidspension i visst fall

Anf. 151 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Hugo Hegeland har frågat mig om jag är beredd att föreslå ändringar i gällande lagstiftning för att förhindra att en svensk medborgare, som är förtidspensionär och som blivit villkorligt frigiven efter ett fängelsestraff och flyttat till sitt gamla hemland, får pensionen eftersänd.

En svensk medborgare som beviljats tilläggspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och som bosätter sig utomlands är berättigad till folkpension i förhållande till det antal år han tillgodoräknats pensionspoäng för allmän tilläggspension. Tilläggspension utges, oavsett var pensionären är bosatt, i förhållande till dels antalet poängår, dels storleken av de intjänade pensionspoängen. Jag utgår från att försäkringskassans beslut i det ärende som föranlett Hugo Hegelands fråga fattats med tillämpning av gällande regler.

Om en person begår brott skall han straffas enligt det straffrättsliga regelsystemet. I vårt rättssamhälle kan man inte – frånsett alldeles speciella situationer – ytterligare bestraffa en person genom att dra in hans sociala förmåner. Jag är därför inte beredd att föreslå några ändringar i lagstiftningen i den riktning Hugo Hegeland önskar.

Anf. 152 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för att jag i dag fått svar på min fråga; jag har ju väntat i 25 dagar. Men intet är som väntans tider, och jag skall därför inte hänga upp mig på det.

Det gör jag däremot på att statsrådet i sitt svar talar om en förtidspensionär som blivit villkorligt frigiven efter ett fängelsestraff. Denne man har i tolv år begått brott och missbrukat. Han dömdes första gången 1979 till sex månaders fängelse för misshandel, hemfridsbrott och otukt med barn. Nästa gång han stod inför rätta dömdes han för grovt narkotikabrott och narkotikasmuggling. Därefter har han stått inför skranket vid ytterligare tio tillfällen. Det har varit fråga om våldsbrott och stölder.

Om detta fall har den allmänne åklagaren i Göteborg sagt: Allmänt sett är fallet anstötligt, även om det finns grundläggande regler. Mannen har begått brott och inte på något sätt tjänat ihop till pensionen under sin tid i Sverige.

Det fantastiska är dessa regler som gör det möjligt att komma till Sverige, bedriva brottslig verksamhet i tolv år, och tjäna pensionspoäng på det. Jag trodde inte att reglerna var så fantastiskt otroliga. Det är därför jag ifrågasätter dem. Dessa regler måste väl omgående ändras?

Jag förstår att man har tillämpat reglerna. Det är inte det saken gäller. Det är uppåt väggarna att detta skall ge pensionspoäng.

Inte nog med det. Det sägs i svaret att man inte får pensionen ograverad vid utvandring. Här är det i realiteten fråga om utvandring. Det är inte fråga om en svensk som flyttar utomlands därför att han vill njuta litet eller kanske få litet lägre skatter och fortfarande vara svensk, utan det är fråga om en invandrare som kommit hit och bedrivit brottslig verksamhet under tolv år och sedan vill flytta tillbaka. Han åker tillbaka till sitt hemland, och då borde det väl ändå finnas möjlighet att tolka bestämmelserna på ett annat sätt.

Anf. 153 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag kan självfallet inte i ett frågesvar gå in på en bedömning som en försäkringskassa har gjort i ett enskilt fall. Vad jag kan göra är att bedöma reglerna som sådana. Hitintills har de regler som gäller folkpension, förtidspension och tilläggspension fungerat alldeles utmärkt. I de fall där någonting alldeles speciellt inträffar, t.ex. när en person uppsåtligen bragt någon om livet, kan denna person inte få efterlevandepension efter den han har åsamkat döden.

Men i detta fall har denna person, såvitt jag kan bedöma efter den beskrivning som gjorts, rätt till sin förtidspension. Han har avtjänat sitt straff och sonat det brott han har begått enligt våra straffrättsliga regler. En person skall inte straffas två gånger genom att han dels får ta sitt straff, dels blir bestraffad en gång till genom att man drar in hans sociala förmåner. Det fungerar inte så i det svenska rättssystemet.

Anf. 154 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Det är inte alls detta jag ifrågasätter. Jag ifrågasätter att man kan tjäna pensionspoäng genom att bedriva kriminell verksamhet i Sverige ett antal år. Hur kan han få några förmåner när han enbart bedriver denna verksamhet? Han har tjänat in förmåner, eftersom han varit här och bedrivit brottslig verksamhet. Jag kan inte tänka mig något annat land i världen som har en sådan lagstiftning.

Det är detta som problemet gäller. Men statsrådet svarar inte direkt på dessa frågor. Tycker verkligen inte statsrådet att detta är helt otroligt? Denna person har kommit hit och bedrivit brottslig verksamhet i tolv år. Åklagaren anser, och han har verkligen på fötterna, att mannen har begått brott och inte på något sätt tjänat ihop till pensionen under sin tid i Sverige. Sedan ger han sig i väg, och får pengar eftersom han varit här och bedrivit brottslig verksamhet. Detta kallar vi för förtidspension.

Men en förtidspension sammanhänger ändå med att man gjort en vettig insats i Sverige och i normala fall haft en inkomst som legat till grund för denna pension.

Anf. 155 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Hugo Hegeland sade inledningsvis att det har dröjt innan svaret kom. Förklaringen är naturligtvis att frågan ställdes till justitieministern. Det som Hugo Hegeland nu ställer en fråga om står inte i den skriftliga fråga som Hugo Hegeland har ställt. Jag svarar på den fråga som Hugo Hegeland har ställt, nämligen: Kan man ändra lagstiftningen? Kan man både

ge honom straff och därutöver dra in hans sociala förmåner? På den frågan har jag svarat, att det kan man inte göra.

En annan fråga är om han haft rätt till sin förtidspension. Det kan inte jag bedöma. Den frågan måste gå till dem som gjort bedömningen om rätt till förtidspension. Jag utgår ifrån att de har gjort en korrekt bedömning.

Anf. 156 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag begär alls inte att han skall ha ytterligare ett straff. Jag kallar det inte för ett straff att man undersöker de regler som ger möjlighet till pension efter det att man har bedrivit brottslig verksamhet och flyttat till utlandet. Jag tolkar detta mer som en lagfråga, och det var därför jag ställde frågan till justitieministern. Det är inte mitt problem om det tar ett par veckor att komma underfund med vem som egentligen skall svara på frågan. Jag har ju som sagt överlevt denna väntans tid – jag har haft annat att göra under tiden, så det har inte varit något problem.

Min ytterligare fråga beror på det svar som statsrådet Thalén har lämnat. Jag tycker att det är underligt att statsrådet inte reagerar på det. Jag begär inte att man skall gå in och ändra i ett enskilt fall utan att man skall ändra de regler som tolkas på detta konstiga sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på frågorna 1990/91:623 och 647 om åtgärder för de sämst ställda pensionärerna m.m.

Anf. 157 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Margit Gennser har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att få fram korrektare siffror i framtiden med anledning av att kostnadsberäkningarna angående det särskilda kommunala bostadstillägget visat sig vara för höga. Stina Eliasson har frågat mig vilka snara åtgärder regeringen ämnar vidta för att hjälpa de sämst ställda pensionärerna. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

De kraftiga hyreshöjningar som skedde i början av det här året uppskattades uppgå till ca 24 %. Ungefär hälften av höjningarna hade sin grund i skattereformen. De pensionärer som hade de lägsta pensionerna och som därmed inte fick del av skattelättnaderna, eftersom de betalade liten eller ingen skatt, kompenserades för effekterna av skattereformen med hjälp av höjda pensionstillskott och höjda kommunala bostadstillägg (KBT).

Den del av hyreshöjningarna som inte berodde på skattereformen var dock så kraftig att regeringen ansåg att särskilda åtgärder behövde sättas in för att se till att pensionärerna inte hamnade under socialbidragsnormen till följd av hyreshöjningarna. Därför framlades förslaget om införande av särskilt kommunalt bostadstillägg.

En exakt beräkning av kostnaderna förutsatte en datakörning av samtliga KBT-berättigade pensionärer, dvs. ca 560 000. Detta var inte möjligt på kort sikt. Därför blev det nödvändigt att göra kostnadsberäkningen med utgångspunkt från ett antal antaganden. Till detta kommer att ett antal kommuner

beslutat om extra höjningar av sina KBT för att kompensera pensionärerna för hyreshöjningarna, vilket försvårade kostnadsberäkningarna.

Den verkliga kostnaden för det särskilda kommunala bostadstillägget blev således väsentligt lägre än vad som beräknats. Det är positivt att så få som 16 900 av totalt ca 2 000 000 pensionärer vid den retroaktiva utbetalningen i maj visade sig vara i behov av det särskilda kommunala bostadstillägget, även om antalet kommer att stiga till ca 22 000 personer. Detta visar bl.a. att de kommunala bostadstilläggen fyller en betydelsefull funktion för de pensionärer som har de lägsta pensionerna. Antalet pensionärer som är beroende av socialbidrag har också minskat kraftigt under senare hälften av 1980-talet.

Vad beträffar pensionärernas ekonomi vill jag tillägga att regeringen nyligen har tillsatt en särskild utredning för att se över kommunala bostadstillägg i syfte att göra reglerna mera likformiga över landet. Detta kommer sannolikt också att innebära förbättringar för de sämst ställda pensionärerna.

Anf. 158 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Det är väldigt svårt för mig att tacka för det här svaret, för jag vet inte vilka delar jag skall tacka för. Det är en innovation att statsrådet i dag svarar på två helt olika frågor på en gång. Vi har fått någonting som man skulle kunna kalla simultant frågesvar här i kammaren. Jag är förvånad!

Jag har inte frågat vad vi skall göra för de sämst ställda pensionärerna. Jag har frågat: Vad gör statsrådet i sitt departement för att få fram ett någorlunda fullgott beslutsunderlag till skillnad från det som vi har behandlat i socialförsäkringsutskottet? Jag blir upprörd när siffror slår fel med 400 %. Jag tycker inte alls att det är positivt att få ett sådant faktaunderlag.

Kalkylerna har varit mycket dåliga. I propositionen stod det att man beräknade att 60 000 behövde den här hjälpen. Det har visat sig att det är 15 000–16 000 – jag har fått de siffrorna ur KBT-utredningen. En viss gråzon kan man ju acceptera, men inte 400 %. Jag har då frågat statsrådet: Vad gör ni i departementet för att få fram bättre underlag? Stickprovsundersökningar kan vara alldeles utmärkta, om man a) har bra modeller för vad man skall undersöka, och b) använder en ordentlig urvalsteknik.

Jag har här fått till svar att verkligheten är så svår att förstå att socialministern över huvud taget inte analyserar den – hon är nöjd när hennes gissningar inte leder till alltför stora katastrofer.

Anf. 159 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för att jag har fått svar på min fråga.

Det är ju ett stort antal pensionärer som lever under mycket små ekonomiska omständigheter. Det är känt att de mest utsatta grupperna är pensionärer med låg eller ingen ATP. Det är de allra äldsta och därmed mest vårdkrävande och de ensamstående, som till övervägande del är äldre kvinnor.

Pensionärerna lovades kompensation efter den stora skatteomläggningen. När den kom visade det sig att den inte gav så mycket. Från början var det ett stort antal pensionärer som fanns med i beräkningen. Antalet flyttades från 300 000 till 60 000, och i slutändan blev det ungefär 16 000.

Det här retar folk. Jag kan ge ett exempel. I en av Jämtlands läns kommu-

ner blev det – efter regelboken, efter många samtal och efter en dyr och byråkratisk administration – så att fyra pensionärer fick den här kompensationen; två fick 5 kr. var och de andra två fick mellan 20 och 25 kr. De som ingenting fick och som också lever på marginalen blev både ledsna och besvikna för det, och de som fick de här stackars kronorna blev också ganska besvikna för att inte säga arga.

I svaret nämner statsrådet att här har tillsatts en särskild utredning för att se över KBT–systemet. Det tror jag är nödvändigt. Modellen för kompensation måste omprövas. Men är det det enda som man har att bjuda den som frågar – att det skall göras en utredning?

Anf. 160 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Låt mig säga att jag har mycket stor förståelse för att enskilda pensionärer, äldre människor och andra som inte deltar i den dagliga politiska debatten tycker som debattörerna här, inte minst med hänsyn till den snuttifiering som man kan se i den offentliga debatten av den här typen av frågor. Men jag har ingen som helst förståelse för att människor som sedan länge är riksdagsledamöter inte kan skilja den ena sifferuppgiften från den andra.

Det har utomordentligt tydligt sagts ifrån att det rör sig om 560 000 KBT-berättigade pensionärer. Ur det materialet har vi beräknat – det har också redovisats i riksdagen – att det maximalt kunde röra sig om 55 000 hushåll. Dessa beräkningar har gjorts på basis av det stickprovsunderlag som har tagits fram. Det skulle ha tagit för lång tid att köra igenom hela materialet omfattande 560 000 enskilda individer. Därför valde vi att göra en sådan beräkning.

Till skillnad från både Margit Gennser och Stina Eliasson vidhåller jag att det är utomordentligt bra att det inte är fler som behöver detta särskilda bostadstillägg.

Sedan kan det väl knappast vara så att de enbart har fått 5 kr. eller 20–25 kr. Möjligen har de fått ytterligare 5 kr. och ytterligare 20–25 kr., eftersom en av grundvalarna för den här kompensationen är att man har KBT från början.

Det är, Stina Eliasson, naturligtvis inte så att det enda som görs är en KBT-utredning. Det jag nu har redovisat är tillägget till det vi tidigare har gjort, nämligen genomförande av ÄDEL-reformen, de åtgärder som vidtas när det gäller inflationen och de åtgärder som vidtas när det gäller omvårdnaden och på den sociala sidan. Det är alldeles självklart att ekonomin, prispressen, omvårdnadsreformen och KBT-systemet tillsammans har betydelse för pensionärerna.

Anf. 161 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! För klarhetens skull vill jag säga att jag inte deltar i debatten med statsrådet och Stina Eliasson. Jag för en helt annan debatt med statsrådet, och den gäller alltså underlaget för våra beslut här i riksdagen.

Vad jag kräver av ett sådant underlag är att det icke skall ha alltför stor felmarginal. 400 % tycker jag är för mycket. Det är väldigt viktigt – finansdepartementet finansierade ju sedan det här beslutet med 300 milj.kr., som

man drog ned vissa stöd till bostadsbyggandet med. Sedan har man i utskotten fått ändra de siffrorna.

Det är därför jag frågor: Vad gör ni på socialdepartementet för att få fram bättre underlag? Det finns stickprovsanalyser som är bra, om man har rätt modeller och urvalsteknik. Man behöver inte köra igenom ett helt material.

Anf. 162 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! I svaret har statsrådet ju beskrivit de olika turerna med antalet pensionärer, så det lämnar jag därhän. Det var ungefär 16 000 som slutligen fick del av kompensationen.

Om det var 5 kr. eller två gånger 5 kr. har så liten betydelse.

Sedan har ju pensionärerna också fått rekommendationen att söka socialbidrag. Det är faktiskt så att antalet pensionärer som söker socialbidrag har ökat, men många pensionärer drar sig i det längsta för det, därför att de tycker att det är stötande. De som i hela sitt liv har gjort rätt för sig skall inte behöva stå med mössan i hand som på den tiden när grevar och baroner styrde Sverige, och de skall inte behöva uppleva att socialbidragsnivån skall vara en godtagbar levnadsstandard!

Att man inte har större kö på socialbidragssidan hittills tyder antagligen på att pensionärerna nu har levt upp sina besparingar och till slut ändå tvingas söka socialbidrag.

Anf. 163 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Till Margit Gennser vill jag säga att vi har använt de metoder som hon förespråkar för att få fram materialet. Före och strax efter årsskiftet, i december och i januari, har det skett förskjutningar, t.ex. höjningar av de kommunala bostadstilläggen, i flera av de kommuner som berörts.

Man kan naturligtvis också konstatera att stickprovsundersökningar och andra genomsnittliga material som har använts inte riktigt redovisar de hyreskostnader som pensionärer haft. Vad man kan säga är möjligen att de flesta pensionärer har något lägre hyra än vad genomsnittsberäkningen visar.

Till Stina Eliasson vill jag säga: Jag vet inte vem som har rekommenderat pensionärer att söka socialbidrag. Jag kan bara konstatera att riksdagen – i varje fall en majoritet i riksdagen – fattade beslut om kompensationen just för att pensionärerna inte skulle behöva långvarigt få socialbidrag. Det var grunden för beslutet om särskilt kommunalt bostadstillägg.

Anf. 164 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Det lär nog vara så att man ute i kommunerna både fattat beslut om socialbidrag och beslut om KBT i samband med budgetbehandlingen, och den brukar äga rum i november. Det måste man nämligen fatta beslut om i samband med budgeten – det påverkar ju bl.a. KBT-anslaget i budgeten för socialförvaltningen. Det materialet lär alltså ha funnits tillgängligt.

Det finns stora möjligheter att ha modeller. Det var därför jag inte bara nämnde urvalsteknik utan också modeller. Dem borde man egentligen ha gjort upp redan när man skrev propositionen – det hade visat att en del av reglerna är mycket svårhanterliga och egentligen befängda.

Jag är ledsen att man inte har lärt sig så mycket av modern teknik och modernt tänkande i socialdepartementet. Då får man ett så dåligt beslutsunderlag och då får man så egendomliga behandlingar bl.a. från finansdepartementets sida.

Anf. 165 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Som statsrådet påminner om har riksdagen fattat beslut, men jag tror att statsrådet också känner till centerns uppfattning i pensionsfrågan. Vårt förslag är en rejäl, höjd grundpension, lika för alla. När frågan om kompensationen var uppe till behandling framförde vi motionsledes och i debatten också att alla de som hade ett litet pensionstillägg borde komma med i kompensationssvängen.

Det är faktiskt inte bara hyrorna som har höjts och som har gjort det besvärligt för många pensionärer. Det är också höjda avgifter och taxor, på t.ex. läkarbesök och färdtjänst. Allt detta är en effekt av skatteomläggningen.

Det här kostar också kommunerna väldigt mycket. Jag kan ge exempel från Åre kommun, där man beräknar att förslaget innebär kostnader på ungefär en halv miljon. Om det är meningen att staten skall klara sina sparmål på detta sätt, går kommunerna verkligen ingen ljus framtid till mötes, och det gör inte pensionärerna heller.

Anf. 166 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Centerns uppfattning när det gäller grundpension är mycket väl känd, Stina Eliasson, och just den frågan kanske vi kommer att debattera i ett annat sammanhang. Men eftersom detta ändå berördes i anslutning till frågan om kommunalt bostadstillägg måste jag säga att denna grundpension måste ligga mellan 200 000 och 250 000 kr. om året för att det skall vara möjligt för pensionärer att klara av de hyreskostnader man har i vissa delar av landet, vilka i dag täcks av de kommunala bostadstilläggen. De kommunala bostadstilläggen går alltså direkt till pensionärer, så att det blir möjligt för dem att bo i en modern bostad. Med tanke på att det tidigare förslaget om grundpension inte var finansierat, kan jag inte inse hur detta nya förslag skulle kunna ha en bättre finansiering.

Anf. 167 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag ser med glädje fram emot en debatt om centerns förslag om grundpension.

Låt mig ändå till sist säga, att vi i centern inte anser att det är för dyrt med rättvisa i Sverige. Vi bör åtminstone kunna vara överens om att vi kanske borde se på möjligheten till en kursändring när det gäller pensionssystemet. Detta är det första steget i vårt krav. Utred detta! Det kommer då att framgå att vi i stället för alla de nuvarande olika bidragssystemen – detta byråkratiska, dyra och konstiga system – kan få ett rejält grundpensionssystem, som blir rättvist för alla, inte minst för dem som har det sämst ställt.

Anf. 168 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag måste bestämt tillbakavisa Stina Eliassons senast formulering, att systemet skulle vara dyrt och orättvist. Vårt system är varken dyrt

eller orättvist, utan de kommunala bostadstilläggen träffar i pensionärernas plånböcker och ger de äldre möjlighet till ett rättvist boende, och detta är fallet trots de skillnader som finns mellan kommunerna. Tar vi bort det kommunala bostadstillägget för att finansiera en grundpension, räcker det inte till att ge rättvisa, såvida man inte tänker skaffa sig en helt annan typ av finansiering.

Anf. 169 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Det nuvarande systemet är byråkratiskt, det är mycket splittrat, och bara detta gör att det kostar onödigt mycket pengar. Vårt förslag om en rättvis grundpension till alla är det mest rättvisa och det bästa.

Anf. 170 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag får tacka så mycket för att jag får tillåtelse att delta i denna andra simultana debatt. Jag är ju egentligen inte med i debatten, men jag tänkte att jag kunde vara skiljedomare. Det är klart att man kan klara av det här problemet dels på fru Thaléns vis, dels på Stina Eliassons vis. Det är bara en fråga om systemtänkande. Jag tyckte att jag skulle få tillfälle att säga detta, med tanke på denna egendomliga debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1990/91:668 om de nya reglerna om sjukersättning

Anf. 171 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Margit Gennser har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att återföra tillämpningen av de nya sjukersättningsreglerna så att följsamheten till riksdagens beslut blir större. Frågan gäller personer som på grund av ett större antal sjukperioder skall få den högre sjukpenningersättningen redan från första dagen i ett sjukdomsfall.

De sjukpenningregler som gäller sedan den 1 mars i år innefattar bestämmelser som avser att skydda personer med särskilt frekvent sjukfrånvaro. En försäkringskassa kan på ansökan av en försäkrad besluta att sjukpenning skall utges efter en kompensationsgrad av 80 % även för de första tre ersättningsdagarna i en sjukperiod. Ett sådant beslut får meddelas endast om personen i fråga lider av sjukdom som kan antas medföra ett större antal sjukperioder under en tolvmånadersperiod. Enligt motiven till den aktuella paragrafen, sådana de redovisades i regeringens proposition 1990/91:59, krävs för att ett sådant beslut skall kunna fattas att den försäkrade till följd av sin sjukdom kan förväntas drabbas av betydligt fler kortvariga sjukdomsfall under ett år än vad som är normalt. I lagtextens uttryck "större antal" bör enligt motiveringen ligga att antalet avslutade sjukdomsfall under en tolvmånadersperiod kan bedömas överstiga tio stycken.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen i lagstiftningsärendet framhöll socialförsäkringsutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande (SfU9) att man enligt utskottets uppfattning borde vara restriktiv vid tillämpningen och avgränsa den grupp försäkrade som kan beviljas ersättning på den högre

nivån så att endast försäkrade med medicinskt väldokumenterade sjukdomstillstånd beviljas den högre nivån. Den tillämpning Margit Gennser beskriver i sin fråga tycks alltså stämma överens med förarbetena till de bestämmelser som gäller i det här avseendet. Oavsett detta är det dock min avsikt att ge riksförsäkringsverket i uppdrag att göra en uppföljning av hur reglerna tillämpats.

Anf. 172 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Detta är en mycket svår fråga, och jag har själv varit med om att behandla den i utskottet. Man kan nog läsa den nämnda passusen i utskottsbetänkandet litet olika. Själv uppfattade jag det som att man skulle vara restriktiv på så sätt att det skulle finnas vissa avgränsade medicinska diagnoser men att restriktiviteten inte skulle vara absolut kopplad till tio eller fler fall av frånvaro under ett kalenderår.

I propositionen är detta inte heller så precist uttryckt. Det hänvisas till att det i lagtexten talas om ett "större antal", och vad som står om tio stycken sjukdomsfall har jag uppfattat som ett exempel.

Orsaken till att utskottets yttrande var ganska utförligt på den här punkten står att finna på nästa sida i propositionen, där det konstateras att det kan vara svårt att bestämma medicinska faktorer. Det var på den punkten vi ville vara restriktiva.

Jag har nu fått ganska många synpunkter på detta, dels från försäkringskassetjänstemän, dels från personer som är kroniker, dels från läkare som bl.a. sysslar med reumatiker. De menar att detta är ett problem. Jag välkomnar därför att socialministern skall låta riksförsäkringsverket se över frågan så att vi får bra regler.

Anf. 173 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Detta är alldeles riktigt. Jag skall inte gå in i någon debatt med Margit Gennser på den här punkten, utan jag vill bara lägga till att det finns ytterligare en aspekt som man enligt min mening måste ha med när man gör uppföljningen, nämligen arbetsprövningsaspekten. Detta får inte innebära ett hinder i arbetsprövningen, och jag tror inte heller att detta är vare sig utskottets eller regeringens avsikt. Man bör i stället ha en öppen attityd vad gäller möjligheten till denna bedömning. Det är också vår avsikt i samband med att vi tittar på tillämpningen av reglerna.

Anf. 174 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag får tacka för de synpunkterna. Vad jag kände mycket starkt i samband med utskottsbehandlingen var att försäkringarna skall vara till för dem med stora risker, exempelvis våra kroniker. De som egentligen inte har särskilt stora risker kan däremot ofta bära en självrisk ganska bra. Anledningen till att man har självrisker i försäkringarna är att man skall minska på fusk och ett alltför felaktigt utnyttjande av försäkringarna – sådant förekommer. Det är därför mycket viktigt att man studerar frågan så att vi kan hjälpa kronikerna men får så avgränsande regler att dessa inte – i värsta fall – kan missbrukas.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1990/91:688 om rätten för barn att få veta sitt ursprung

Anf. 175 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Ingrid Ronne-Björkqvist har fråga justitieministern vilka åtgärder som avses vidtas för att också barn som tillkommit genom givarinsemination skall få rätt att veta sitt ursprung. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Enligt lagen (1984:1140) om insemination, som trädde i kraft år 1985, får en insemination endast utföras om kvinnans make eller sambo skriftligen har samtyckt till inseminationen.

Bestämmelser om faderskap till barn som tillkommit genom insemination finns i föräldrabalken. Vid givarinsemination skall mannen i äktenskapet eller kvinnans sambo anses vara far till barnet, om han samtyckt till inseminationen och det är sannolikt att barnet kommit till vid denna.

Barnets rätt att få kunskap om sitt ursprung regleras i inseminationslagen. Enligt lagen skall ett barn som tillkommit genom givarinsemination ha rätt att få del av de uppgifter om spermagivaren som har antecknats i journalen. En förutsättning är enligt lagen att barnet uppnått tillräcklig mognad. I lagen anges inte någon ålder för detta, men i förarbetena talar man om de övre tonåren.

Enligt inseminationslagen har socialnämnden ålagts en skyldighet att på begäran hjälpa barnet med att skaffa fram de uppgifter som finns antecknade om givaren.

Det finns däremot inte någon lagstadgad skyldighet för föräldrarna att berätta för sitt barn hur det kommit till. Det ansågs inte lämpligt att reglera detta lagstiftningsvägen. I förarbetena till lagen framhölls att det måste vara föräldrarnas sak att tala om detta för barnet. Det betonas där hur viktigt det är för ett barns positiva utveckling med ett öppet och ärligt förhållande mellan föräldrar och barn. Man understryker därför starkt vikten av att föräldrarna – så tidigt som det kan anses möjligt och lämpligt och därefter fortlöpande – talar med barnet om hur det kommit till.

Före inseminationslagens tillkomst omgärdades inseminationer med stor sekretess. Inseminationsutredningens förslag om att barnet skulle få kunskap om sitt ursprung väckte stor uppmärksamhet och blev föremål för omfattande debatt.

Vid riksdagsbehandlingen uttalade lagutskottet att utgångspunkten måste vara att så långt som möjligt tillvarata barnets intressen. Utskottet instämde i bedömningen att det ytterst endast är föräldrarna som kan besluta huruvida och när barnet bör underrättas om hur det har kommit till.

Mot den bakgrund jag har beskrivit anser jag inte att det nu finns någon anledning att ompröva de ställningstaganden som gjordes när inseminationslagen infördes.

Anf. 176 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag ställde frågan med anledning av att justitieministern i samband med frågedebatten i torsdags på frågan när svenska ungdomar kommer att få obetingad rätt att få veta vem som

är deras biologiska förälder, svarade: "Mitt svar är att min uppfattning är att alla barn i Sverige skall ha rätt att få veta vem som är deras förälder." Hon sade vidare att "vi kommer att lägga fram förslag så fort det är möjligt".

Är det verkligen socialministerns uppfattning att barn som tillkommit genom givarinsemination skall undanhållas sanningen genom samhällets försorg? Här sanktioneras ju en medvetet lögnaktig bokföring i och med att moderns sambo eller make uppges vara biologisk far. Ingen skall tvingas att leva på en livslögn, och detta gäller även barn som har kommit till genom givarinsemination.

Anf. 177 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Detta är utomordentligt känsligt, det råder inget tvivel om det. Med tanke på den mycket omfattande debatt som förekom i samband med att inseminationslagen ändrades och – om man uttrycker det så – öppnades i förhållande till vad som tidigare gällde, tycker jag ändå att man med lagstiftningens hjälp har klarat en ganska bra balans när det gäller förhållandet mellan de föräldrar som på detta sätt vill skaffa sig ett barn och barnet, med dess rätt att få reda på vem som är den biologiske fadern.

Jag kan inte, i varje fall inte för närvarande, se någon annan möjlighet att hantera en sådan känslig situation än just genom den lagstiftning vi har i inseminationslagen, genom föräldrarnas ansvar och genom de sociala myndigheternas skyldighet att hjälpa barn att gå in i de journalanteckningar som finns för att ta reda på vem som är spermagivare. För närvarande har jag inte för avsikt att lägga fram något förslag om ändringar i inseminationslagen.

Anf. 178 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag håller med om att det här är känsligt. Det är emellertid inte så länge sedan de flesta ansåg att man inte heller skulle tala om för adoptivbarn hur det var med deras ursprung. Den attityden har lyckligtvis helt ändrats. Jag tror att det har förändrats även på den här punkten.

År 1983 föreslog inseminationsutredningen att man inte skulle undanhålla det här i kyrkböckerna med en notering om att den biologiska fadern inte angavs. Det är märkligt att vi har medvetna lögner i våra kyrkböcker. Jag fastnade för att socialministern sade att det nu inte finns anledning att ompröva detta, och jag skulle vilja vädja till socialministern att ta initiativ till att en sådan omprövning trots allt skulle göras i samband med att den lagstiftning som Laila Freivalds talade om i torsdags övervägs.

Anf. 179 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Precis som Ingrid Ronne-Björkqvist är jag naturligtvis oerhört medveten om att samhället förändras. I takt med att vi får kunskap och information påverkas vi på många olika sätt, kulturellt och socialt. Som nation och som individer kan vi bära olika typer av kunskaper. Jag är dock inte riktigt lika övertygad om att vi är mogna – detta är ingen partipolitisk fråga – för en förändring i lagstiftningen i den här frågan. Jag har därför svarat att jag inte är beredd att ändra inseminationslagen.

Anf. 180 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag är i alla fall övertygad om att många barn är mogna att få veta sitt ursprung och att det finns barn som går och funderar över hur det ligger till och känner sig oroade och rotlösa. Man bör få kunna veta sitt ursprung. Jag tycker att man i första hand bör se till barnets behov. Även här måste huvudregeln att alla barn ha rätt att få veta sitt ursprung gälla.

Anf. 181 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! På den här punkten kan jag delvis hålla med Ingrid Ronne-Björkqvist. Det finns dock flera sätt att trygga barns uppväxt och skapa rötter för barn. Ett av dem är att barnets föräldrar är trygga i sin föräldraroll. Den far som har accepterat att få barn genom insemination och den mor som barnet har skall också vara trygga i sin föräldraroll. Det kan också skapa trygghet för barnet. När vi diskuterar frågan om sekretess eller information och inseminationslag skall man se till helheten – barnet och dess föräldrar.

Anf. 182 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Ja, det håller jag med om. Det är riktigt. Däremot tror jag inte alls att man blir mera otrygg i sin föräldraroll om man vet om att dessa förhållanden gäller när inseminationen sker och när man accepterar behandlingen under de förutsättningarna. Med dagens lagstiftning ger man en falsk signal om att insemination är konstigare och skamligare än något annat i samhället. Om man ändrar sig på den här punkten ger man också signal om att man inte godtar lögner i bokföringen. Det här är inget att skämmas för. Vi måste våga tala öppet om att det är fråga om en insemination.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på frågorna 1990/91:619 och 680 om biståndssamarbetet med Kina

Anf. 183 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Ylva Annerstedt och Håkan Holmberg har frågat mig vilka överväganden regeringen gjort som motiverar ett återupptagande av biståndsgivningen till Kina.

Under 1980-talet öppnade sig Kina mot omvärlden och inledde ett omfattande samarbete med ett stort antal västländer, däribland Sverige. Kontakterna omfattade både bistånd och andra former av ekonomiskt, kulturellt och tekniskt/vetenskapligt samarbete. Den kunskap som på detta sätt förmedlades om andra länders samhällssystem bidrog också till framväxten av demokratiska krafter i Kina och till krav på politiska reformer.

För Sverige, liksom för övriga västländer, blev krossandet av demokratirörelsen i juni 1989 en chock och en stor besvikelse. Vi frös då med omedelbar verkan alla besök på hög nivå och allt nytt biståndssamarbete med Kina. Avsikten var att ge uttryck för vår bestörtning och vårt avståndstagande från det inträffade, men inte att permanent isolera Kina. Regeringen har sedan dess synnerligen noga och i nära samråd med i första hand övriga nordiska

länder följt utvecklingen i Kina. Vi har noterat att den kinesiska regeringen fortsatt den öppna ekonomiska politiken mot omvärlden och att den interna ekonomiska reformprocessen visar tecken att åter komma i gång. Samtidigt fortsätter den hårda politiken mot oliktänkande. Mot detta har Sverige protesterat, bl.a. i samband med rättegångarna i februari mot demokratirörelsens aktivister. Vi för en fortlöpande dialog med den kinesiska regeringen om mänskliga rättigheter.

Vår bedömning är, inte minst mot bakgrund av vad jag redan har sagt om de viktiga impulser som kontakten med omvärlden inneburit för demokratirörelsen i Kina, att en fortsatt isolering inte gagnar de demokratiska krafterna. Regeringen har därför inlett en försiktig och successiv upptrappning av förbindelserna med Kina. Jag anser för min del att också bistånd till Kina i dess ansträngningar att övervinna fattigdomsproblemen måste ingå som ett element i våra relationer.

Andra länder har gjort samma bedömning. De flesta OECD-länder har nu återupptagit biståndssamarbetet med Kina.

Det är mot denna bakgrund regeringen givit BITS i uppdrag att med restriktivitet återuppta beredning av biståndsinsatser i Kina. Vid en bedömning av vilka sektorer som i framtiden kan bli föremål för svenska insatser skall bl.a. särskild vikt läggas vid projekt som främjar en sund hushållning med naturresurser och som utgör stöd i utvecklingen mot ett mera öppet samhälle, reformer i ekonomin och därmed sammanhängande förbättringar i infrastrukturen.

Anf. 184 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret. Jag skulle vilja anknyta till ett av uttalandena i svaret, nämligen att den hårda politiken mot oliktänkande fortsätter. Här vill jag referera till Amnesty Internationals senaste rapport, som förutom att den refererar 32 domar mot oliktänkande från juni 1989 också påpekar att det finns hundratals andra som sitter i fängelse utan rannsakan och dom för sin regimkritik och som inte alls har kommit till behandling. Man talar i Amnestys rapport om att det nu har inträtt "a new stage in repression", ett nytt stadium i förtrycket. Med detta menar man ingen förbättring, utan snarare tvärtom.

I statsrådets svar tycker jag inte att man finner något som indikerar att det har hänt någonting som motiverar ett återupptagande av samarbetet med Kina. Andra länder har inte oreserverat återupptagit biståndsarbetet, utan man har tagit upp enstaka projekt som tidigare hade kommit mycket långt.

Jag skulle också vara tacksam om statsrådet ville definiera vad restriktivitet egentligen är. Det talas här om sund hushållning med naturresurser, stöd i utvecklingen mot ett mera öppet samhälle, reformer i ekonomin och förbättringar i infrastrukturen. Vad är det för projekt som inte innefattas i den uppräkningen?

Anf. 185 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret. Precis som Ylva Annerstedt har konstaterat gällde frågorna egentligen inte överväganden i största allmänhet utan bedömningen av situationen när det gäller mänskliga rättig-

heter. Statsrådet konstaterade i sitt svar att det inte har skett någon egentlig förbättring. Hon hänvisar tvärtom till de rättegångar som ägde rum i februari i skuggan av Gulfkriget. Man tyckte naturligtvis att det var en lagom tid att passa på när världens uppmärksamhet var riktad åt ett annat håll. Jag kan inte se att förhållandena när det gäller mänskliga rättigheter på något sätt har förändrats till det bättre. Tvärtom finns det tecken på att utvecklingen i själva verket går åt andra hållet.

Regeringens bedömning bygger uppenbarligen på ett resonemang om ett samband mellan ekonomisk och politisk öppenhet. Det ena skall leda till det andra. Det är klart att det ofta finns en typ av samband av det här slaget. Frågan är dock om man verkligen har analyserat situationen i Kina tillräckligt seriöst, eftersom man har kommit fram till bedömningen att kan man sätta i gång igen.

Efter militärkuppen i Chile år 1973 inleddes ganska snart en utveckling mot något som man skulle kunna kalla för ekonomisk öppenhet, ett slags extremkapitalistisk politik. Det svenska biståndet återupptogs minsann inte, därför att situationen när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter icke förbättrades på något sätt.

Jag tror att mycket talar för att Kina i dag befinner sig ungefär i den position där en fortsatt ekonomisk liberalisering utöver det som har uppnåtts under 80-talet förutsätter samtidig politisk liberalisering. Det visar man inga tecken till att genomföra. Därför kvarstår frågorna. Vad talar för att situationen när det gäller de mänskliga rättigheterna kommer att förbättras under överskådlig tid? Varför skall just Kina få denna typ av signaler när andra länder inte har fått det?

Anf. 186 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Det framgår redan av svaret att det förhållandet att vi nu försiktigt återupptar biståndsgivningen till Kina inte beror på att vi har konstaterat ett avsevärt förbättrat läge vad gäller mänskliga rättigheter. Det är i stället fråga om att leva upp till det vi sade redan från början, nämligen att vi inte avsåg att på sikt isolera Kina. Det är inte förenligt med demokratikrafternas önskemål och anda att vi gör det. Man behöver stödet utifrån, och man behöver också hjälp av att vi finns med som partner i utvecklingen i Kina och den dialog vi därmed kan bidra till med de kinesiska myndigheterna.

Situationen i Chile var en annan. Man bedömde då att det över huvud taget inte var meningsfullt med bistånd. Det kunde inte göra någon nytta inne i Chile. Vi bedömer dock att biståndet kan göra nytta i den situation som Kina befinner sig i.

Det är inte fråga om något oreserverat biståndsgivande. Som jag har framhållit börjar nu planeringen, och den skall ske med stor restriktivitet. Tidigare var det svenska biståndet uppbyggt inom många olika sektorer. Vi skall nu vara mycket striktare med det antal sektorer som vi skall ha biståndssamarbete inom. Det gäller miljö, sociala sektorer och sådant som kan leda till ett mer öppet demokratiskt samhälle. Vi skall också börja med en mycket mindre volym än det var fråga om tidigare. Jag vill bara konstatera att det som vi har gjort från svensk sida är detsamma som man har gjort från andra

länder. Jag tror t.o.m. att vi är sist i kön när vi nu också försiktigt inleder det här samarbetet igen.

Anf. 187 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Det är väl inte så att andra länder utan vidare har släppt sina beredningar av nya projekt. De har släppt projekt som har varit mycket långt gångna tidigare. Världsbanken har t.ex. givit lån till katastrofhjälp när det gäller återuppbyggnad efter jordbävningar.

Det var intressant att statsrådet nämnde en försiktig upptrappning och restriktivitet. Men med den uppräkning som finns här är restriktiviteten inte särskilt stor. Det är en händelse som ser ut som en tanke att det projekt som man skall ta upp och som jag tror nämns i ett pressmeddelande är ett Ericsson-projekt när det gäller telekommunikation. Man måste då fråga sig om 800 milj.kr. verkligen är restriktivt. Är det inte så att det faktiskt inte har hänt någonting utan att regeringen har fallit undan för ett svenskt storföretags påtryckningar?

Anf. 188 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Ylva Annerstedts sista fråga är väl värd att ställa, också om man jämför Kina med exempelvis Chile eller andra länder som behandlats annorlunda under likartade regimer. Kina är en gigantisk marknad, medan Chile är en marknad av ganska måttlig omfattning.

Kopplingen mellan ekonomisk och politisk liberalisering är intressant i många fall. Det finns exempel på hur ekonomisk liberalisering så småningom skapar en situation där politisk liberalisering blir nödvändig. I vissa fall ger då regimerna upp. Detta har hänt i många latinamerikanska länder. Så småningom kan man gå framåt på båda dessa fronter.

I Kina gav regimen inte upp – den slog tvärtom tillbaka. Sannolikt har vi nu en situation i Kina där det inte går att genomföra några meningsfulla ekonomiska liberaliseringar utan samtidiga krav på politiska liberaliseringar. Det vore rysligt intressant att få veta på vilket sätt, mera bestämt, de demokratiska krafterna kan få stöd i sitt arbete av detta projekt, som nu skall återupptas.

Anf. 189 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag vill ta upp Ylva Annerstedts påståenden om Världsbanken och andra länder. Dessa påståenden, Ylva Annerstedt, är felaktiga. Såväl de multilaterala organen inkl. Världsbanken som de bilaterala givarländer som jag känner till har återupptagit biståndsgivningen till Kina.

Ylva Annerstedt sitter själv i styrelsen för BITS och vet därför att denna teleorder är just ett Ericsson-projekt. Detta är någonting som har pågått mycket länge. Projektet har legat till sig i åtskilliga år just på grund av denna frysning. Detta hör alltså till de äldre projekt som BITS nu återigen skall bereda. Vad BITS kommer fram till vet jag inte i dag. Det borde ligga närmare till hands för Ylva Annerstedt än för mig att känna till det, eftersom hon sitter i styrelsen.

Anf. 190 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Den koppling som statsrådet gjorde till det projekt som det talats om var intressant. Det är inte alls så att det projektet redan är berett. Detta är i så fall en ny fråga som man skall ta itu med.

Det är intressant att Ericssons ansvarige för detta projekt i Dagens Industri faktiskt säger att man här chansar. Man säljer linjer i Guandong innan lånen är klara och chansar på att regeringen skall släppa restriktionerna. Här har man tydligen fått sin vilja fram, och jag kan bara beklaga att regeringen inte har mer av vilja att försöka stödja de mänskliga rättigheterna i Kina. Alldeles uppenbart är det så att detta är en utomordentligt hård kommunistisk diktatur, som man nu skall stryka medhårs.

Anf. 191 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Om det skulle gå att visa ett rimligt samband mellan dessa svenska eventuella biståndsinsatser eller andra och möjligheten att ge den politiska oppositionen mot regimen framgång tycker jag att det skulle kunna vara värt att överväga den typen av projekt. Men jag har nu två gånger efterlyst på vilket sätt detta samband skulle kunna finnas i just detta fall. Det förefaller som om det inte finns något samband, och jag har svårt att förstå hur det skulle kunna finnas. Jag tycker att det är rimligt att ställa kravet på regimer av alla de slag som våldför sig på mänskliga rättigheter att insatser i form av bistånd från Sverige och andra håll skall ha någon sorts koppling till någon typ av åtaganden, medgivanden eller liberaliseringar från regimernas sida i syfte att åtminstone i någon utsträckning förbättra förhållandena när det gäller mänskliga rättigheter. Detta är ett numera allmänt accepterat synsätt när det gäller alla andra länder än Kina. Varför det?

Anf. 192 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Det är något underligt att man utdömer biståndsprojekt och den biståndsdialog vi kan ha när vi samarbetar om projekt innan de ens har beretts av myndigheterna. Det kanske blir precis så som Håkan Holmberg säger. Det är i dag ingenting som tyder på någonting annat, och min inriktning är just att vi skall använda vårt biståndssamarbete för en dialog för att vi skall klargöra var vi står i dessa viktiga frågor. Det är därför vi säger att isoleringen av Kina inte är någon väg på sikt för att förbättra demokratin i Kina. Vi bör i stället vara med och påverka, och det kan vi göra på det här sättet.

Anf. 193 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag håller med statsrådet om att vi skall använda vårt bistånd till att påverka till det bättre. Men då krävs det faktiskt att det kommer några indikationer på att det finns en viljeinriktning i Kina att följa den vägen. Detta är definitivt inte fallet när det gäller Kina – inga sådana signaler har kommit.

Man kan då fråga sig varför Kina skall behandlas på ett annat sätt än andra diktaturer.

Det är intressant att statsrådet i svaret säger att vi för en fortlöpande dialog med den kinesiska regeringen om mänskliga rättigheter. Vilka instruktio-

ner har då t.ex. kommunikationsministern fått? Vilka frågor skall han ta upp vid sitt besök i Kina?

Anf. 194 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Jag tar fasta på statsrådets sista inlägg, nämligen att resultatet av den prövning som skall ske mycket väl kan bli det som jag finner vara ganska rimligt mot bakgrund av vad vi nu vet. Jag utgår från att man från regeringens sida kommer att göra sitt yttersta för att efterlysa klara tecken på förbättringar vad gäller mänskliga rättigheter i Kina. Annars skall vi inte vara med om detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på frågorna 1990/91:641 och 658 om bistånd till Bangladesh

Anf. 195 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Marianne Andersson i Vårgårda har frågat mig om regeringen är beredd att bidra med livsmedelsbistånd för att lindra nöden i Bangladesh som drabbats av den förödande naturkatastrofen. Charlotte Branting har frågat mig om regeringen är beredd att ge ytterligare katastrofbistånd till Bangladesh samt om förutsättningar för mer direkta katastrofinsatser av det slag som förekom vid stödet till kurderna.

Officiella uppgifter talar om 140 000 döda som en direkt effekt av katastrofen. Det verkliga antalet blir förmodligen aldrig känt. Bebyggelse och transporter har raserats. Människor dör nu också av de sjukdomar som blir följden av brist på mat, rent vatten och ordnade hygieniska förhållanden. Sverige har till att börja med avsatt 20 milj.kr. som katastrofhjälp. Dessa har kanaliserats via svenska och lokala enskilda organisationer, såsom Röda korset, Lutherhjälpen, Pingstmissionens U-landshjälp, Diakonia och Proshika, och främst använts till akuta hjälpinsatser i form av matdistribution, kläder, vatten och vattenreningstabletter, mediciner och ved.

De enskilda organisationerna samarbetar med den lokala administrationen och de FN-organ som sedan länge är representerade i Bangladesh. Hjälpinsatserna har försvårats av fortsatt dåligt väder.

FNs jordbruks- och livsmedelsorganisation, World Food Programme, utför just nu en utvärdering av hur stora skador cyklonen har åstadkommit på skörden, och vilka behov som kan förutses under året. I avvaktan på resultatet av denna studie genomförs ett hjälpprogram med livsmedel donerat av Världslivsmedelsprogrammet.

Sverige ger sedan tidigare ett omfattande bistånd till Bangladesh vilket även omfattar katastrofförebyggande insatser. Mot bakgrund av den omfattande katastrof som Bangladesh drabbats av anser jag att möjligheten att omfördela medel inom landramen bör undersökas. Vi diskuterar för närvarande med Bangladesh en sådan omfördelning för att ytterligare kunna bistå dem som drabbats av cyklonen.

Anf. 196 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c):

Herr talman! Jag vill tacka biståndsministern för svaret, även om jag tycker att det innehåller väl mycket av "utvärderingar", "undersökningar", "möjligheter" osv. Det är ju faktiskt nu som hjälpen behövs – behoven behöver kanske inte undersökas så mycket mer. Det är nu som människor dör på grund av brist på det allra nödvändigaste.

Gång på gång inträffar naturkatastrofer eller andra typer av katastrofer. Den cyklon som drabbade Bangladesh nyligen är en av de värsta. Svältkatastrofen i Afrika och situationen för kurderna är andra exempel. Ingenting tyder på att behovet av akutinsatser vid sådana tillfällen skall minska i framtiden – snarare tvärtom.

Trots denna vetskap står världssamfundet ganska handfallet varje gång en katastrof inträffar. De resurser som sätts in är otillräckliga och tar alltför lång tid.

Jag valde att ställa min fråga utifrån livsmedelsbehovet, därför att detta kanske är den mest komplicerade och kontroversiella frågan. För de flesta människor är det obegripligt att livsmedel kan vara ett överskottsproblem samtidigt som det är ett stort bristproblem i stora områden av världen.

Vi i centern anser att ökad beredskap måste till för att ge livsmedelsbistånd i akuta situationer. Därför har vi krävt att anslaget till livsmedelshjälp via Världslivsmedelsprogrammet skall ökas med 50 miljoner. Vi har också föreslagit att ytterligare 50 miljoner skall anslås till katastrofbistånd.

Dessutom har centerpartisterna Karin Söder och Gunnar Björk i Nordiska rådet föreslagit att de nordiska länderna skall gå samman för att gemensamt snabbt kunna undsätta vid internationella katastrofer. Jag vill ställa ytterligare några frågor:

Vad ämnar regeringen egentligen göra för att omgående öka livsmedelsbiståndet till Bangladesh både från Sverige direkt och via internationella påtryckningar?

Kan regeringen tänka sig att öka anslaget till livsmedels- och katastrofbistånd?

Jag återkommer med ytterligare några frågor i nästa anförande.

Anf. 197 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Bangladesh är nu ett land i vattnets våld. Ett av världens allra fattigaste länder utkämpar ett tvåfrontskrig mot gigantiska naturkatastrofer.

Cykloner över Indiska oceanen vräker in skyhöga stormvågor, som sopar bort bostäder, djur och människor från öar och låga kuster. Samtidigt sätter monsunregnen och två av världens största och oregerliga floder – Ganges och Brahmaputra – varje år minst en femtedel av landets yta under vatten vid översvämningar som kostar liv och gör hundratusentals människor hemlösa.

Vi i den rika världen kan naturligtvis inte se på detta utan att verkligen gå in och göra rejäla insatser.

Nu gäller det den sista cyklonen som varade i nio timmar och åstadkom en oerhörd förödelse.

Statsrådet hänvisade i svaret till det bistånd som vi ger till Bangladesh. Om jag inte missminner mig är det 145 milj.kr. Detta anslag har vi varit överens

om. Jag är emellertid tveksam till en omfördelning av den landramen. Det behövs faktiskt mer pengar i den här situationen. Varför då inte utnyttja den möjlighet som statsrådet fick när man efter diskussionerna om kurderna fattade beslutet att man skulle kunna ta av reserven i katastrofbiståndet? Detta är faktiskt en katastrof, och Bangladesh behöver säkerligen de redan beslutade pengarna till det som dessa var planerade för. Efter vad jag förstår är det sysselsättningsskapande åtgärder och sociala projekt som landramen går till. Dessa pengar behövs i allra högsta grad också i denna situation. Det behövs mer pengar, statsrådet, och det är den möjligheten vi i folkpartiet liberalerna har pekat på.

Anf. 198 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Situationen i Bangladesh är ju mycket allvarlig. Man skall dock inte säga annat än att länder som Bangladesh som ofta är utsatta för katastrofer har en fantastisk förmåga att återhämta sig. Man har när man undersökt läget funnit att det redan i dag finns tillräckligt med livsmedel i området. De fattiga människorna kanske inte har tillfälle att köpa dessa livsmedel, eftersom det saknas pengar. Det är då fråga om det vanliga utvecklingsproblemet – fattigdomsproblemet. Men i dag behövs det alltså inte något tillskott av livsmedel utifrån. Detta är inte det stora problemet.

Hjälparbetet i Bangladesh är nu inne i sin andra fas, där det mera handlar om att bygga upp det som förstördes i samband med katastrofen. Då tycker jag inte att det är särskilt konstigt att vi precis när vi går in i förhandlingar med den bangladeshiska regeringen om samarbetsprogrammet för det kommande året pekar på att där det finns reservationer i det samarbetsprogrammet kan dessa användas för att faktiskt göra mera när det gäller räddningsarbetet och återuppbyggnadsarbetet. Det är alltså inte så att vi därmed drar in på andra program, utan det är naturligtvis de pengar som finns till förfogande som vi använder till detta. Och det är det som vi i första hand vill titta på. Sedan får vi naturligtvis titta överallt var det finns för reservationer för att göra ytterligare insatser när det gäller katastrofhjälp i Bangladesh och i andra länder.

Anf. 199 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Herr talman! Jag hoppas att jag kan ta fasta på det som statsrådet nu sade, nämligen att det förutsätter att denna omfördelning inom landramen inte innebär att andra viktiga projekt som är planerade i Bangladesh krymps.

Detta är onekligen en katastrof av en omfattning som vi har svårt att över huvud taget föreställa oss. Jag läste att Chittagongs hamn var helt förstörd, att även flygplatsen är förstörd och att hela hamnen är full av sjunkna skepp. Det finns inte heller några möjligheter att få TV, satelliter eller andra kommunikationer att fungera.

Jag tycker att det är viktigt att vi också funderar över vad vi kan göra på längre sikt.

Harry Bökstedt skrev i Svenska Dagbladet i söndags att det är viktigt att man ger varningssignaler vid sådana här katastrofer i Bangladesh och att man kanske också ger möjlighet till byggande av båtar som människor skulle

kunna använda eller att ge dem möjlighet att komma upp på högland. Har statsrådet funderat vidare på vad vi på längre sikt kan göra för Bangladesh?

Anf. 200 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c):

Herr talman! Det är tillfredsställande att höra att det nu skulle finnas tillräckligt mycket livsmedel i Bangladesh. Jag hoppas att det verkligen är på det sättet. Jag undrar då om Sverige medverkar till att det blir en rättvis fördelning av dessa livsmedel, så att de kommer alla människor till del.

Jag vill även haka på det som Charlotte Branting sade angående artikeln i Svenska Dagbladet i söndags. Där kritiseras starkt den inriktning av bistånd som nu planeras. Man tänker bygga vallar för floderna Ganges och Brahmaputra. Det gör man med avsikten att skydda städerna, att skydda kapital och att skydda de stora jordägarna, medan man lämnar de allra fattigaste som bor utefter kusterna åt sitt öde. Det är ganska ohyggligt att biståndsmedel används på det sättet. Allt fler experter börjar nu ifrågasätta detta.

Jag skulle vilja fråga om Sverige skulle kunna påverka på ett sådant sätt att biståndet får en sådan inriktning att de fattigaste skyddas.

Anf. 201 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Hela vårt bistånd till Bangladesh inriktas på att hjälpa de fattiga. Det finns knappast något annat land där inriktningen av det svenska biståndet på de fattiga är så påtaglig som i Bangladesh.

I dag är inte det allra viktigaste att man ger ytterligare livsmedelshjälp, utan nu handlar det om, vilket båda frågeställarna var inne på, förebyggande insatser och naturligtvis återuppbyggnad. Då tror jag att vallar inte är det allra viktigaste för den här gruppen av människor. För dessa människor är det viktigast att man får fram cyklonskydd. Det kan vara fråga om skogsplanteringar och över huvud taget effektivare varningssystem. Det är sådana förebyggande åtgärder som är väsentliga. I fråga om detta tycker jag att alla biståndsgivare skall göra sin insats och vara med och hjälpa till med detta. Sedan kan vallar vara något som också kan ha betydelse i andra delar av landet. Och det byggs faktiskt vallar inom ramen för det svenska programet som en del av landsbygdsutvecklingssektorn.

Anf. 202 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får uppmana de som deltar i frågedebatten att hålla sig inom de angivna tidsgränserna.

Anf. 203 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c):

Herr talman! Det kan naturligtvis vara på det sättet att vallar behövs i det här området. Detta är ju mycket komplicerat. Men det är intressant när man från fler och fler experter får rapporter i vilka det planerade biståndet ifrågasätts. Då är det mycket viktigt att Sverige går in och försöker påverka så att det verkligen blir skydd för de fattigaste människorna som bor i de låglänta delarna.

Jag tog upp en fråga i mitt inledningsanförande som gällde inrättandet av en nordisk katastrofstyrka. Jag skulle vilja fråga statsrådet om hon kan tänka

sig att medverka till inrättandet av en sådan för att man skall kunna rycka ut snabbare vid sådana tillfällen.

Anf. 204 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Herr talman! Nu har vi alla tre pekat på de oerhörda behov som vi är övertygade om finns i Bangladesh. Och då skulle jag vilja ge statsrådet rådet att ytterligare fundera över om det inte vore klokt att utnyttja det bemyndigande som statsrådet har att ta av reserverna för katastrofbidrag och se till att Sverige kan ge mer pengar nu.

Jag har sett en sammanställning där det framgår att Sverige har gett 20 miljoner. Vårt grannland Norge har gett 45 miljoner. Det finns ett behov på 18 miljarder enligt vissa beräkningar. Detta är angeläget, statsrådet!

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på fråga 1990/91:671 om biståndet till Etiopien

Anf. 205 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Inger Koch har frågat mig om regeringen avser att åter förnya biståndskontraktet med den etiopiska regeringen när detta nu löper ut.

Som Inger Koch helt riktigt påpekar i sin fråga är situationen i Etiopien mycket komplicerad. Av allt att döma pågår fortfarande strider i huvudstaden Addis Abeba. Viktiga punkter såsom presidentpalatset, radion och flygplatsen förefaller att kontrolleras av det Etiopiska folkets revolutionära demokratiska front (EPRDF), men fickor av motstånd förekommer alltjämt.

Den svenska regeringen följer noga den fortsatta utvecklingen i landet. Förutsättningarna för en förlängning av pågående svenska biståndsinsatser kommer att prövas så snart läget har klarnat. Tills vidare anser jag att vi bör avvakta med beslut om det fortsatta samarbetet med Etiopien.

Svältsituationen i Etiopien förvärras nu. Det är därför mycket angeläget att situationen i landet stabiliseras så att hjälpinsatser för drabbade grupper kan återupptas. Regeringen har under våren beslutat om ett flertal katastrofinsatser i Etiopien och avser att ha hög beredskap för det fortsatta arbetet.

Anf. 206 INGER KOCH (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka biståndsministern för svaret på min fråga. Biståndsministern har ju redogjort för bakgrunden och anledningen till denna fråga.

Vi får hoppas att de fredssamtal som nu inletts i London mellan gerillagrupperna och den etiopiske premiärministern leder till vapenvila och så småningom också kanske fred mellan de stridande parterna och ett slut på 30 års lidande för det etiopiska folket. Men hjälpbehovet i landet är nu stort, och det krävs mycket hjälp för att man skall kunna avvärja och lindra svältkatastrofen. Biståndsministern påpekar också att svältsituationen förvärras dag för dag.

Är biståndsministern, med tanke på dagens osäkra politiska situation, nu beredd att medverka till att de 100 miljoner som har avsatts inom landramen

för utvecklingssamarbete kan användas för akut nödhjälp och humanitära insatser? Vi måste naturligtvis ha en beredskap i kommande budget för att kunna återuppta vårt biståndssamarbete med en framtida demokratisk etiopisk regering, en regering som, i motsats till den nuvarande, har respekt för mänskliga rättigheter.

Anf. 207 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag föreslog för drygt ett år sedan att vi skulle minska biståndsramen till Etiopien från 145 till 100 milj.kr. för att just få utrymme för katastrofinsatser och förebyggande katastrofåtgärder. Vad vi nu har kvar är långsiktiga program som skulle skadas väldigt mycket om man avbröt dem, vilket Inger Koch sade. Och det skulle i så fall ske redan den 1 juli, eftersom avtalet då löper ut. Det skulle exempelvis skada barnen i skolorna, där Sverige i hög grad medverkar, osv. Jag är inte säker på att det är det lämpligaste att göra. Jag utgår ifrån att vi inom katastrofanslaget kommer att ha utrymme för de katastrofinsatser som kan behöva göras och som skulle kunna vidtas. Förhoppningsvis gäller detta också återuppbyggnadsinsatser.

Anf. 208 INGER KOCH (m):

Herr talman! Jag får tacka för det svaret. Det låter lovande för det etiopiska folket. Man jag vill samtidigt fråga: Är det möjligt att bedriva ett långsiktigt hjälparbete i dagens Etiopien?

Anf. 209 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Hur det är just i dag eller just nu är naturligtvis omöljigt att svar på. Vi får se om läget klarnar under de närmaste veckorna och hur vi då skall hantera situationen. Vi står alltså inför ett läge där vi skall ha överläggningar i biståndsfrågor med den regering som skall företräda Etiopien under den kommande månaden. Vi får se vilka vi har att tala med.

Anf. 210 INGER KOCH (m):

Herr talman! Det är just det som är problemet. Vi får se vilka regeringen har att tala med. Det verkar ju som om det inte skulle finnas någon regering kvar. Om det inte finns någon part att förhandla med, är biståndsministern då beredd att sätta in dessa pengar där de så väl behövs, dvs. inom katastrofanslaget?

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på fråga 1990/91:669 om fördelningen av medel för ökad kvinnorepresentation till politiska uppdrag

Anf. 211 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Margit Gennser har frågat mig hur jag motiverar att projektpengar för ökad kvinnorepresentation som hon ser det så ensidigt kanaliseras till politiska intressen som står mig nära.

Jag vill först redogöra för bakgrunden till den projektverksamhet som har

pågått under tre år för att öka andelen kvinnor i styrelserna för de statliga organen.

På grundval av betänkandet (SOU 1987:19) Varannan Damernas föreslog regeringen i propositionen om jämställdhetspolitiken inför 90-talet (prop. 1987/88:105) att konkreta tidsbestämda mål för andelen kvinnor i statliga organ skulle sättas upp. För att underlätta för nominerande organisationer att öka andelen kvinnor bland sina företrädare i de statliga organen föreslogs också att medel skulle avsättas för en treårig projektverksamhet.

Under de senaste tre budgetåren har således riksdagen avsatt 3 milj.kr. per år att användas för olika projekt. Syftet har varit att i enlighet med propositionen få fram nya och okonventionella metoder för att öka andelen kvinnor i statliga styrelser och kommittéer på central och regional nivå. Intresset för projektverksamheten har varit stort, och ett betydande antal organisationer, bl.a. politiska och fackliga, har beviljats medel för att inom sina resp. organisationer arbeta för att på olika sätt främja en ökad kvinnorepresentation. Totalt har ansökningar för över 62 milj.kr. kommit in under treårsperioden.

Utformningen av projektverksamheten har skett i samråd med de organisationer som ingår i jämställdhetsrådet. Rådet har också beretts möjlighet att lämna synpunkter på ansökningarna inför varje beslutsomgång.

Låt mig nu närmare redogöra för fördelningen av projektmedel vid det senaste ansökningstillfället. Totalt kom 25 ansökningar in, vilket var betydligt färre än tidigare. Endast ett mindre antal ansökningar innehöll förslag till nya och okonventionella metoder för en ökad kvinnorepresentation. Den 14 maj fördelade jag, efter att ha berett jämställdhetsrådet tillfälle att ge sina synpunkter på ansökningarna, drygt 1 milj.kr. till åtta angelägna projekt.

Margit Gennser frågar nu om skattepengar skall kunna nyttjas på ett sätt som enligt hennes uppfattning flagrant gynnar en viss politisk partigruppering i anslutning till riksdagsval och kommunala val.

Svaret på Margit Gennsers fråga är självfallet nej. I själva verket förhåller det sig så att de politiska riksdagspartierna under de tre år som projektverksamheten har pågått har erhållit sammanlagt 2,6 milj.kr. för att öka sin kvinnorepresentation. T.ex. har Margit Gennsers parti, moderata samlingspartiet, erhållit sammanlagt 317 000 kr., folkpartiet 581 000 kr. och centern 695 000 kr. Socialdemokraterna har erhållit sammanlagt 869 000 kr. De borgerliga partierna har således fått mer än 1,5 milj.kr. för att öka sin kvinnorepresentation.

Det är glädjande att kunna konstatera att andelen kvinnor i de statliga organen har ökat från 16 % år 1986 till 24 % år 1990. Det finns således goda förutsättningar för att det uppsatta målet om 30 % kvinnor skall kunna nås under år 1992.

Anf. 212 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Det finns en gammal sentens som säger att Caesars hustru aldrig får misstänkas, dvs. att man aldrig skall misstänka att det inte har funnits goda motiv bakom, t.ex. fördelningen av pengar. Jag skulle faktiskt vilja fråga statsrådet: Är det inte litet obetänksamt att fördela de här pengarna så nära en

valrörelse som den 14 maj, i synnerhet som det blev den här litet sneda fördelningsprofilen?

En annan reflexion som jag gjorde när jag läste svaret gäller bedömningsgrunderna. Jag vet sedan gammalt att det alltid är svårt att göra bedömningar. Man är alltid litet subjektiv, men man skall alltid sträva efter att vara objektiv. I svaret står det: "Totalt kom 25 ansökningar in, vilket var betydligt färre än tidigare. Endast ett mindre antal ansökningar innehöll förslag till nya och okonventionella metoder för en ökad kvinnorepresentation." Jag tycker att det skulle vara mycket svårt att ha denna bedömningsgrund. Huvudsaken är väl att man använder bra metoder, om man vill uppnå sitt syfte. Vi är överens om att man skall vara rädd om skattepengar, men efter att ha läst det här papperet är jag inte riktigt säker på att det är fråga om den bästa användningen av skattepengar. Statlig verksamhet är någonting mycket allvarligt. Vi måste hitta de mest kompetenta personerna oberoende av kön, ålder, socialklass, religion osv. Jag ställer mig litet frågande till om man är bra bara för att man är kvinna. Många kvinnor är mycket bättre än män, men jag tycker att urvalsmetoden är litet egendomlig.

Anf. 213 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag föredrar att med tystnad förbigå de sista anmärkningarna från Margit Gennser. Vi som arbetar med jämställdhetsfrågor vet att man får höra det där från olika håll. Det är det som ofta sätter käppar i hjulet för jämställdhetsarbetet.

Man kan naturligtvis tycka att det här inte är det rätta sättet att använda statliga pengar på. Det är riktigt att det är en grannlaga uppgift att dela ut projektpengar. Här har emellertid allt skett helt öppet. Det finns tillgång till alla handlingar, och jag skall med glädje med Margit Gennser gå igenom hur ansökningarna såg ut och också beskriva de kriterier som vi har använt oss av.

Låt mig bara i korthet redogöra för vilka riktlinjer och kriterier som också jämställdhetsrådet har godkänt. Här har moderaterna varit representerade av två ledamöter, som har varit med och diskuterat och godkänt det hela.

Syftet är att pröva nya och okonventionella metoder och arbetsformer i projektet. Ansökningar från de politiska partierna, deras kvinnoförbund och arbetsmarknadens parter har prioriterats. Det skall vara led i en långsiktig strategi, och det skall vara ett åtgärdsinriktat förändringsarbete, som på sikt kan ingå i den ordinarie verksamheten. Det skall spridas information om försöken, och man skall lämna en slutrapport. Detta innebär att medel inte har beviljats för så att säga normalt jämställdhetsarbete som bedrivs i olika organisationer, inte heller för enstaka kurser eller konferenser. Det har i så fall krävts långsiktiga utbildningar. Medel har inte beviljats för samma projekt flera gånger i följd. Individuellt inriktade projekt som handlar om att stärka självförtroendet hos kvinnor har under projektverksamhetens senare del inte beviljats medel. I stället har förslag att förändra organisationen eller skapa förnyade arbetsformer prioriterats.

Det här säger jag för att något beskriva vilka kriterier som vi har använt vid bedömningarna. Det går utmärkt väl att läsa om detta, och jag skäms inte ett dugg över den fördelning som jag har gjort. Den är ganska rättvis.

Anf. 214 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Det här mycket intressant. Jag har läst de där papperna och har också räknat och sett om det är riktiga siffror. De är någorlunda riktiga. Fortfarande har jag inte fått någon som helst förklaring på vad nya, okonventionella metoder är för någonting. Det enda konkreta är att kvinnornas självförtroende skall stärkas och att det skall röra sig om långsiktiga åtgärder. Det bästa sättet att stärka kvinnornas självförtroende är att se till att kvinnorna får en bra utbildning och bra kunskaper. Det är sådant som i och för sig kräver mycket stora insatser av eget arbete. Men det är faktiskt så man får jämställdhet, inte genom kurser där man talar om okonventionella metoder.

Jag är ledsen. Jag har naturligtvis en avvikande syn på jämställdhetsarbetet. Egentligen är jag för personval och individuell syn även på politiken. Jag vet att moderaternas kvinnoförbund, liksom andra kvinnoförbund, har sökt pengar. Vem söker inte få pengar?

Anf. 215 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Om det nu är svårt att föreställa sig vad nya arbetsformer kan vara, kan jag väl säga att t.ex. fackliga organisationer som försöker nå kvinnor för att få dem engagerade i fackligt arbete, gör det på helt nya tider, anordnar barnpassning, funderar över arbetsformer, språk och över huvud taget formerna för det fackliga arbetet – alltså delvis nya och okonventionella metoder – verkar för sådant som projektpengarna faktiskt skall användas till. Det handlar om att anpassa sig efter kvinnornas villkor och därmed engagera många fler kvinnor. När vi har fördelat de här pengarna – jag kan som sagt stå för det – har det blivit en ganska jämn fördelning över de här tre åren. Vi har att bedöma på basis av de ansökningar som har kommit in. Vi ser på kvalitet och behov. Enligt vår åsikt har projektverksamheten satt i gång många bra processer, och det har uppnåtts många goda resultat.

Anf. 216 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Att okonventionella metoder bl.a. är att man eventuellt skall bistå med barnpassning för barnfamiljer eller att man skall söka upp människorna där de möjligen är tillgängliga är inte okonventionellt för mig, men jag har väl som civilekonom en okonventionell kvinnlig utbildning. I den utbildningen lärde man sig bl.a. marknadsföring, varvid det gällde att anpassa sig till konsumenterna.

Sedan till det som frågan gällde – tiden. Jag tycker att det är felaktigt att utdela projektbidrag precis före valrörelsen. Det var egentligen detta som min fråga gällde. Jag tycker att man borde ha nöjt sig med att dela ut pengarna i januari. Därefter skulle man ha låtit bli att dela ut pengar. Det här uppfattas mycket lätt som ett dolt selektivt partistöd i en valrörelse.

Anf. 217 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Nu har Margit Gennser läst på dåligt. Här rör det sig om den sista ansökningsomgången. Vi har ju en mängd ansökningar att ta ställning till. Det är klart att vi skall göra detta och avsluta hela projektverksamheten som har pågått i tre år. Det är en fullt öppen process. Jämställdhetsrådet

har varit inblandat. Självfallet skall vi fullfölja arbetet. Sedan kan ju Margit Gennser och andra ha synpunkter på hur den slutliga fördelningen blev. I jämställdhetsrådet har två av Margit Gennsers partikamrater suttit med och haft tillfälle att se på de hela. Det finns inget dolt eller konstigt, utan vi fullföljer en projektverksamhet som tvärtom är mycket bra, eftersom den förhoppningsvis kan påverka representationen, så att det framdeles blir fler kvinnor. Om Margit Gennser inte har upptäckt det förut, kan jag säga att många av de fackliga organisationerna arbetar oerhört traditionellt. De har inte alls sett på vilka kvinnliga behov som kan finnas.

Anf. 218 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Det finns ju en möjlighet att se till att ansökningstillfällena inte inträffar vid den här tidpunkten. Jag måste säga att det här inte heller ser bra ut från skattebetalarnas synpunkt. Det kommer att uppfattas på ett visst sätt, och det är möjligt att det skall uppfattas så. Fru Wallström kan hävda vad som helst, och jag kan hävda någonting annat. Ingenting kan bevisas. Det var alltså den sista fördelningen. Jag tycker att man inför ett val borde ha varit återhållsam. Man kunde ha delat ut pengarna till hösten. Det hade gått utmärkt.

Anf. 219 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Nu har Margit Gennser något slags konspirationsteorier. Jag säger att jag fullt öppet kan redovisa både ansökningar, resultat av ansökningarna och våra bedömningar. Jag kan stå för detta till hundra procent. För att ge väljarna möjlighet att bedöma om det har funnits en snedfördelning ber jag att få överlämna till Margit Gennser en sammanställning som visar förhållandet mellan de politiska organisationerna och mellan beviljade medel och sökta medel. Då finner Margit Gennser att det faktiskt är en ganska jämn fördelning mellan de politiska partierna. Här har inte någon vare sig gynnats eller missgynnats. Jag skulle kunna säga att vi tidigare har haft mycket dåliga ansökningar från det socialdemokratiska hållet, och därför tar vi naturligtvis chansen att stödja när det sedan kommer bra ansökningar. Så har det också vid olika ansökningstillfällen varit beträffande moderata samlingspartiet.

Anf. 220 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag vidhåller vad jag tidigare har sagt om tidpunkten. Jag tycker alltså att denna är olämplig. Det här blir som ett partibidrag.

När det gäller representationen kommer det nya synpunkter efter valet. Jag har sett de olika sammanställningarna, och jag har faktiskt också läst den redogörelse som finns i det här sammanhanget. Det handlar om en stor dossier.

Inom parentes vill jag dessutom säga att jag är synnerligen skeptisk till att människors skattepengar används på det här viset. I andra sammanhang är det ju mycket knappt om pengar.

Överläggningen var härmed avslutad.

36 § Svar på fråga 1990/91:576 om vården av psykiskt sjuka flyktingar

Anf. 221 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Barbro Westerholm har frågat mig om verkställighet i avvisnings- och utvisningsärenden beträffande psykiskt sjuka flyktingar som vårdas enligt lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall.

Jag utgår från att Barbro Westerholm menar asylsökande. En flykting har ju definitionsmässigt stöd att vistas i landet. Frågan är ställd mot bakgrund av ett verkställighetsärende beträffande en asylsökande.

Vården som sådan är inte ett hinder för verkställighet. En regel av denna innebörd infördes i lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård år 1980. I samband med detta uttalades i propositionen att "verkställighet av ett avslägsnandebeslut i princip skall kunna bryta vård enligt LSPV. En annan ordning skulle nämligen innebära att verkställighet inte kan ske förrän patienten skrivits ut slutligt. Eftersom vården syftar till att anpassa patienten till det svenska samhället, bl.a. med hjälp av försöksutskrivningar, uppkommer lätt en anknytning hit som sedan kan omöjliggöra verkställigheten av avlägsnandebeslutet. Frågan när verkställighet skall ske får enligt kommittén avgöras mot bakgrund av när sjukdomsbilden tillåter verkställighet." Detta blev också riksdagens beslut.

Detta har också kommit till uttryck i den regel i föreskrifterna som Barbro Westerholm hänfört sig till. En annan sak är att sjukdomen kan vara av så allvarlig art att verkställighet inte bör ske. I sådana fall har den asylsökande beviljats uppehållstillstånd av humanitära skäl.

Jag har inte för avsikt att verka för en ändring av de regler som nu finns på området.

Anf. 222 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Det är klart att en människa som flyr från sitt land alltid känner sig hotad. En flykt är en traumatisk upplevelse, och en människas tillvaro i exil innebär en rad förluster och separationer. Både viktiga personliga och sociala relationer går förlorade. Om en person dessutom drabbas av en mycket svår psykisk sjukdom och den här personen inte frivilligt söker vård – i stället blir det fråga om tvångsvård – blir situationen ännu mera bekymmersam för den här personen.

Genom de allmänna råd som socialstyrelsen har utfärdat har det blivit möjligt att utvisa flyktingar som vårdas i enlighet med lagen om sluten psykiatrisk vård. Nyligen verkställdes ett sådant utvisningsbeslut i Falun. En psykiskt svårt sjuk flykting utvisades. Sittande i rullstol flögs den här personen till sitt hemland. Denna händelse har beskrivits som en tragedi för den enskilde. Men det var pressande också för personalen.

Det är uppenbart att det i det här fallet rådde delade meningar om de hälsomässiga risker som personen i fråga löpte i och med utvisningen.

Invandrarministern kan inte tänka sig att ändra på lagen. Det hade jag nog inte heller väntat mig att hon skulle vara beredd att göra. Men jag undrar: Kan invandrarministern tänka sig att initiera en uppföljning, så att vi får reda

på hur det går i sådana här fall? Det kanske blir en lagändring senare, om det skulle visa sig att den här lagen hälsomässigt rent av är farlig för en människa.

Anf. 223 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag håller med om att en flykt i sig, och kanske framför allt den situation som utlöser en flykt, i kombination med en många gånger osäker väntan i Sverige kan vålla allvarliga psykiska problem. Det är dessutom ganska vanligt att sådant här utgör ett humanitärt skäl för att människor skall få stanna i vårt land. Men det är också ibland ett hinder för verkställighet av beslut. En bedömning måste göras i varje enskilt fall.

Ibland får sådana här utvisningar ganska stor uppmärksamhet. Självfallet gör vi uppföljningar. Framför allt har jag i en tidningsartikel läst om hur det blev med verkställigheten i just det här fallet, och det gick trots allt bra.

Det är viktigt att vi skapar oss en bild av förhållandena och att en uppföljning sker. Jag kan lova Barbro Westerholm att vi med uppmärksamhet, naturligtvis, kommer att göra en uppföljning. Men ofta handlar det, som sagt, om olika bedömningar från olika läkare. Jag kan bara konstatera att det i de fall som jag har försökt att följa upp har gått bra, trots att vi har så att säga framhärdat och utvisat människor.

Anf. 224 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Vi verkar vara överens i det här sammanhanget. Jag tror att det är mycket viktigt just att en uppföljning görs. Det gäller ju att lära av vad man redan har gjort. Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

37 § Svar på fråga 1990/91:621 om praxis i utvisningsärenden

Anf. 225 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Paul Ciszuk har frågat mig om Sverige utvisar människor som hotas av dödsstraff.

Svaret är: Nej!

Anf. 226 PAUL CISZUK (mp):

Herr talman! Jag får tacka så mycket för ett rakt och bra svar. Jag ställde frågan, därför att jag då och då får rapporter som oroar mig och som tyder på att sådant här kan ske på grund av att praxis är dålig i sådana här ärenden. Jag undrar: Är det verkligen så, att handläggarna inte ger en person tillfälle att muntligt framlägga sin sak? Är det alltså bara det första polisförhöret som gäller?

Det kan ju handla om en person som har varit aktiv i mujahedin i Iran. Kanske nämner vederbörande inte detta vid det första polisförhöret av rädsla för att bli terroriststämplad. Sedan har det ju skett en skärpning av asylpolitiken. Den här personen blir senare dömd till döden i Iran. Men vederbörande får inte framlägga sin sak inför någon handläggare på vare sig det

berörda departementet eller hos invandrarverket. Rättar man sig verkligen endast efter det första polisförhöret? Det kan ju ha skett ett och ett halvt år tillbaka i tiden. Den 16 maj vägrade regeringen att gå med på en överprövning. Kan det gå till på det sättet?

Kan alltså det första polisförhöret vara så tungt vägande i ett så här allvarligt fall som gäller ett återsändande av en dödsdömd till Iran? Jag förstår att vi inte kan diskutera enskilda fall här i kammaren. Men jag undrar om en person som befaras vara dödsdömd kan utvisas på grundval av ett polisförhör som hölls för snart två år sedan utan att handläggaren efter detta har talat med personen i fråga. Kan man inte ordna så, att det blir ett nytt polisförhör varvid en handläggare är närvarande t.ex.?

Anf. 227 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag skall gärna vid tillfälle ta mig tid och mycket noggrant gå igenom med Paul Ciszuk hur det går till i ett utvisningsärende och visa på de möjligheter som finns när det gäller att göra kompletteringar.

Helt kort vill jag bara säga följande. Om ett ärende har varit föremål för behandling i ett och ett halvt år, och då har ärendet kanske tagits upp i flera instanser och överklagats ändå upp till regeringen, har det – inte minst genom att personen i fråga har haft ett juridiskt ombud – alltsedan det första polisförhöret funnits rikligt med chanser att göra kompletteringar.

Jag har många gånger här i kammaren talat om att jag har full förståelse, och detta måste vi inse, för att inte allting som är väsentligt i ett ärende kommer fram vid det första polisförhöret. Det beror dels på att man kanske inte riktigt vet vad man skall berätta, dels på att man inte vågar berätta allting.

Den ursprungliga frågan kvarstår: Utvisar vi människor som hotas av dödsstraff? Om vi bedömer att det finns en risk för dödsstraff, skall personen i fråga, så står det faktiskt i lagen, beviljas asyl. Den här personen skall t.o.m. flyktingförklaras här.

Anf. 228 PAUL CISZUK (mp):

Herr talman! Också jag förstår att det handlar om svåra bedömningar i det här sammanhanget. Men jag känner inte till hur det i detalj fungerar när det gäller praxis. Det som oroar mig när jag tar del av rapporter av det här slaget är att man inte tycks vilja låta den enskilde framlägga sin sak muntligt, trots att ett juridiskt ombud upprepade gånger har krävt att detta skall vara möjligt. Ändå får man alltså inte framlägga sin sak. På något sätt tycks man från handläggarnas sida vara rädd för att konfronteras med personen i fråga. Så får det inte vara, även om det handlar om svåra saker.

Även i det enklaste brottmål har man ju rätt att framlägga sin sak muntligt. Jag tror att det så att säga har mentalhygienisk betydelse för den enskilde att vederbörande känner att de är tillåtet att framlägga sin sak. Om det sedan finns skäl som gör att man inte tror på vederbörande är en annan sak. Vad jag är har talat om tror jag emellertid är en viktig bit.

Överläggningen var härmed avslutad.

38 § Svar på frågorna 1990/91:634 och 650 om flyktingbarns rättigheter

Anf. 229 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Annika Åhnberg har till mig ställt en fråga som har sin bakgrund i att en familj i Södertälje med fyra barn skall utvisas.

Annika Åhnberg hänvisar till att ett beslut om utvisning och återkallellse av uppehållstillstånd kan hävas om det finns "tillräckliga humanitära skäl av synnerlig art" och har frågat vilka skäl regeringen anser vara tillräckliga i ett sådant fall som det här angivna.

Ylva Annerstedt har ställt en liknande fråga och undrar vilka omständigheter som skall föreligga för att "tillräckliga humanitära skäl av synnerlig art" skall föreligga.

Jag har valt att besvara frågorna i ett sammanhang.

Det är utomordentligt svårt att här i kammaren diskutera enskilda fall, därför att sekretessen hindrar mig att redovisa hela bakgrunden. I det här ärendet känns en sådan begränsning extra svår. En hel del är emellertid redan känt via media. Så har där bl.a. framgått att föräldrarna vid inresan förnekade att de hade pass, vilka dock senare påträffades, samt att de felaktigt anförde att de var statslösa, medan de i själva verket var syriska medborgare. De har ljugit medvetet. Om de hade lämnat korrekta uppgifter hade de inte beviljats uppehållstillstånd.

Enligt utlänningslagen, i den lydelse lagen hade när detta ärende avgjordes, *kan* ett uppehålls- och arbetstillstånd återkallas om utlänningen har lämnat oriktiga uppgifter om sin identitet eller andra omständigheter. I dag, i den lydelse av lagen som Annika Åhnberg och Ylva Annerstedt varit med och beslutat, står det att sådant tillstånd *skall* återkallas.

När det finns ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut och utlänningen gör en ny ansökan om uppehållstillstånd, får en sådan ansökan enligt utlänningslagen bifallas bara om ansökan grundar sig på omständigheter som inte har prövats förut i ärendet och om utlänningen har rätt till asyl här eller det annars finns synnerliga skäl av humanitär art. Som exempel på skäl av humanitär art nämns i motiven till lagen att det skall finnas allvarlig fara för utlänningens liv eller hälsa. Det sägs likaså i motiven att humanitära skäl också kan finnas i andra situationer, t.ex. om verkställandet av avlägsnandebeslutet har fördröjts under avsevärd tid på grund av omständigheter som utlänningen inte har kunnat råda över.

Låt mig också till sist kommentera en uppgift i Ylva Annerstedt fråga – som jag också sett i tidningsartiklar om den här familjen – nämligen att vi i Sverige skulle ha en regel som säger att barnfamiljer som vistats här mer än ett år skall beviljas uppehållstillstånd. Detta är fel. Regeringen har genom beslut bildat den s.k. barnpraxisen, vilken innebär att en barnfamilj som inte fått sitt *första* beslut inom ett år får stanna, om inget särskilt talar emot. Detta har inget som helst med det här ärendet att göra.

Anf. 230 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på frågan, som dock egentligen knappast är ett svar på min fråga.

Låt mig först säga att det skrämmer mig när våra ord om solidaritet med flyktingar alltmer reduceras till att bli ord som inte åtföljs av handling. Jag tycker att det här konkreta fallet, som vi nu delvis diskuterar, är ett exempel på hur våra ord om solidaritet, om stöd till flyktingbarn, om humanitärt bistånd urholkas och inte motsvaras av den önskvärda handlingen.

Låt mig också säga att statsrådet i sitt svar påpekar att barnpraxisen tillämpas när beslut inte har fattats i första instans. Låt mig då påpeka att från början avsåg barnpraxisen, när den infördes våren 1989, att gälla när regeringen inte hade fattat beslut inom ett år. Så ändrades så småningom innebörden i barnpraxisen, som om det ur barnens synvinkel inte skulle spela någon roll i vilken instans beslut fattades. Det viktiga ur barnens synpunkt måste vara hur länge de har vistats i det här landet.

Låt mig vidare säga att det faktum att man har varit närvarande i kammaren när ett beslut har fattats inte behöver betyda att man stödjer beslutet, i det här fallet alltså att ordet *kan* har ändrats till *skall*. Jag delar inte uppfattningen att det skall vara så.

Egentligen gäller frågan när man kan anse att det föreligger synnerliga skäl. På den frågan svarar inte statsrådet. Däremot sägs i svaret att man skall komma in med ny ansökan. Jag vet inte om statsrådet menar att man i det här fallet skall göra det.

Jag skulle kort vilja hänvisa till vad statsministern sade i torsdags när jag ställde en fråga till honom som handlade om flyktingbarn, liksom den här frågan handlar om. Han sade: "Jag anser att det faktum att vi har skrivit under FN-konventionen om barnens rättigheter gör att vi har ytterligare anledning att mycket noga följa varje särskilt fall och se om vi brister. I så fall får vi undersöka vad vi kan göra för att situationen skall bli bättre."

Jag anser inte att regeringen har gjort det i det här konkreta fallet. Jag tycker att det är skrämmande att man kan skriva under konventioner och sedan inte ta hänsyn till dem i sitt arbete.

Anf. 231 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får upprepa min tidigare uppmaning till kammarens ledamöter att hålla de tider som enligt riksdagsordningen gäller för debatter av detta slag.

Anf. 232 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Som Annika Åhnberg säger är det här egentligen inget svar på de frågor som vi har ställt, utan det hela handlar om vad vi kan göra nu. Men här är det fråga om en familj i stor nöd och inte minst med fyra barn, som har rotat sig i Sverige under tre och ett halvt år och som nu skall ryckas upp ur den enda trygga tillvaro som de har just nu. Även om föräldrarna medvetet har ljugit, som statsrådet säger, måste man fråga sig: Vilken människa på flykt skulle inte göra det om man har sådana erfarenheter av myndigheter som de flesta flyktingar har som kommer till vårt land? I flyktingkonventionen sägs tydligt ifrån att barn inte skall straffas för föräldrarnas handlingar. Här tycker jag att det föreligger ett fall som i allra högsta grad motiverar att man tar hänsyn till humanitära skäl. Dessa fyra barn behöver det stöd som en humanitär behandling i Sverige skulle ge dem.

Jag tycker att man skall behandla barn anständigt. Det är inte anständigt att slänga ut dessa fyra barn, även om föräldrarna medvetet har ljugit och fört myndigheterna bakom ljuset. Här finns tillräckligt med humanitära skäl för att regeringen skulle kunna ändra sitt beslut, utan att några prejudikat skulle skapas.

Anf. 233 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag skulle gärna ta en debatt om anständighet just nu. Det åligger regeringen att pröva mot de lagar som riksdagen har stiftat. Om man sedan inte ställer upp på de lagar som man har varit med om att stifta här i riksdagen får står för en själv.

Jag kan förstå att det kan vara svårt när det uppstår en lokal opinion eller någon ber en riksdagsledamot att engagera sig i ett enskilt fall. Jag har själv upplevt det som riksdagsledamot, för man har inte alltid hela bakgrunden i ett ärende klar för sig. Men man gör det ju otroligt lätt för sig om man bara skjuter hela skulden på ett statsråd, som bara har att tillämpa de lagar som riksdagen har stiftat, och börja tala om bristen på solidaritet!

Jag har nämligen ansvaret för – jag är knappast ensam om det i denna debatt – att tillämpningen av lagen också blir trovärdig och rättvis, även gentemot dem som inte kan mobilisera en lokal opinion eller väcka frågor i riksdagen. Det skulle inte vara rättvist, Ylva Annerstedt och Annika Åhnberg, om man först skulle kunna lämna felaktiga uppgifter för att få ett uppehålls- och arbetstillstånd och därefter, sedan tillståndet återkallats och avvisningsbeslut meddelas, kunna gömma sig i landet och begära omprövning av ärendet och till sist anföra lång vistelse som humanitärt skäl. Lika orimligt tycker jag faktiskt att det är att hänvisa till barn. Annika Åhnberg säger att det här handlar om flyktingbarn. Vi hade inte ansett att det handlar om flyktingar om vi hade fått de riktiga uppgifterna från början. Då hade familjen inte fått uppehållstillstånd som flyktingar.

Anf. 234 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag hoppas i alla fall att statsrådet och jag är överens om att det handlar om barn. Jag hoppas också att vi kan vara överens om att Sverige har ratificerat FNs konvention om barnens rättigheter. I denna konvention sägs t.ex. att konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Jag undrar om man har gjort det i detta fall. Gör man det i sådana här fall? Jag ifrågasätter det. Jag tycker också att statsministerns svar på min fråga i torsdags antydde att han inte heller var riktigt säker på att man verkligen hade gjort detta i det här fallet, och kanske även i andra ärenden, med utgångspunkt i konventionen om barnens rättigheter, som vi alltså ställt oss bakom.

Låt mig också säga att det i det här konkreta fallet faktiskt var så att det även efter det att det avslöjats att familjen kommit hit under uppgivande av falska uppgifter om identitet tog väldigt lång tid innan invandrarverket fat-

tade sitt beslut. Det var i sig ett skäl till att man skulle ha kunnat tillämpa barnpraxisen.

Anf. 235 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Statsrådet hänvisar till att man inte kan ha hela bilden klar för sig. Det är naturligtvis så. Men frågan gäller inte bara den här enskilda familjen. Fallet med den här familjen illustrerar hur barn kommer i kläm, därför att föräldrarna har lämnat oriktiga uppgifter. Men vi borde kunna följa barnkonventionen, där det sägs att barn inte skall behöva lida för föräldrarnas handlingar.

Nu är situationen som den är, även om vi inte har hela bilden klar för oss. Barnen finns här och har varit här i tre och ett halvt år. Det är omänskligt att slita upp dem ur sin miljö.

Anf. 236 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Vi är överens om att det handlar om barn. Låt oss också vara överens om att det här fallet inte har någonting med barnpraxisen att göra, varken så som den var formulerad när jag en gång i tiden införde den eller så som den är formulerad i dag. Den skulle ändå inte ha tillämpats. Den här familjen fick uppehållstillstånd inom ett år. Men det är inte detta det handlar om, utan barnpraxisen handlar om att se till att inte myndigheternas tillkortakommanden när det gäller att snabbt fatta beslut skall drabba barnfamiljer. Men här skulle vi skapa en praxis som innebär att barnfamiljer inte behöver vara sanningsenliga om sitt ursprung. I slutändan kan de ändå räkna med ett uppehållstillstånd därför att, som Ylva Annerstedt säger, barn inte skall behöva lida därför att föräldrarna har ljugit.

Man kan tycka vad man vill om just den här familjen och andra, och man kan tycka hur mycket som helst om just dessa barn eller andra barn, men vi måste inse att beslut i det här fallet om fortsatt uppehållstillstånd skulle bilda praxis att tillämpas i alla andra liknande ärenden. Då skulle vi få en orimlig situation.

Anf. 237 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Det är en oerhörd cynism som statsrådet visar upp. Jag vägrar att acceptera eller att tro att några föräldrar med berått mod skulle utsätta sin familj för det lidande som den här familjen har fått utstå genom den långa ovissa väntetiden och genom att hålla sig gömd. Det är självklart att detta inte kommer att skapa en sådan praxis att ett antal familjer kommer att göra på samma sätt med berått mod.

Den här familjen har av olyckliga omständigheter hamnat i denna situation. Det är vår uppgift att försöka rätta till missförhållandena. Efter diskussionerna i detta och flera andra ärenden tror jag att det för alla parter står fullständigt klart att uppgivandet av falska uppgifter om identiteten är någonting som vi inte accepterar. I den frågan är vi fullkomligt överens, statsrådet och jag. Man skall inte acceptera att människor inte lämnar de uppgifter som är nödvändiga. Men man måste också förstå att det kan vara oerhörda problem som gör att människor hamnar i den här situationen.

Anf. 238 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag är helt ense med statsrådet om att man inte skall lämna oriktiga uppgifter. Men genom olyckliga omständigheter kan tidsutdräkten bli sådan att vistelsen blir så långvarig att det är fullständigt omänskligt att slänga ut en familj med fyra barn.

Vad gäller om man skall ha en barnpraxis eller inte, måste man ställa sig frågan: Skall vi ha en barnpraxis för myndigheternas skull eller för barnens? Här är det barnen som blir utsatta när de olika omständigheterna har medfört att familjen har vistats här i tre och ett halvt år. Här finns i allra högsta grad de synnerliga skäl av humanitär art som kan motivera ett annat ställningstagande beträffande den här familjen.

Överläggningen var härmed avslutad.

39 § Svar på fråga 1990/91:651 om kristna asylsökande från islamiska länder

Anf. 239 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Mot bakgrund av *dels* ett enskilt ärende, *dels* de hot som stundom vilar över kristna från islamska länder, har Görel Bohlin frågat mig varför hänsyn inte tas till lagstiftning och tradition i de asylsökandes hemländer vid bedömningen av asylärenden.

Görel Bohlin har i sin fråga hänvisat till ett avvisningsärende, där beslut har fattats av invandrarverket. Som Görel Bohlin känner till kan jag aldrig uttala mig om omständigheterna i ett enskilt fall.

Såväl invandrarverket som regeringen tar naturligtvis hänsyn till lagstiftning och traditioner i de asylsökandes hemländer vid sin bedömning.

Det innebär att ingen avvisas till länder där de riskerar att utsättas för tortyr och förföljelse. Beslut om avvisning av personer som tillhör religiösa grupper – liksom av andra asylsökande – sker endast i de fall där utredningen i de enskilda fallen visar att det inte finns risk för förföljelse.

Anf. 240 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. För inte så länge sedan ställde jag en fråga om ett liknande ärende. Nu är det fråga om ett antal ärenden. Jag har alltså inte utgått från ett enskilt fall, utan det rör sig om flera stycken som förföljs för sin kristna tro, om de skickas tillbaka igen för att de inte får stanna kvar i Sverige.

Herr talman! Jag har stor förståelse för invandrarverkets dilemma att skilja de genuina flyktingfallen från dem som har syftet att via flyktingstatus uppnå ekonomisk trygghet. Jag har också stor förståelse för invandrarministerns ganska svåra situation när det gäller många av de frågor som kommer upp i riksdagen.

Här är det faktiskt fråga om en princip, om de som förföljs för sin kristna tro i länder där trycket mot de kristna har ökat. I samtliga av dessa fall är det fråga om Egypten. Som jag ser det finns det starka bevis för att dessa människor kommer att råka oerhört illa ut, om de skickas tillbaka till Egypten.

Jag skall berätta litet grand om några av dessa ärenden.

Ett av ärendena handlar om en familj som har varit här i flera år. Familjens yngsta barn är fött i Sverige. Man har konverterat från islam till en form av kristendom. Traditionen i Egypten bjuder att om familjen kommer tillbaka, kommer barnen att tas ifrån familjen och pappan kommer att dödas, inte på grund av Egyptens lag utan på grund av den tradition som man har vid byte av religiös tro.

Jag vill fråga ministern om man på invandrarverket är beredd att gå igenom dessa fall ytterligare, för jag tror att situationen har förändrats.

Anf. 241 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. På invandrarverket handlägger man dessa ärenden självständigt. När de ärenden som har överklagats kommer till mig, går vi på departementet igenom dem mycket noggrant.

Anf. 242 GÖREL BOHLIN (m)

Herr talman! Jag förutsätter att man även på invandrarverket försöker ta reda på de förändringar som sker i de länder som det kommer flyktingar ifrån.

En del överklagningsärenden skulle inte behöva komma upp till statsrådet Lööw, om man var medveten om förändringarna och tillämpade lagen på ett annat sätt. Lagen säger ju att de som förföljs för sin kristna tro eller för sin politiska övertygelse har rätt att stanna i Sverige. Här finns många vittnesmål, och jag kan överlämna de uppgifter som jag har till statsrådet om vad dessa människor råkar ut för.

Det är alltså fråga om en mängd ärenden som handlar om människor som har konverterat från islam till kristendom. Dessa människor blir väldigt utsatta, om de skickas tillbaka till sina hemländer. Det finns också bevis, som härrör sig från senare tid, för de otäckheter som har inträffat.

Överläggningen var härmed avslutad.

40 § Svar på frågorna 1990/91:609 och 617 om turistnäringen i Norrlands inland

Anf. 243 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Leo Persson har frågat mig om hans tolkning av hur länsanslagen kan disponeras är felaktig, och om jag i så fall är villig att vidta åtgärder så att det blir möjligt att använda medel för turisttrafik på inlandsbanan.

Bakgrunden till frågan är enligt Leo Persson att länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län är beredda att anslå medel för stödjande av turisttrafik på inlandsbanan.

Vidare har Per-Ola Eriksson frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för fortsatt trafik på inlandsbanan under sommarens turistsäsong, så att turistnäringen i Norrlands inland skall kunna utvecklas.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Genom beslut här i kammaren tidigare i dag har riksdagen, efter förslag

från ett enhälligt arbetsmarknadsutskott, uttalat att det kan finnas skäl att med befintliga regionalpolitiska medel bistå projektet Sommartrafik -91 på inlandsbanan. Det får enligt riksdagen ankomma på regeringen att pröva hur berörda länsstyrelser skall kunna lämna stöd till projektet.

Länsstyrelserna har, som Leo Persson påpekar, stor frihet att använda länsanslagen för utvecklingsinsatser i länen. Vissa principiella riktlinjer har dock fastställts. Bl.a. får medlen inte ersätta ordinarie statlig finansiering eller användas som reguljära driftsstöd. Dessa riktlinjer är enligt min uppfattning självklara minimikrav, och jag avser därför inte föreslå regeringen att göra några generella förändringar vad avser användningen av länsanslagen.

Regeringen har den 11 april i år, med stöd av riksdagens beslut med anledning av prop. 1989/90:76 om regionalpolitiken, beslutat tillföra länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län sammanlagt 180 milj.kr. Medlen avser särskilda regionalpolitiska infrastrukturåtgärder i stödområde 1. Länsstyrelserna i de tre länen har på regeringens uppdrag utarbetat ett program för användningen av medlen. I programmet har länsstyrelserna tagit upp turismen som ett område där insatser bör göras. Det projekt om sommartrafik på inlandsbanan som nu har aktualiserats finns inte upptaget i programmet.

Mot bakgrund av det beslut som riksdagen fattade tidigare i dag kommer jag att föreslå regeringen att medge att länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län får lämna stöd till projektet Sommartrafik -91 på inlandsbanan från det nämnda anslaget för regionalpolitiska infrastrukturåtgärder. Det förutsätter dock att de berörda länsstyrelserna är överens om att prioritera detta projekt inom befintlig medelsram.

Jag kommer också att föreslå regeringen att, med undantag från gällande riktlinjer, medge att länsstyrelsen i Kopparbergs län får lämna stöd till samma projekt från länsanslaget. Även i detta fall förutsätter det att länsstyrelsen prioriterar projektet inom ramen för de medel som den disponerar.

Anf. 244 LEO PERSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka industriministern för svaret, som faktiskt innebär att det blir möjligt att förverkliga projektet Sommartrafik -91 på inlandsbanan.

Det finns trots allt ett litet problem, och det är tidsaspekten. Den 10 juni – och dit är det inte så långt – skall trafiken vara i gång. Som industriministern säger i svaret ankommer det på länsstyrelserna att hinna med att handlägga dessa ärenden. Jag vill då fråga industriministern om det ändå inte vore lämpligt att använda en del av de hos regeringen förvaltade regionalpolitiska medlen, som är avsedda bl.a. för infrastruktursatsningar i inlandet. Jag tänker bl.a. på de marknadsföringsinsatser som behövs.

Anf. 245 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Artigheten bjuder ju att man tackar statsrådet för svaret på den fråga som man har ställt. Genom att industriministern svarar ett par veckor efter det att jag ställde frågan, hade han en lätt uppgift. Industriministern kan hänvisa till beslutet med anledning av arbetsmarknadsutskottets skrivning.

Egentligen borde industriministern tacka centerpartiet för att han kunde lämna sitt svar i dag, eftersom det var centern som i arbetsmarknadsutskottet tog initiativ till det beslut som riksdagen i dag fattade i total enighet.

Rune Molin hänvisar i sitt svar till ett enhälligt arbetsmarknadsutskott, men han utelämnar förstås vem som var initiativtagare. Vi skall nu inte bråka om det.

Det är viktigt att trafiken kommer i gång och att alla de som ser inlandsbanan som en viktig trafikled när det gäller att ta sig till Norrlands inland också kan utnyttja inlandsbanan i sommar.

Det här beslutet har möjliggjort att de som driver turistanläggningar i denna region kan se positivt på framtiden.

Jag tycker, liksom Leo Persson, att regeringen nu snabbt måste skrida till verket, så att vi inte först får en omgång via länsstyrelserna innan frågan skall dras ett varv till. Regeringen har pengar. Utnyttja den möjligheten och se till att trafiken löper fr.o.m. den 10 juni, då den annars skulle läggas ned!

Jag vill ställa en kompletterande fråga till industriministern. Trafiken på inlandsbanan skall ju köras i sommar. Är regeringen beredd – om industriministern heter Rune Molin efter den 15 september – att se till att trafiken på inlandsbanan kommer att löpa också i framtiden? Detta är en viktig fråga som alla de som driver turistanläggningar i Norrlands inland har anledning att få svar på i dag.

Anf. 246 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Regeringen kommer att handla snabbt. Redan på torsdag kommer regeringen att fatta sitt beslut som ger länsstyrelserna möjlighet att fatta beslut i denna fråga. Sedan måste också länsstyrelserna handla snabbt. Att man nu inte har planerat sammanträden för att klara denna fråga får inte förhindra att man tar itu med den omedelbart. Om FN kan kalla ihop säkerhetsrådet över en natt för att klara viktiga frågor, vore det väl sjuttsingen om inte länsstyrelserna i Sverige skall kunna klara det. Därmed får vi också den prövning som jag tycker är den riktiga i detta sammanhang.

Länsstyrelserna skall pröva om detta är den viktigaste satsningen man kan göra på turismen eller om det finns andra satsningar som är viktigare, när man nu har dessa resurser till förfogande. Det är länsstyrelsen som skall göra den prövningen.

Decentralisering har ju varit ett slagord från centerns sida. Vi har gjort det till verklighet genom att delegera beslutsrätten till länsstyrelserna. Nu har de chansen att visa att de kan använda den när det krävs snabba ingrepp.

Anf. 247 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Industriministern har centern att tacka för denna snabbhet. Den beror nämligen på vårt initiativ. Norrbottens läns länsstyrelse, där jag för övrigt medverkade i ett sammanträde för någon vecka sedan, har redan tagit ett initiativ. Vi ville använda pengarna. Också länsstyrelserna i Västerbottens län, i Kopparbergs län m.fl. har varit framme.

Vad som nu är viktigt är vilka signaler som regeringen, och industriministern såsom ytterst ansvarig för turistnäringen, är beredd att ge till turistnäringen i Norrlands inland till hösten. Kommer trafiken på inlandsbanan bara

att finnas i sommar? Eller kan man med stöd av detta se att det nu går att få liv i bygderna och låta inlandsbanan leva vidare? Ge ett besked i dag, herr industriminister!

Anf. 248 LEO PERSSON (s):

Herr talman! Jag vill fråga industriministern om han uppfattar riksdagsbeslutet av i dag så, att det finns någonting som hindrar regeringen att besluta om bemyndigande av andra medel än länsanslagen i detta sammanhang. Jag menar att regeringen faktiskt kan anslå ytterligare medel till de berörda länen, enskilt eller samlat, till ett gemensamt projekt typ sommartrafik på inlandsbanan, om man tycker att det är viktigt.

Anf. 249 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Länsstyrelserna har pengar så att de kan klara denna fråga, om de nu prioriterar den. Det skall länsstyrelserna ta ställning till. De har pengarna.

Trafiken på inlandsbanan i framtiden har varit föremål för mycken diskussion här i riksdagen. Det finns riksdagsbeslut. De besluten kommer regeringen naturligtvis att följa. Riksdagen har tagit ställning till anslagsfrågan. Man har i förhandlingarna kommit fram till att det inte är möjligt att driva inlandsbanan mer reguljärt med de medlen. Om det blir en förändring i höst kan inte jag bedöma. Det är riksdagens beslut som avgör om det är möjligt att fortsätta driften på inlandsbanan.

Anf. 250 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Det är nästan på gränsen till övergrepp, herr industriminister, att säga att länsstyrelserna har pengar. Länsstyrelserna ville använda sina pengar till detta ändamål. Men då fick de inte det. Då kom det signaler från regeringen att pengarna inte fick användas på detta sätt.

När riksdagen nu i dag har fattat ett beslut kan industriministern stå här och säga att det finns pengar. Men varför fick man inte använda dessa pengar tidigare? Vi fick ett besked till Norrbottens läns länsstyrelse: Länsanslagen får icke användas i detta sammanhang. Jag tycker faktiskt att man bör kunna kräva någon rätlinjighet i denna fråga av regeringen.

Anf. 251 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Per-Ola Eriksson har väl inte sovit den senaste veckan, när riksdagen har gett anvisningar om att dessa pengar kan användas? Regeringens tolkning, som jag nyss har redovisat, är att länsanslagen inte kan användas för att gå in där statliga anslag redan finns eller för att täcka driftsunderskott. Riksdagen har nu öppnat vägen för det, och det är därför som det finns möjligheter nu som inte fanns det tidigare.

Överläggningen var härmed avslutad.

41 § Svar på fråga 1990/91:674 om sysselsättningen vid ABB Ludvika

Anf. 252 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Lars-Ove Hagberg har frågat arbetsmarknadsministern vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att sysselsättningsnivån vid ABB i Ludvika skall ligga på samma nivå som i december 1987. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall vara på frågan.

I början av december år 1987 presenterade regeringen ett program för regionalpolitiska insatser i bl.a. Bergslagen. Insatserna i Bergslagen omfattade en rad projekt och uppgick till totalt ca 700 milj.kr. Till detta kom flera utlokaliseringar av statlig verksamhet till Ludvika och Borlänge.

För Ludvika hade då regeringen träffat en överenskommelse med Asea att expandera kraftigt i Ludvika, vilket skulle ge 500 nya jobb de kommande tre åren. Denna överenskommelse kom till stånd efter diskussioner som regeringen hade fört med dåvarande Asea under mer än ett års tid. I takt med att dessa nya jobb skulle komma till stånd skulle regionalpolitiskt och arbetsmarknadspolitiskt stöd utgå med sammanlagt högst 200 milj.kr. Aseas åtagande var inte någon förutsättning för att regeringen skulle godkänna samgåendet med Brown Boveri.

I början av förra året tog regeringen initiativ till en omförhandling av överenskommelsen, eftersom man då kunde konstatera att ABB inte hade haft möjlighet att genomföra den tidigare planerade expansionen. Av stödet hade endast en mycket liten del tagits i anspråk.

Revideringen av åtgärderna innebar en strävan att bredda arbetsmarknaden, decentralisera ansvaret och lägga ansvaret gemensamt på näringsliv och samhälle. I sammanhanget åtog sig ABB att anstränga sig att försöka återgå till 1987 års nivå och därmed öka sysselsättningen med omkring 200 arbetstillfällen i Ludvika. ABB och staten satsade 15 milj.kr. vardera till en utvecklingsgrupp för Ludvika, och staten utfäste sig att bidra med lokaliseringsbidrag, utvecklingsbidrag etc. som kan bidra till att 300 arbetstillfällen skapas i regionen. Syftet med insatserna är att bredda arbetsmarknaden.

ABB har nu rapporterat att det finns en övertalighet vid transformatorverksamheten i Ludvika. Skälet uppges vara bristande orderingång från den svenska och den internationella marknaden. Viss ytterligare övertalighet har så sent som i går blivit känd.

Regeringen har alltså hittills satsat offensivt för att stärka utvecklingen i Ludvika. Utöver de 30 milj.kr. som utvecklingsgruppen disponerar finns 143 milj.kr. anslagna för utvecklingsinsatser i Ludvika kommun. Jag kommer inom kort att ta kontakt med utvecklingsgruppen för att höra vilken syn den har på den nu uppkomna situationen. Jag förutsätter att den och ABB kan göra ytterligare ansträngningar i enlighet med det överenskomna syftet att bredda arbetsmarknaden, så att verkningarna av de nu aktuella personalminskningarna blir så begränsade som möjligt för Ludvika.

Anf. 253 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Jag får tacka för svaret på frågan. Sedan jag har ställt frågan har man från ABBs verksamhet avseende strömväxlare sagt att man skall minska personalen med 130 anställda. Det betyder att man från ABBs verk-

samheter i Ludvika har sagt att 230 anställda skall försvinna före årets slut. Det är naturligtvis ett hårt slag mot en bygd som redan har det besvärligt.

Man kan fundera över om det här har varit fråga om en allmosa, om det inte fanns någon form av villkor från regeringen att Asea skulle göra en insats i Sverige efter samgåendet med Brown Boveri. Att i dag förneka att det skulle ha funnits ett sådant villkor är väl ändå att göra våld på historieskrivningen. ABB, tidigare Asea, har lämnat ett löfte. Frågan är nu om regeringen kan göra någonting för att ABB skall infria det i dag. Vad som skulle behövas är att ett tillverkningsbolag som ABB driver någon annanstans i världen förlades till Ludvika. Det säger också de anställda på ABB. Det är vad som borde göras, om man menade allvar vid det tidigare tillfället. Regeringen har tydligen goda kontakter med ABB. Detta borde vara ett intressant projekt.

Arbetsmarknaden i Ludvika är bedrövlig. De insatser som regeringen har gjort, som vänsterpartiet från början ville att man skulle göra, räcker kanske till för att bredda arbetsmarknaden. Men i takt med dessa insatser minskar ABBs verksamhet. Då behövs också där utökade insatser.

Det som intresserar mig – och också de anställda på ABB i Ludvika – är om regeringen kan göra någonting för att ABB skall utöka sin satsning i Ludvika.

Anf. 254 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! För det första är det inte fråga om någon allmosa. Det är ett regionalpolitiskt anslag som skall användas för att utveckla arbetsmarknaden i Ludvika. Detta är en satsning på en kommun som är större än någon annan satsning i landet. Det finns resurser för att genomföra olika projekt och skapa sysselsättning. Det var inget villkor i förhandlingarna med Asea när bolaget skulle gå samman med Brown Boveri. Det är bara att konstatera att det inte var så.

Självfallet är vi oroade när det gäller läget i Ludvika. Vi kommer att göra allt vad vi kan tillsammans med utvecklingsgruppen, i diskussion med Asea Brown Boveri, för att försöka åstadkomma åtgärder som skall leda till en ökad sysselsättning. Därvidlag finns det resurser att arbeta med. Dem kommer vi naturligtvis att använda.

Anf. 255 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! När jag talar om allmosor menar jag alltså att Asea knappast flott skulle ha sagt att man skulle ordna 500 jobb, även om regeringen inte hade ställt upp det som ett villkor. Jag har litet svårt att förstå att Asea skulle göra den gesten bara för att man gick ihop med ett schweiziskt bolag. Det har väl allmänt uppfattats som ett villkor. Jag tror t.o.m. att kommunalråden i Ludvika, som har hand om kommunen dagligdags, har uppfattat det så.

Det intressanta är om industriministern har någon uppfattning om ifall ABB kan göra någon egen satsning i Sverige. Vad tror industriministern och regeringen om det? Är det möjligt att få ABB att satsa här? De pengar som redan finns behöver säkert kompletteras, för att bredda arbetsmarknaden och motverka att 200 gruvarbetare blir utan arbete. Här handlar det om dem som blir arbetslösa vid ABB.

Anf. 256 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Problemet för ABB är att företaget inte har den orderingång som är nödvändig för att upprätthålla verksamheten på den tidigare nivån. Det gäller order från både den svenska och den internationella marknaden. Samtidigt finns det många projekt som berör de produkter företaget tillverkar. Därför har man en ganska ljus syn på framtiden. I nuvarande läge finns det emellertid betydande problem att klara sysselsättningen.

Vi kommer att göra allt vi kan för att försöka få till stånd sysselsättning, i diskussioner med ABB och med andra. Men vi har ingen kommandoekonomi. Regeringen kan inte kommendera fram jobb. Man får söka sig till andra samhällen för att finna den metoden.

Anf. 257 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Det enda kommando som finns här är väl när ABB säger att jobben tar slut och att företaget flyttar tillverkningen till andra delar av världen. Percy Barnevik, ABBs överhuvud, säger att företaget kan satsa på Östeuropa, på miljön osv. Det är i dessa sammanhang man funderar över vilka möjligheter regeringen har. ABB expanderar ju på alla energi- och miljöområden. Med tanke på att företaget finns i Ludvika och att det tidigare var så generöst och ville skapa 500 jobb, kanske man kunde fundera på om inte ABB också i detta läge kunde vara litet generöst mot Ludvika.

Jag kan bara konstatera att regeringen säger att den inte har några möjligheter. Det är väl vad som innefattas i det industriministern säger om kommando. Litet balans mellan kommandona borde det finnas. Det är vad de anställda känner i dag. De reagerar naturligtvis med oerhört stor förtvivlan över bakslaget med förlusten av 230 jobb, när man trodde att man skulle komma upp till 1987 års nivå.

Överläggningen var härmed avslutad.

42 § Svar på fråga 1990/91:690 om den nya näringspolitiska myndigheten

Anf. 258 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Krister Skånberg har frågat mig om den nya näringspolitiska myndigheten kommer att ges erforderliga personalresurser för att klara de uppgifter myndigheten åläggs i energipropositionen.

De åtgärder som har föreslagits i energipropositionen (prop. 1990/91:88) ställer betydande krav på insatser från den ansvariga myndigheten. Hittills har regeringen gett statens energiverk i uppdrag att utreda ett antal frågor om bl.a. energihushållning, elmarknaden och tillkomsten av ny elproduktion. Resultatet av dessa uppdrag kommer att läggas till grund för årliga redovisningar till riksdagen av de energipolitiska programmen för omställning och utveckling av energisystemet.

De uppdrag som har lämnats till energiverket övertas av den nya näringspolitiska myndigheten när denna inrättas den 1 juli i år. Förslag om myndighetens dimensionering och uppgifter i stort lades fram av regeringen i till-

växtpropositionen (prop. 1990/91:87) i februari, dvs. ungefär samtidigt med energipropositionen. Båda propositionerna har beretts parallellt av näringsutskottet, och riksdagen kommer att slutbehandla dem inom den närmaste tiden.

Under våren har en särskild utredare arbetat med frågan om den nya myndighetens organisation. I direktiven till utredaren (dir. 1991:15) framhölls att de förslag till åtgärder som lades fram i energipropositionen kommer att innebära vissa ytterligare uppgifter för myndigheten. Behovet av personalresurser för dessa uppgifter beaktades också i direktiven.

Anf. 259 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag får tacka industriministern för svaret. Jag har via industridepartementet tagit del av utredarens förslag och också av ett särskilt yttrande från generaldirektören i statens energiverk.

Det behövs en ökad långsiktighet i energipolitiken. Det har saknats länge. Jag tycker att det är ansvarslöst av regering och riksdag att det har varit på det sättet. Under tiden har i stället de stora kraftföretagen med Vattenfall i spetsen drivit en egen energipolitik. Det har egentligen inte gynnat några satsningar på vare sig effektivare energianvändning eller förnybara och miljövänliga bränslen, även om man har talat mycket om det.

Man har under några år studerat och lärt sig en del om vad som behövs och hur man kan göra. Men det breda arbetet har inte kommit i gång. Både från Vattenfalls och Sydkrafts sida verkar man nu vara mycket tveksam, eller rent av avvisande till kraftfulla satsningar på effektivare energianvändning. Jag har träffat representanter för energiverk ute i kommunerna de senaste dagarna. De säger sig ha fått signaler från t.ex. Sydkraft att nu gäller det att sälja kraft igen. Detta är mycket allvarligt.

Däremot har de grupper på Vattenfall och statens energiverk som har ansvaret för effektivare energianvändning enligt min uppfattning tagit sitt ansvar. Det är viktigt att dessa personers kunnande och erfarenhet nu tas till vara i det nya verket.

Min fråga är: Tänker sig industriministern ett näringspolitiskt verk som i detta avseende är en målmedveten, kraftfull, energisk aktör, eller skall verket bli mera av en bidragsgivare och utredare, som betraktar vad som händer och låter det ske?

Anf. 260 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Krister Skånberg var med vid näringsutskottets behandling av dessa frågor, och han känner till intentionerna i propositionen. De är naturligtvis att vi skall fullgöra de uppgifter som vi har lagt fram för riksdagen i energipropositionen och tillväxtpropositionen.

Anf. 261 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Texten i propositionen är lovande på så sätt att man uttryckligen talar om att man skall satsa på förnybara bränslen och effektivare energianvändning, även om där sägs att man kan tvingas använda även fossila bränslen osv. Från miljöpartiets sida hade vi efterlyst mera kraftfulla skrivningar. Men det som står är, om det kan förverkligas, hoppingivande. Frågan

är då hur det nya näringspolitiska verket aktivt skall kunna medverka till att fullfölja dessa intentioner.

När jag läser handlingarna noterar jag att den som har lämnat ett särskilt yttrande är tveksam till om den nya organisationen blir tillräckligt slagkraftig, om den verkligen innebär att man kommer att agera. Det gör mig bekymrad.

Jag vill fråga industriministern ännu en gång: Är det meningen att det nya verket skall agera eller iaktta?

Överläggningen var härmed avslutad.

43 § Svar på frågorna 1990/91:631 och 632 om arbetslösheten i Norrbottens och Gävleborgs län

Anf. 262 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Bengt Hurtig har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att reducera arbetslösheten i Norrbotten.

Bertil Måbrink har frågat mig om jag avser att tillföra ytterligare resurser till Gävleborg utöver de i kompletteringspropositionen aviserade medlen.

Jag besvarar båda frågorna i ett sammanhang.

För att långsiktigt värna den fulla sysselsättningen krävs en god ekonomisk utveckling genom ökad tillväxt och bekämpning av inflationen. Det kräver en fortsatt stram finanspolitik.

Som ett led i denna politik ingår Rehnberg-gruppens arbete, vilket verksamt har bidragit till att pris- och lönekostnadsutvecklingen nu ser ut att kunna dämpas. Regeringen har vidare nyligen fattat beslut om att knyta den svenska kronan till ecun samt att föreslå en sänkning av momsen på mat.

I nuvarande konjunkturläge har antalet varsel ökat mycket snabbt. Omfattande strukturförändringar med personalminskningar och nedläggningar har fått till följd att 97 000 personer, eller 2,1 % av arbetskraften, var arbetslösa i slutet av april. I skogslänen var arbetslösheten 2,7 %. Arbetslösheten i genomsnitt för riket har därmed stigit med en procentenhet jämfört med samma månad förra året. Vid en internationell jämförelse har vi en mycket låg men för Sverige oacceptabel nivå på arbetslsheten. Jag är väl medveten om att problemen på arbetsmarknaden är störst i Norrbottens och Gävleborgs län.

Regeringen har i årets kompletteringsproposition (1990/91:150) föreslagit en mycket kraftig förstärkning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, främst med inriktning mot utbudsstimulerande insatser.

Förutsättningen för en ökad produktivitet, som ställer krav på en ökad flexibilitet och förändringstakt, är att arbetskraftens utbildningsnivå höjs. Det gäller därför framför allt att stärka kompetensutvecklingen i näringslivet och offentlig verksamhet och samtidigt erbjuda aktiva insater för dem som blivit arbetslösa.

Utbildningsvikariaten är den åtgärd som jag tror och hoppas mycket på. Den ger arbetsgivarna möjlighet att göra de nödvändiga satsningarna på personalutbildning. Samtidigt ger den de arbetslösa ungdomarna en chans att få

arbetslivserfarenhet och därmed ökad kompetens, så att de står rustade inför nästa uppgång i konjunkturen.

När det gäller fördelningen av resurserna för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna är det helt och hållet AMS ansvar att fördela dem med hänsyn taget till behovet i olika delar av landet.

Någon definitiv fördelning är inte gjord, eftersom riksdagen ännu inte har fattat beslut om alla medel för arbetsmarknadspolitiska insatser under nästa budgetår.

Några ytterligare resurser utöver vad som är aviserat i budgetpropositionen och kompletteringspropositionen avser regeringen inte att anslå. Det viktiga är nu att en samordning av resurserna sker på regional och lokal nivå. Likaså att samverkan sker såväl mellan de olika länsmyndigheterna som med näringslivet och den offentliga sektorn.

Anf. 263 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Jag har litet svårt att se hur den strama finanspolitiken, Rehnbergsuppgörelsen och anknytningen till ecun skulle ha kunnat få några effekter i Norrbotten i form av större intresse för investeringar där. Tecknen tyder snarare på att det går i motsatt riktning. Den strama finanspolitiken har inneburit att man har betydligt mindre resurser i kommunerna och i landstinget för att fullgöra sina uppgifter.

Vi har i dag fått siffror om ungdomsarbetslöshet på 20 % i Karesuando, 10,7 % i Gällivare, 11,7 % i Kiruna och 10,2 % i Övertorneå för ungdomar mellan 18 och 24 år. Jag anser att det är förödande för utvecklingen om vi på något sätt accepterar sådana nivåer, som närmar sig rena EG-nivåer.

Jag tycker givetvis att utbildningsinsatser är bra, men man måste också noga följa upp att dessa insatser blir meningsfulla. Jag har haft telefonsamtal från personer som får utbildningar i sådant som de redan tidigare varit utbildade på och arbetat i många år med. Utbildningen måste bedrivas med syfte att verkligen åstadkomma en förbättring och en utveckling av arbetskraften. Jag har för min del också tyckt att vi börjar komma i den situationen att arbetsmarknadsåtgärder i form av beredskapsarbeten blir nödvändiga. Vi har behov av satsningar på infrastruktur, gator och vägar, järnvägar och offentliga byggnader i den här delen av landet, något som kan ge en hel del jobb åt de ca 16 % av byggnadsarbetarna som för närvarande är arbetslösa.

Anf. 264 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Utöver vad Bengt Hurtig har sagt kan jag här peka på att även när vi har s.k. högkonjunktur i vårt land ligger arbetslösheten högre i exempelvis mitt hemlän, i Norrlandslänen och i Bergslagen än vad den gör i andra delar av landet. Jag vill speciellt understryka att situationen är dålig för kvinnorna och ungdomen även vid högkonjunktur. Även då är det en hög arbetslöshet inom de här två kategorierna.

Som Mona Sahlin säger i sitt svar har skogslänen i nuvarande situation en hög arbetslöshet jämfört med riket i dess helhet, och då är trycket på just kvinnorna och ungdomen ännu hårdare. Sandviken har snart inga unga tjejer kvar, eftersom det inte finns några jobb där. De tvingas ned till de s.k.

överhettade områdena, och det är ingen bra situation. Det är bra att man då satsar på utbildning, men jag tror inte att det är tillräckligt för våra län.

Jag är litet besviken över att Mona Sahlin här sade att resurser utöver vad som har anslagits i budgetpropositionen och kompletteringspropositionen inte skall tillföras. Som bekant begärde AMS 10 miljarder kronor och fick något över 6 miljarder. Jag tycker nog att arbetsmarknadsministern borde kunna ge ett besked, att om de åtgärder som redovisas för att klara situationen i Gävleborgs län, speciellt när det gäller kvinnor och ungdom, inte hjälper, skall regeringen vara beredd att tillföra ytterligare resurser.

Anf. 265 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Får jag först säga till Bengt Hurtig att efter anknytningen till ecun har räntorna gått ned ganska ordentligt. Jag tycker att Bengt Hurtig något kunde efterforska hur mycket lägre räntor betyder också i Norrbotten för möjligheterna att investera liksom också hur mycket en sänkning av räntorna betyder för dem som bor där och för deras boendekostnader.

Annars vill jag understryka och instämma i mycket av det som både Bengt Hurtig och Bertil Måbrink sade. Allt det tal som förekommer om den låga arbetslösheten i landet som helhet är förrädiskt, eftersom vi vet att arbetslösheten drabbar vissa grupper, framför allt ungdomar, och vissa regioner, bl.a. Norrbotten och Gävleborg.

Det är därför som vi inte heller bara kan se till arbetsmarknadspolitiken. För att klara av utvecklingen måste vi också se hur industripolitiken, regionalpolitiken, utbildningen och investeringarna i infrastruktur gestaltar sig på de berörda orterna. Jag vill också betona behovet av att regionalt och lokalt ha en överblick över och samordning av alla dessa insatser. Jag vet att båda de här länen, som dess värre har en lång erfarenhet av bekämpning av arbetslösheten, är duktiga på att hitta nya och okonventionella metoder.

Jag hoppas att jag i dessa avseenden också fortsättningsvis skall kunna bidra med extra insatser för den typ av utveckling som vi för närvarande arbetar för.

Jag vill också säga att det inte är tillräckligt med utbildning. Det vet även regeringen. Det är därför som AMS nu också har fått möjlighet att använda alla de åtgärder som man har på det sätt som man tycker är mest lämpligt i varje region. Men utbildningsnivån är låg i inte minst de två län som de två frågorna berör. Inte minst kvinnornas behov av att få vidga sin kompetens är stort.

Jag vill till sist säga att jag inte nu har något beslut i regeringen om ytterligare resurser att redovisa. Men som jag också tidigare har sagt måste en ansvarsfull regering – förhoppningsvis en socialdemokratisk sådan – i den mån arbetsmarknaden utvecklas annorlunda under hösten se över medelsbehoven på detta område.

Anf. 266 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! För 20 år sedan hade vi 50 000 ungdomar i Norrbottens län. Om utvecklingen fortsätter som hittills är vi snart nere i 30 000 ungdomar. Skulle vi så småningom få en litet bättre konjunktur, kan detta tillsammans

med det ökade antalet äldre innebära att vi får brist på arbetskraft och svårigheter att upprätthålla servicen i vissa kommuner.

För närvarande går mellan 10 och uppemot 20 % arbetslösa, och vi vet att både pojkar och flickor mår psykiskt dåligt av detta. Det leder också till en ökning av alkoholkonsumtionen. Detta har visats bl.a. i en doktorsavhandling som kom för något år sedan. Man kan alltså inte ta lätt på dessa problem och hoppas att de blir lösta med övergripande nationalekonomiska metoder. De måste i stället följas med stor nogrannhet, och nödvändiga åtgärder måste vidtas så snart som möjligt. Ungdomsarbetslösheten ligger på en helt oacceptabel nivå.

Anf. 267 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar för den sista kompletteringen som arbetsmarknadsministern gjorde. Jag tolkar det som att det här finns en möjlighet att få ytterligare resurser.

Gävleborg har den lägsta utbildningsgraden av samtliga län i vårt land. Bara det säger att det måste till ordentliga resurser på utbildningsområdet. Sedan finns det ett annat problem, som har uppstått först nu, nämligen att den offentliga sektorn i ett sådant län som Gävleborg, som har haft betydelse inte minst för kvinnorna när det gäller att få arbete, har börjat minska sin personalstyrka. Det rör sig om 800 personer. Det är ytterligare ett argument som man inte bara kan bortse från.

Vi hoppas också att vi får en ansvarsfull regering till hösten och att det då tillförs ytterligare resurser.

Överläggningen var härmed avslutad.

44 § Svar på fråga 1990/91:643 om beredskapsarbeten

Anf. 268 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Karl-Erik Persson har frågat mig om jag delar arbetsmarknadsutskottets mening från mars i år att beredskapsarbeten kan vara den mest ändamålsenliga åtgärden för vissa grupper av arbetslösa.

I dag är det en allmän strävan från statsmakternas sida att styra arbetsmarknadspolitiken med mål i stället för med regler. Den nya åtgärdsstrukturen inom arbetsmarknadspolitiken är ett uttryck för denna målsättning.

En effekt av målstyrningen är att riksdagens, regeringens och arbetsmarknadsverkets roller förändras. I den nya modellen skall statsmakterna ange målen medan arbetsmarknadsstyrelsen både har friheten och ansvaret att fördela resurserna på länen och olika grupper på arbetsmarknaden samt utforma en lämplig arbetsmetodik. Meningen är att det ytterst skall vara den lokala arbetsförmedlingen som skall disponera huvuddelen av de arbetsmarknadspolitiska resurserna. Det får till följd att det blir arbetsförmedlingen som, utifrån statsmakternas riktlinjer, avgör vilken åtgärd som är lämpligast i varje enskilt fall.

I sitt arbete skall förmedlingen hävda arbetslinjen. Denna princip bygger

på en självklarhet, nämligen att ett riktigt arbete eller en utbildning är att föredra framför ett beredskapsarbete.

När det inte finns något arbete att erbjuda och arbetsmarknadsutbildning inte är den mest ändamålsenliga åtgärden, måste naturligtvis andra åtgärder som exempelvis beredskapsarbete tillgripas. Jag vill även påminna om att riksdagen för nästa budgetår har anslagit mycket stora resurser som bör tillgodose de olika behoven hos de arbetssökande.

Jag vill dock avsluta med att understryka att arbetsförmedlingens insatser för en arbetssökande inte får stanna vid ett beredskapsarbete, utan åtgärden måste självklart följas upp med antingen ett arbetserbjudande, en arbetsmarknadsutbildning eller annan lämplig åtgärd.

Anf. 269 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Jag får tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Jag delar helt och fullt det sista statsrådet sade, dvs. att åtgärderna får inte stanna enbart vid beredskapsarbeten. Men låt mig få rätta en sak i sammanhanget. Arbetsmarknadsutskottet talade inte om att det skulle vara mest ändamålsenligt med beredskapsarbeten. Frågan bygger egentligen på att det i kompletteringspropositionen inte står något om beredskapsarbeten. Den 27 mars tog riksdagen ställning till arbetsmarknadsutskottets betänkande 11. I det betänkandet talas det om beredskapsarbeten för vissa grupper. Riksdagen slog fast att man inte skulle underskatta betydelsen av beredskapsarbete.

Nu satsas rätt och slätt på utbildning och mycket litet på övriga delen. Vi är inte emot utbildning. Men frågan är vad som händer efter utbildningen. Många kommer nu i denna situation. Risken finns att det blir en genomströmningsarbetslöshet. Vi skall också vara medvetna om att i dagarna lämnar en stor grupp ungdomar gymnasieskolan och skall ut på arbetsmarknaden. Vi har också de som har fullgjort sin värnpliktstjänstgöring och som skall ut och konkurrera på arbetsmarknaden. Dessa grupper skall ha meningsfulla och bra beredskapsarbeten.

Det finns en risk att vi kommer att få världens bäst utbildade arbetslösa i vårt land om inte något görs. Jag tycker, precis som det står i utskottets betänkande, att för vissa grupper är beredskapsarbeten ett bra alternativ tills det skapas fasta arbeten.

Anf. 270 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag betonar att utskottet skrev i betänkandet att det var viktigt att stödja inflationsbekämpningen genom en aktiv arbetsmarknadspolitik i form av kompetenshöjande insatser, t.ex. utbildning, och andra offensiva åtgärder samt någon form av beredskapsarbeten.

Jag vill också understryka det jag sade i svaret och som jag inte vet om Karl-Erik Persson riktigt förstod. Karl-Erik Persson säger att regeringen satsar litet på beredskapsarbeten. Jag har sagt att regeringen har förändrat hela anslagsstrukturen så att det ankommer på AMS och den lokala arbetsförmedlingen att i varje enskilt fall välja den åtgärd som är den riktiga. Det är väl så långt man kan komma när det gäller att ta hänsyn till den enskilda individens behov och vad han eller hon behöver för att snabbast möjligt få

erfarenhet eller utbildning, för ett riktigt arbete. I den arsenalen av åtgärder finns beredskapsarbeten. De skall användas, om det är den åtgärd som arbetsförmedlingen bedömer som mest lämplig.

Jag vill dock understryka att det inte alls är alldeles självklart att det är så lika enkelt eller ens lika riktigt i dag som för 20 år sedan att satsa så mycket på beredskapsarbeten. Det är ett annat ekonomiskt läge i kommunerna. Precis som Karl-Erik Persson själv underströk är det många som har för låg utbildning och som i första hand skall pröva beredskapsarbeten om det inte finns annat arbete att tillgå.

Anf. 271 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Om jag inte förstår det här eller ej är egentligen ointressant. Det intressanta är att de som skall handha de medel som står till förfogande förstår vilka möjligheter de skall satsa på.

Det är kompletteringspropositionens innehåll när det gäller arbetsmarknadspolitiken som jag tycker är för liten i förhållande till de siffror som finns när det gäller arbetslösheten. Jag tror också att Mona Sahlin känner till att det finns meningsfulla arbeten i kommunerna. Det är kommunernas möjligheter till aktiva åtgärder som är begränsade. Därför kommer det att bli problem i kommunerna när den höga arbetslösheten skall tas om hand och kommunerna inte får fortsatta medel. Att medlen sedan kan användas på olika sätt sägs det inte så mycket om i kompletteringspropositionen. Där talar man i stort sett endast om utbildning. Jag är inte emot utbildning, men jag tror inte att det räcker för vissa grupper.

Överläggningen var härmed avslutad.

45 § Svar på fråga 1990/91:675 om sysselsättningen i Avesta m.fl. bruksorter

Anf. 272 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Lars-Ove Hagberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att skapa arbete i Avesta, Långshyttan, Degerfors och Torshälla med anledning av beskedet från Avesta AB om att 800 jobb skall bort inom koncernen.

Nuvarande konjunkturläge, med omfattande strukturförändringar och krav på rationaliseringar med personalminskningar och nedläggningar som följd, innebär att antalet varsel ökar snabbt.

Avesta AB, som planerar omfattande rationaliseringar, spelar en central roll för sysselsättningen på de fyra nämnda orterna. Eventuella uppsägningar från företaget får allvarliga konsekvenser i Avesta, Långshyttan, Degerfors och Torshälla. För att möta denna situation är det nödvändigt med både kort- och långsiktiga åtgärder.

Målet för den nuvarande ekonomiska politiken, som ger goda förutsättningar för en ökad produktivitet och tillväxt samtidigt som inflationen bekämpas, är full sysselsättning. Mot slutet av året förväntas en vändning av

konjunkturen vilken med en viss fördröjning kommer att få en positiv genomslagskraft på arbetsmarknaden.

Denna bedömning grundar sig på att pris- och lönekostnadsutvecklingen har dämpats de senaste månaderna. Rehnberggruppens arbete har haft inflytande på de avtal som slutits på arbetsmarknaden. Det av regeringen nyligen fattade beslutet om kronans anknytning till ecun samt förslaget om sänkt moms på mat är ytterligare åtgärder som påverkar den ekonomiska utvecklingen i Sverige.

I avvaktan på denna konjunkturförändring är det viktigt att statens såväl regionalpolitiska som arbetsmarknadspolitiska instrument används på ett för både samhället och den enskilda människan effektivt och bra sätt. En samordning mellan olika länsorgan, kommuner, företag och fackliga organisationer måste komma till stånd. Kunskap måste tas fram om inom vilka branscher näringslivet kan breddas och vilken kompetens hos arbetskraften denna breddning av arbetsmarknaden kräver.

Regionalpolitiskt har länsstyrelserna både ansvar, befogenheter och resurser för att snabbt starta ett utvecklingsarbete. Vidare ingår Avesta permanent i stödområde 2, och Degerfors är temporärt t.o.m. juni 1992 inplacerat i stödområde.

Mot den ökande arbetslösheten har regeringen i kompletteringspropositionen (1990/91:150) föreslagit ökade insatser om drygt 6 miljarder kronor till aktiva åtgärder under nästa budgetår. De skall främst användas till kompetenshöjande insatser som arbetsmarknadsutbildning och utbildningsvikariat.

Självfallet kommer detta orterna Avesta, Långshyttan, Degerfors och Torshälla till del.

Det är arbetsmarknadsstyrelsen som gör fördelningen av de arbetsmarknadspolitiska medlen inte bara mellan de olika länen utan även mellan olika grupper på arbetsmarknaden och branscher utifrån de övergripande mål som statsmakterna fastställt.

De pågående strukturrationaliseringarna innebär att det uppstår strukturproblem som man måste ta sig igenom. Enligt länsarbetsnämnderna i berörda orter finns det en beredskap för eventuella uppsägningar från det aktuella företaget. Det gäller framför allt kompetenshöjande utbildning.

Anf. 273 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det är ju under kort tid nu som vi i Dalarna har mött flera varsel. Man kan säga att allt detta händer inom basindustrierna i Ludvika och Avesta. Detta är naturligtvis förödande för Avesta AB med dess dominerande ställning på minst fyra bruksorter. Ett stort bolag strukturrationaliserar hastigt etappvis, och ingenting händer i stället. Detta är allvarligt i det här läget. Det gäller 200–300 arbeten i Avesta och Långshyttan samt 300 arbeten i Degerfors, säger man.

För Avesta kommun, som ligger mig närmast, gäller det inte bara järnverket utan även posten, som har försvunnit, och SJ. Regeringen har ett visst ansvar här och dessutom ett visst ekonomiskt ansvar för landstingens verksamhet. Nu hotas t.ex. verksamheten vid lasarettet i Avesta. Det är förödande.

När det gäller investeringar i infrastrukturen går de oss förbi. Om man skall bygga en järnväg till Dalarna för snabbtåg, då skall den gå förbi Avesta. Avesta är som kommun oerhört utsatt och befinner sig i ett oerhört allvarligt läge. Man behöver extraordinära insatser från regeringens sida. Det krävs nya arbeten. Både på kort och lång sikt är det nya arbeten det handlar om. Vem skall fixa dessa jobb?

Det handlar naturligtvis även om utbildning. Det är jättebra med en bred utbildning, men när man är klar med utbildningen skall det finnas arbete. Är det marknaden som skall fixa de offensiva satsningarna. Det måste vara någonting alldeles speciellt för Avesta, annars försvinner den orten, som industriort, snart från kartan. Har regeringen någonting som kan ge Avesta ett hopp?

Anf. 274 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Får jag bara understryka att både jag och regeringen är mycket väl medvetna om vilket jobbigt och allvarligt läge Avesta befinner sig i. Det är bl.a. därför som man är inplacerad i stödområde 2. Man skall även den vägen kunna få möjligheter att bistå, satsa och utveckla företagen regionalt.

Än så länge är arbetslösheten just nu i Avesta 1,9 %, dvs. klart under genomsnittet för landet. Men precis som Lars-Ove Hagberg påpekar har man många varsel, drygt 1 000 just nu, efter vad jag har fått fram. Men alla varsel leder inte till uppsägningar. Vi har ett exempel i Långshyttan där det var 150 varsel, varav 25 ledde till uppsägning. Den typen av strukturomvandlingar av ett helt län med bruksorter skapar långsiktigt stora problem, som också Lars-Ove Hagberg påpekar.

Samhället präglas av traditionella mansyrken. Arbetslösheten har ökat med 70 % för männen och med 23 % för kvinnorna, och det speglar ju den ensidiga arbetsmarknaden. Det är därför man nu sätter in ökade resurser, bl.a. till utbildning och kompetensutveckling. Det skall tillsammans med det som regional- och industripolitiken kan bidra med skapa bättre förutsättningar i Avesta. Kunskapen finns i den här delen av landet. Resurserna och förutsättningarna måste staten, länsmyndigheterna och företagen bidra med.

Anf. 275 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Ja, men detta känns så oerhört hopplöst, t.ex. beträffande södra Dalarna. Det kan ju knappast bero på låga löneavtal, ecun eller någonting annat.

Det är inte bara detta att Avesta ligger i Bergslagen, utan det ligger i kläm mellan olika centra här. Det är därför jag talar om extraordinära åtgärder. Man åker förbi Avesta på olika sätt. Man klagar mycket bittert i den här regionen över detta. Man har under lång tid byggt hela sin verksamhet på Avesta AB. Vad kan regeringen göra?

Arbetsmarknadsministern har ansvar för sitt område, men vad är det för industrisatsningar och andra satsningar som kan ske där? Man ser en minskning av den offentliga verksamheten när det gäller landstinget och lasarettet. Det är ännu mer förödande i dagens läge. Det jag får fram nu är att de poli-

tiska makthavarna i samhället inte kan ge människorna något besked. Det tror jag ökar politikerföraktet i samhället.

Anf. 276 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Får jag understryka, och det tror jag Lars-Ove Hagberg är väl medveten om, att jag inte i någon gömma på arbetsmarknadsdepartementet har ett kassaskåp med industriarbeten som jag kan plocka fram vid lämpligt tillfälle. Jag har ansvaret för att se till den ekonomiska utvecklingen, t.ex. räntorna, som man inte får underskatta när det gäller dessa orter i Bergslagen. Ju lägre de är och ju mindre av klippsatsningar, desto mer får man av industriella satsningar som är lönsamma och som gynnar hela vår industri. Staten måste tillhandahålla medel, resurser, ansvar och förutsättningar, men kunskapen och ansvaret skall läggas i handen på regionerna. Jag vet att det pågår mycket arbete på de här orterna. I den mån regeringen och statsmakterna kan bidra till den här utvecklingen gör vi det också och kommer att göra det i fortsättningen. Men underskatta inte de långsiktiga satsningarna som räntorna! Därför har även ecun betydelse för en liten ort som Långshyttan.

Anf. 277 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Vi skall inte ha någon ekonomisk debatt, men det kan också vara oerhört farligt att knyta sig till marken, som man gör med ecun. Det kan även slå tillbaka. Vi är inte säkra på det. Just nu är det lägre räntor och bättre investeringsklimat.

Jag hade naturligtvis någonstans hoppats att en socialdemokratisk minister ändå skulle säga att nu har vi dessa AP-fonder och vi skall försöka att tänja så långt vi kan i Statsföretags ansvar när Jonssonföretaget Avseta AB sviker den här marknaden så kapitalt. Men det kanske var detta som skulle kunna vara räddningen på medellång sikt. På kort sikt behövs det mycket utbildningsinsatser, det behövs insatser från länsstyrelsen för att se till att människor inte behöver gå arbetslösa en längre tid när de är beredda att ta nya jobb.

Men vad händer i nästa skede? Där ser jag inga aktörer på marknaden som kan komma in. Det finns för närvarande inga lämpliga aktörer där. De aktörer som finns gör praktiskt taget ingenting, utan de lägger ned.

Överläggningen var härmed avslutad.

46 § Svar på fråga 1990/91:582 om taxiverksamheten

Anf. 278 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Berndt Ekholm har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att komma till rätta med de kraftiga prishöjningarna i taxibranschen, förbättra kundens möjligheter till prisjämförelser och motverka utvecklingen av oseriös verksamhet. Bakgrunden till frågan är att transportrådet nyligen lämnat en rapport om hur avregleringen fallit ut under det första halvåret.

Före avregleringen av taxi förekom många klagomål över taxibranschens sätt att sköta verksamheten, särskilt i storstadsområdena. Klagomålen gällde framför allt svårigheterna att komma fram till beställningscentralerna och att över huvud taget få tag i taxi vissa tider. Vidare ställde vissa större kundgrupper krav på att taxitrafiken skulle stå till tjänst med bättre service, större kapacitet och tillgänglighet, samverkan med andra färdmedel och möjlighet att utföra nya transportuppdrag.

Bakom beslutet om avreglering låg ett konstaterande av att regleringen var ett trubbigt medel att uppnå en god trafikförsörjning och ett hinder för de nya idéer som började utvecklas inom taxibranschen. Det på sikt gynnsammaste för taxibranschens utveckling mot större effektivitet och serviceförmåga bedömdes vara att det skapades en konkurrenssituation genom en friare etableringsrätt och taxesättning.

Av transportrådets rapport framgår att taxiresorna blivit dyrare och att prisjämförelser mellan olika taxiföretag är svåra att göra. Rapporten visar emellertid att det viktigaste motivet för avregleringen, nämligen en bättre tillgång på taxibilar och en bättre service, har uppfyllts.

Avregleringen av taxi skedde för mindre än ett år sedan. Mot bakgrund av erfarenheterna från tidigare avregleringar på yrkestrafikområdet var det att vänta att det skulle bli en viss turbulens under en tid efter avregleringen. Utövarna inom branschen och berörda myndigheter – hit räknar jag även trafikhuvudmännen, kommuner och landsting som alla har fått uppgifter i det nya systemet – måste få pröva sig fram för att finna sina former i detta.

Jag följer utvecklingen inom taxinäringen med intresse. Redan före avregleringen bestämdes att en uppföljning skulle ske av denna. Transportrådets rapport och andra rapporter om följderna av avregleringen kommer att ligga till grund för denna utvärdering. Jag räknar med att det arbetet kan påbörjas redan under år 1991. Jag är självfallet beredd att vidta åtgärder om utvärderingen visar att det föreligger behov därav.

Anf. 279 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag tackar först statsrådet för svaret.

Jag tror att många har haft på känn det som transportrådets utredning har verifierat, nämligen att taxis priser har gått upp mycket kraftigt. I samband med det trafikpolitiska beslutet 1988, då beslutet om avreglering fattades, framfördes det klagomål mot den höga nivån på taxan som då rådde, och det sades att ökad konkurrens skulle vara till gagn för kunderna. Hitintills har resultatet varit mycket magert. Jag kan inte låta bli att filosofera något kring att marknadsekonomiska lösningar är bra, men de har trots allt sina begränsningar. Detta är ett område som visar att det finns begränsningar och att regleringar i viss utsträckning kan vara nödvändiga.

Vi kan nu se att taxi har utnyttjat situationen till att höja sina priser. Mig förvånar det inte. Enligt transportrådet har man höjt priserna med 15 % medan kostnadsutvecklingen bara har varit 5 %. Detta gäller enbart andra halvåret 1990. Då är inte momspålägget inräknat, eftersom det kom först 1991.

Ser man till konsumentresorna har priserna ökat med 19 % och i glesbygden med 25 %. Jag menar att avregleringen delvis har öppnat för dessa rejäla prishöjningar. Hur skall det för övrigt vara möjligt att uppnå en fungerande

konkurrens i glesbygden med kanske ett till tre företag? Hur skall det vara möjligt att få en väl fungerande prisinformation när man har bråttom och skall välja en taxibil?

Visst finns det positiva effekter, bl.a. de som statsrådet nämnde. Vi har exempelvis fått många fler bilar, särskilt i Stockholm. Nu har vi trots allt valt avregleringsvägen. Jag noterar att statsrådet i sitt svar sade att det kommer att ske en utvärdering, och det är mycket positivt. Samtidigt är det bråttom med åtgärder för en ökad prispress. Har statsrådet någon åsikt om vilka åtgärder man kan tänkas vidta för att få ner priserna i glesbygden och kunna göra prisjämförelser osv.?

Anf. 280 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det är, precis som Berndt Ekholm påpekar, ett bekymmer att priserna har gått upp. Man kan säga att det visat sig att den fria marknaden inte har fungerat som vi hade hoppats, nämligen att en prispress skulle åstadkommas genom konkurrens.

På Berndt Ekholms fråga kan jag svara att det gått relativt kort tid och att vi inte än kan slutgiltigt bedöma om detta är ett bestående resultat. Jag hoppas fortfarande att den fria marknaden även inom trafiksektorn liksom på så många andra områden, skall visa sig få den effekten att man genom konkurrens kan pressa priserna. Här gäller det naturligtvis för kunderna att så långt möjligt ta reda på priset och ställa frågor. Det behövs en ökad prismedvetenhet. Här finns naturligtvis en ovana, eftersom detta har varit en reglerad sektor under så lång tid.

Sedan måste naturligtvis de institutionella organ som har prisövervakningsuppgifter hårt bevaka detta område. Detta är de två instrument som vi kan arbeta med tills vidare innan vi får utvärderingsresultaten och mer ingående kan bedöma effekten.

Anf. 281 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Det är bra att statsrådet har noterat dessa problem och att en utvärdering kommer till stånd. Jag är mycket angelägen om att man tar allvarligt på denna utvärdering och letar efter alla möjligheter att verkligen få en prispress till stånd.

Man måste dessutom observera alla andra frågor som tagits upp i transportrådets utredning, t.ex. risken för oseriös verksamhet i och med den utveckling som lett till så många företag. Den hårda konkurrensen mellan företagen innebär att det finns en risk för fusk.

Man måste se om det behövs konkurrensbegränsande åtgärder. Det finns problem med områdesindelning, man talar om fysiska hinder och kartellbildningar osv.

Jag skall inte här förlänga debatten, eftersom väl både statsrådet och jag skall åka till vårmiddagen. Mot bakgrund av debattens innehåll hoppas jag att statsrådet och jag skulle kunna dela på en bil till festen, så att det skulle kunna bli litet billigare. Tack för ordet.

Överläggningen var härmed avslutad.

47 § Svar på fråga 1990/91:670 om sambandet mellan alkohol och trafikolyckor

Anf. 282 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Elver Jonsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av rapporterna om mycket höga olyckstal för alkoholpåverkade i trafiken. Bakgrunden till frågan är att trafiksäkerhetsverket i en undersökning i samarbete med statens rättskemiska laboratorium kommit fram till att andelen omkomna i trafiken på grund av alkohol är högre än man tidigare ansett.

Det är viktigt att undersökningar av det här slaget genomförs. De uppgifter som nu har kommit fram måste givetvis tas på stort allvar.

Riksdagen har antagit en ny lag om trafiknykterhetsbrotten, som trädde i kraft för mindre än ett år sedan. Den innebär som bekant bl.a. att den högsta tillåtna promillegränsen sänktes från 0,5 till 0,2 promille. Regeringen avser att inom den närmaste tiden lämna ett uppdrag om utvärdering av den reformen. Även om den undersökning som Elver Jonsson refererar till inte direkt berör den nya lagstiftningen, utgår jag från att resultatet av undersökningen kommer att beaktas i det sammanhanget.

Det är väl dokumenterat att risken för upptäckt är en av de viktigaste faktorerna när det gäller att förmå människor att efterleva trafikreglerna. Detta torde också gälla beträffande bilkörning i alkoholpåverkat tillstånd.

Regeringen har nyligen beslutat om direktiv till en utredning med syfte att uppnå en större effektivitet i polisens trafikövervakande verksamhet. Jag har goda förhoppningar om att både den nya trafiknykterhetslagstiftningen och en effektiviserad trafikövervakning på sikt kommer att nedbringa de höga olyckstalen för alkoholpåverkade i trafiken.

Anf. 283 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Låt mig först säga att kommunikation är något mycket positivt. Vi hörde nyss att statsrådet och en av de socialdemokratiska riksdagsledamöterna kommer att göra en gemensam resa till något trevligt i kväll. Samtidigt måste man säga att trafiken också har ett högt pris genom de alltför många olyckor som leder till svåra skador och död.

Nu har det kommit en rapport som säger att den största enskilda faktorn är alkoholen, och det är därför viktigt att göra någonting åt det. Statsrådet instämmer i detta, något som jag både uppskattar och förväntade mig.

Självfallet finns det brister. En sådan brist är den signal vi fått när det gäller påföljder för grovt rattfylleri. Antalet människor som dömts till fängelsepåföljd för detta brott har drastiskt minskat. Många har dömts till annan påföljd, som betraktats som mindre sträng, och jag tror inte att detta är bra.

Statsrådet nämnde den kontrollerande uppgiften. Det finns alltför för få rörliga poliser samtidigt som det finns många gånger fler lapplisor, som givetvis har sin uppgift, men jag anser att vi skall lägga tyngdpunkten på annat. En annan viktig sak är det förebyggande arbetet, och där bör frågan om nykterhet på väg aktualiseras ännu mer.

Jag anser att det måste till ett helt batteri av åtgärder och att det finns

mer att göra när det gäller utbildning och annat. Men framför allt måste man angripa de stora och tunga olycksfaktorerna, och dit hör alkoholen. En fördel med att dra ner antalet trafikolyckor via en bättre nykterhet är att detta inte belastar budgeten. Det är någonting som både kommunikationsministern och finansministern kommer att uppskatta. Jag skulle gärna se att kommunikationsministern skulle säga att han är beredd att ta nya fräscha tag i denna fråga. Ett sådant löfte skulle jag uppskatta.

Anf. 284 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag är beredd att ta nya fräscha tag och är öppen för initiativ och idéer på detta område. Det pågår, som Elver Jonsson väl känner till, en total översyn av hela trafiksäkerhetsorganisationen. Detta betraktar regeringen som ett viktigt initiativ för att höja trafiksäkerheten.

När vi diskuterar dessa problem är det ändå viktigt att notera att olyckstalen till vår stora glädje har sänkts under det senaste året. Utvecklingen har brutits, och jag hoppas att det är en bestående trend. Till detta skall också läggas att Sverige ändock är ett av de allra trafiksäkraste länderna i världen. Det är viktigt att också få detta sagt. Samtidigt måste vi anstränga oss för att göra trafiken ännu säkrare.

Den rapport som kommit om det mycket stora antal trafikolyckor där det kan påvisas att det har förekommit onykterhet i sammanhanget är mycket oroande. Man kan därmed inte med säkerhet säga att det i varje enskilt fall är onykterheten som varit orsak till olyckan. Men det är ändå utomordentligt alarmerande.

Det behövs alla möjliga initiativ för att nedbringa förekomsten av bilkörning i samband med alkoholförtäring. Övervakning är ett instrument, och upplysning och information är naturligtvis ett annat viktigt instrument, vilket säkert Elver Jonsson och jag är överens om som engagerade i folkrörelser och vana vid att lita till folkupplysningen och undervisningen som ett viktigt instrument.

Anf. 285 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt, som kommunikationsministern säger, att Sverige uppvisar en relativt bra bild när det gäller antalet olyckor. Men det är klart att vi också har en del fördelar som gör det möjligt.

Vad som är oroande och som jag har tagit upp i min fråga är den nya bild som växer fram – andelen alkoholpåverkade är långt större än myndigheter och politiker trott; därför behövs det särskilda insatser.

Nu nämnde statsrådet här att en viktig väg är folkupplysning. Jag skulle gärna se att statsrådet i något av sina stora sommartal tar upp betydelsen av en bättre trafiknykterhet – det är, som jag sade, den enskilda insats utan budgetbelastning som skulle förbättra trafiksäkerheten mest. Det är väl någonting som vi gemensamt borde ta tag i.

Överläggningen var härmed avslutad.

48 § Svar på fråga 1990/91:683 om ökad säkerhet på järnväg

Anf. 286 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Viola Claesson har frågat mig om regeringen tänker vidta några åtgärder i syfte att förstärka de resurser som leder till ökad järnvägssäkerhet.

Järnvägen är i dag det säkraste marktransportmedlet, men trafiksäkerheten kan och bör naturligtvis fortlöpande förbättras. Inom banverket har dessa frågor en mycket hög prioritet, och verket arbetar löpande med att förbättra de olika säkerhetssystemen.

Då det gäller olyckan i Sköldinge var det, som Viola Claesson nämner, fel på en balis. Säkerhetssystemet för automatisk tåghastighetskontroll, ATC, fungerar på det viset att det automatiskt bromsar tåget, om det t.ex. uppstår fel på en balis. Vid Sköldingeolyckan kopplade föraren emellertid ur det automatiska systemet. För att undvika den här typen av olyckor pågår nu framtagandet av en vidareutvecklad variant av ATC-systemet. Det nya systemet kommer successivt att tas i bruk med början i juni år 1992.

Vid den årliga vidareutbildningen av lokförare inom SJ har ATC-frågorna fått ökad tyngd. Dessutom har man infört en kompletterande utbildning för instruktionsförare.

Det största säkerhetsproblemet inom järnvägssektorn är risken för kollisioner mellan tåg och vägfordon. Banverkets plan för investeringar i stomjärnvägar innehåller därför ett särskilt program för byggande av planskilda korsningar. Målet är att minst 300 plankorsningar skall byggas bort per år.

Ombyggnader av plankorsningar och andra säkerhetsinvesteringar görs oftast i samband med spårbyten och linjeombyggnader. Den omfattande satsning på investeringar i bl.a. järnvägens infrastruktur som kammaren beslutade om i förra veckan kommer därför i hög grad att bidra till att förbättra säkerheten inom järnvägssektorn.

Anf. 287 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Tack för svaret, Georg Andersson.

Jag har velat koncentrera den här frågan på ett mycket svårt område inom säkerheten i järnvägstrafiken, nämligen ATC. Jag håller med Georg Andersson om att järnvägen är det säkraste landtransportmedlet. Det är bl.a. därför som jag och mitt parti pläderar så starkt för järnvägen och vill ha mer pengar till den. Det var tyvärr inte så att vi förra veckan fick reda på hur mycket pengar järnvägen skall få. Där är vi inte överens.

Sköldingeolyckan handlade om ett balisfel. Det var en mikroskopisk spricka i ett litet stift i balisen, som fallerade. Datorerna reagerade på felet med ett larm om balisfel, precis det som skulle ske, alltså med en speciell ton. Driftbromsen träder då i kraft, men så släcks också ATC-panelen – det är också vad som skall ske. När ATC-panelen släcks är en förare som är ovan vid att föra fram ett tåg som inte har ATC-system illa ute. Han hamnar då ofta i det ATC-beteende som jag här har velat aktualisera. Att jag har tagit upp det beror på mina många kontakter på senare tid med lokförare som är allvarligt oroade.

Om man nu utvecklar, kanske t.o.m. forcerar, ATC-systemet som Georg

Andersson här tar upp och det sker en utveckling i ett steg två så snabbt som nu kommer att ske utan att man har utvärderat bl.a. de fel som kan inträffa i ATC-systemet och lokförarnas ATC-beteende kan man bygga in ytterligare fel i systemet. Vi kommer nämligen inte att klara av att i det här landet ha enbart järnvägstrafik som är beroende av ATC, utan vi kommer parallellt med detta att ha kvar det gamla optiska systemet.

Anf. 288 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Detta blir mitt sista inlägg i en frågedebatt i år och för den här sessionen, och jag vill då påpeka att även jag pläderar för en stor satsning på järnvägsutbyggnad. Vad vi talade om i debatten i förra veckan och vad jag har framhållit i mitt förslag till riksdagen är att en summa på ungefär 30 miljarder skall satsas på nyinvesteringar under 90-talet. Må det ändå vara sagt här i kammaren. Det kommer naturligtvis att medverka till en modernisering av järnvägssystemet med ökad säkerhet som följd, både tekniskt och infrastrukturellt i fråga om t.ex. plankorsningar, som kommer att byggas bort.

Jag är faktiskt inte kapabel att ge mig in på en diskussion om ATC-systemet och dess tekniska konstruktion, utan jag får förlita mig på dem som är experter på det området. Jag konstaterar att ATC är ett viktigt framsteg när det gäller att öka säkerheten i järnvägstrafiken. Men här finns också en mänsklig faktor som måste beaktas, och det är då i väldigt hög grad fråga om att genom utbildning och fortbildning se till att människan fungerar tillsammans med det tekniska systemet på ett så effektivt och säkert sätt som möjligt.

Anf. 289 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Det är precis riktigt, Georg Andersson. Sköldingeolyckan visade nämligen att den lokförare som drabbades genom både de mänskliga och de tekniska felen och de människor som drabbades av olyckan var utsatta för vad jag skulle vilja kalla den nya teknikens besvärligheter.

Det finns också andra inslag i Sköldingeolyckan som visar att vidareutbildningen är otroligt viktig. Detta hävdar också lokförarna. Just den aktuelle lokföraren tillhörde nämligen den grupp som inte hade fått den vidareutbildning som skulle ha gett honom den erfarenhet han behövde i det här fallet.

Även om vi inte skall diskutera krångliga tekniska detaljer – det är svårt, nästan hopplöst, att göra i en frågedebatt – vore det bra om Georg Andersson medgav att man innan man alltför snabbt går vidare med ATC-systemet bör utvärdera vad som har skett. Det räcker inte enbart med ekonomiska resurser för detta, utan det handlar om att tillåta att en sådan utvärdering görs. Detta är också vad lokförarna har bett mig framföra till Georg Andersson.

Överläggningen var härmed avslutad.

49 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Proposition
1990/91:195 Aktiv flykting- och immigrationspolitik m.m.

Skatteutskottets betänkande
1990/91:SkU39 Överenskommelse med Polen i tullfrågor

Justitieutskottets betänkande
1990/91:JuU34 Psykiskt störda lagöverträdare

Lagutskottets betänkanden
1990/91:LU34 Följdlagstiftning med anledning av den nya summariska processen
1990/91:LU35 Sjöfylleri m.m.
1990/91:LU36 Prisinformation
1990/91:LU37 Den lokala konsumentverksamheten

Socialutskottets betänkanden
1990/91:SoU13 Psykiatrisk tvångsvård m.m.
1990/91:SoU16 Rättsmedicinsk verksamhet m.m.

Bostadsutskottets betänkande
1990/91:BoU15 Bostadsförmedling m.m.

50 § Kammaren åtskildes kl. 19.08.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. anf. 1,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 26 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 13 § anf. 64 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 28 § anf. 156 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 43 § anf. 266 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

STAFFAN HANSSON

/Barbro Karlsson

Innehållsförteckning

Tisdagen den 28 maj

Parentation 1
Talmannen
1 § Justering av protokoll 1
2 § Förnyad bordläggning 1
3 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 23 och 27 maj 2
Justitieutskottets betänkande JuU29
Justitieutskottets betänkande JuU30
Justitieutskottets betänkande JuU33
Justitieutskottets betänkande JuU38
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU22
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU16
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU20
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU21
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU24
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU23
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU26
Beträffande arbetsmarknadsutskottets betänkande AU22 mom. 1 . . 6
Meddelande om dagens föredragningslista 6
Förste vice talmannen
4 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden 6
Trafikutskottets betänkande TU34
Beslut 6
5 § Tilläggsbudget II inom finansdepartementets område 6
Finansutskottets betänkande FiU31
Beslut 6
6 § Tilläggsbudget II inom civildepartementets område 7
Finansutskottets betänkande FiU32
Beslut 7
7 § Oförutsedda utgifter för budgetåret 1991/92 7
Finansutskottets betänkande FiU33
Beslut 7
Beslut om samlad votering 7
8 § Beskattning av inkomst av tjänst från Sverige m.m. 7
Skatteutskottets betänkande SkU34
Debatt
Bo Lundgren (m)
Gösta Lyngå (mp)
Lisbeth Staaf-Igelström (s)
Beslut fattades efter 11 §

9 § Företagsskattefrågor 11
Skatteutskottets betänkande SkU30
Debatt
Hugo Hegeland (m)
Kjell Johansson (fp)
Rolf Kenneryd (c)
Lars Bäckström (v)
Gösta Lyngå (mp)
Lars Hedfors (s)
Beslut fattades efter 11 §
10 § Förmögenhetsskattefrågor m.m. 31
Skatteutskottets betänkande SkU31
Debatt
Bo Lundgren (m)
Leif Olsson (fp)
Rolf Kenneryd (c)
Lars Bäckström (v)
Gösta Lyngå (mp)
Lars Hedfors (s)
Beslut fattades efter 11 §
11 § Överföring av vissa uppgifter enligt smittskyddslagen m.m. ... 46
Socialutskottets betänkande SoU20
Beslut 46
Skatteutskottets betänkande SkU34
Skatteutskottets betänkande SkU30
Skatteutskottets betänkande SkU31
Socialutskottets betänkande SoU20
Meddelande rörande voteringen om AU22 48
Förste vice talmannen
12 § Svar på fråga 1990/91:565 om miljöhänsyn vid Världsbanklån till Ecuadors oljeindustri 48
Finansminster Allan Larsson (s)
Maria Leissner (fp)
13 § Svar på fråga 1990/91:691 om nationella ekonomiska styrmedel vid ett EES-avtal 50
Finansminister Allan Larsson (s)
Krister Skånberg (mp)
14 § Svar på fråga 1990/91:678 om åtgärder mot högavlönades löneutveckling 53
Finansminister Allan Larsson (s)
Lars-Ove Hagberg (v)
15 § Svar på fråga 1990/91:572 om svensk reaktion mot visst ingripande mot kvinnor i Iran 57
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Gullan Lindblad (m)
16 § Svar på fråga 1990/91:580 om åtal mot Iraks president, Saddam Hussein, för krigsförbrytelse 58
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Hadar Cars (fp)

17 § Svar på fråga 1990/91:662 om problemen med bortrövade barn 60
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Margareta Persson (s)
18 § Svar på fråga 1990/91:655 om kostnaderna för det tillfälliga sparandet 62
Statsrådet Erik Åsbrink (s)
Hugo Hegeland (m)
19 § Svar på fråga 1990/91:652 om tillgången på gymnasielektorer 65
Utbildningsminister Bengt Göransson (s)
Birger Hagård (m)
20 § Svar på fråga 1990/91:656 om försäljning av porslinsskärvor från ostindienfararen Götheborg 67
Utbildningsminister Bengt Göransson (s)
Lars Ahlström (m)
21 § Svar på fråga 1990/91:689 om den s.k. COMETT-avgiften 68
Utbildningsminister Bengt Göransson (s)
Lars Leijonborg (fp)
22 § Svar på fråga 1990/91:622 om upphandlingar av nya polisuniformer 70
Civilminister Bengt K Å Johansson (s)
Lennart Brunander (c)
23 § Svar på fråga 1990/91:626 om kommunala trafikövervakningar 73
Civilminister Bengt K Å Johansson (s)
Kerstin Ekman (fp)
24 § Svar på fråga 1990/91:642 om förebyggande åtgärder mot bankrån etc. 74
Civilminister Bengt K Å Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
25 § Svar på fråga 1990/91:657 om arbetsfördelning inom regeringen 77
Civilminister Bengt K Å Johansson (s)
Ulla Orring (fp)
26 § Svar på fråga 1990/91:663 om ökad förståelse för problemen med bortrövade barn 79
Statsrådet Bengt Lindqvist (s)
Margareta Persson (s)
27 § Svar på frågorna 1990/91:681 och 682 om åtgärder för bostadslösa 81
Statsrådet Bengt Lindqvist (s)
Ragnhild Pohanka (mp)
28 § Svar på fråga 1990/91:581 om rätten till förtidspension i visst fall 84
Socialminister Ingela Thalén (s)
Hugo Hegeland (m)
29 § Svar på frågorna 1990/91:623 och 647 om åtgärder för de sämst ställda pensionärerna m.m. 86
Socialminister Ingela Thalén (s)
Margit Gennser (m)
Stina Eliasson (c)

30 § Svar på fråga 1990/91:668 om de nya reglerna om sjukersättning 91
Socialminister Ingela Thalén (s)
Margit Gennser (m)
31 § Svar på fråga 1990/91:688 om rätten för barn att få veta sitt ursprung ... 93
Socialminister Ingela Thalén (s)
Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)
32 § Svar på frågorna 1990/91:619 och 680 om biståndssamarbetet med Kina ... 95
Statsrådet Lena Hjelm-Wallén (s)
Ylva Annerstedt (fp)
Håkan Holmberg (fp)
33 § Svar på frågorna 1990/91:641 och 658 om bistånd till Bangladesh 100
Statsrådet Lena Hjelm-Wallén (s)
Marianne Andersson i Vårgårda (c)
Charlotte Branting (fp)
Tredje vice talmannen (om debattreglerna)
34 § Svar på fråga 1990/91:671 om biståndet till Etiopien ... 104
Statsrådet Lena Hjelm-Wallén (s)
Inger Koch (m)
35 § Svar på fråga 1990/91:669 om fördelningen av medel för ökad kvinnorepresentation till politiska uppdrag ... 105
Statsrådet Margot Wallström (s)
Margit Gennser (m)
36 § Svar på fråga 1990/91:576 om vården av psykiskt sjuka flyktingar 110
Statsrådet Maj-Lis Lööw (s)
Barbro Westerholm (fp)
37 § Svar på fråga 1990/91:621 om praxis i utvisningsärenden ... 111
Statsrådet Maj-Lis Lööw (s)
Paul Ciszuk (mp)
38 § Svar på frågorna 1990/91:634 och 650 om flyktingbarns rättigheter ... 113
Statsrådet Maj-Lis Lööw (s)
Annika Åhnberg (v)
Tredje vice talmannen (om debattreglerna)
Ylva Annerstedt (fp)
39 § Svar på fråga 1990/91:651 om kristna asylsökande från islamiska länder ... 117
Statsrådet Maj-Lis Lööw (s)
Görel Bohlin (m)
40 § Svar på frågorna 1990/91:609 och 617 om turistnäringen i Norrlands inland ... 118
Industriminister Rune Molin (s)
Leo Persson (s)
Per-Ola Eriksson (c)
41 § Svar på fråga 1990/91:674 om sysselsättningen vid ABB Ludvika 122
Industriminister Rune Molin (s)
Lars-Ove Hagberg (v)

42 § Svar på fråga 1990/91:690 om den nya näringspolitiska myndigheten 124
Industriminister Rune Molin (s)
Krister Skånberg (mp)
43 § Svar på frågorna 1990/91:631 och 632 om arbetslösheten i Norrbottens och Gävleborgs län 126
Arbetsmarknadsminister Mona Sahlin (s)
Bengt Hurtig (v)
Bertil Måbrink (v)
44 § Svar på fråga 1990/91:643 om beredskapsarbeten 129
Arbetsmarknadsminister Mona Sahlin (s)
Karl-Erik Persson (v)
45 § Svar på fråga 1990/91:675 om sysselsättningen i Avesta m.fl. bruksorter 131
Arbetsmarknadsminister Mona Sahlin (s)
Lars-Ove Hagberg (v)
46 § Svar på fråga 1990/91:582 om taxiverksamheten 134
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Berndt Ekholm (s)
47 § Svar på fråga 1990/91:670 om sambandet mellan alkohol och trafikolyckor 137
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Elver Jonsson (fp)
48 § Svar på fråga 1990/91:683 om ökad säkerhet på järnväg 139
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Viola Claesson (v)
49 § Bordläggning 141

gotab 98958, Stockholm 1991